

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS
POLITIKOS MOKSLŲ IR DIPLOMATIJOS FAKULTETAS
VIEŠOSIOS KOMUNIKACIJOS KATEDRA

Giedrė Gudaitė

RIZIKOS KOMUNIKACIJA: KIAULIŲ GRIPO ATVEJIS LIETUVOJE 2009-2010 metais

Magistro baigiamasis darbas

Integruotos komunikacijos studijų programa, valstybinis kodas 62609S101

Komunikacijos ir informacijos studijų kryptis

Vadovė Doc.dr. Nina Klebanskaja _____
(Moksl. laipsnis, vardas, pavardė) (Parašas) (Data)

Apginta _____
(Fakulteto/studijų instituto dekanas/direktorius) (Parašas) (Data)

Kaunas, 2011

TITULINIS

Paveikslų ir lentelių sąrašas.....	3
Santrauka.....	4
Summary	5
ĮVADAS.....	7
I. RIZIKOS KOMUNIKACIJOS YPATUMAI.....	9
1.1. Rizikos komunikacijos samprata	9
1.2. Rizikos suvokimas.....	11
1.3. Komunikacijos modeliai ir jų taikymas rizikos komunikacijoje	13
1.3.1. Rizikos visuomenė	17
1.3.2. Rizikos stiprinimas/silpninimas	19
1.4. Žiniasklaida ir rizikos komunikacija	20
1.4.1. Žiniasklaidos darbotvarkė rizikos komunikacijos atveju.....	22
1.4.2. Manipuliacija ir etika	26
II. Kiaulių gripo atvejo Lietuvoje tyrimo metodologija.....	28
III. Kiaulių gripo atvejo Lietuvoje tyrimo rezultatai.....	32
3.1. Kiaulių gripo turinio Lietuvos žiniasklaidoje kiekybinė ir kokybinė analizė	32
3.2. Visuomenės nuomonės tyrimo rezultatų analizė.....	41
IŠVADOS.....	51
LITERATŪRA.....	52
Priedas Nr. 1. Apklaustos anketa.....	54
Priedas Nr. 2. Tiriamuoju laikotarpiu apie kiaulių gripą skleisti pranešimai tyrimui pasirinktuose šaltiniuose.....	57

Paveikslų ir lentelių sąrašas

Paveikslų sąrašas:

Paveikslas 1. Informacijos apie kiaulių gripą sklaidos trukmė	28
Paveikslas 2. Visuomenės nuomonės empirinio tyrimo konceptualusis modelis	31
Paveikslas 3. Informacijos sklaidos kanalai	42
Paveikslas 4. Naudotos priemonės kiaulių gripo metu	43
Paveikslas 5. Mirties atvejų įtaka visuomenės elgesiui.....	43
Paveikslas 6. Informacijos apie kiaulių gripą vertinimas.....	44
Paveikslas 7. Racionalaus elgesio modelis. Veiksniai ir veiksmai	46
Paveikslas 8. Kategoriško elgesio modelis. Veiksniai ir veiksmai	47
Paveikslas 9. Pasyvaus elgesio modelis. Veiksniai ir veiksmai.....	48
Paveikslas 10. Masinio elgesio modelis. Veiksniai ir veiksmai.....	49
Paveikslas 11. Saugaus elgesio modelis. Veiksniai ir veiksmai	50

Lentelių sąrašas:

Lentelė 1. Komunikacijos modeliai	13
Lentelė 2. Rizika industrinėje ir rizikos visuomenėje	18

SANTRAUKA

Dar 2008 metais „The Independent“ pranešė apie pasauliui gresiančią naują gripo pandemiją, kuri gali nusinešti iki penkiasdešimties milijonų gyvybių visame pasaulyje. Tada Didžiosios Britanijos lordai kalbėjo apie galimą H5N1 paukščių gripo atmainą ir perspėjo, jog sąlygos tokioms ligoms plisti palankios. Nepraėjus nei metams Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) paskelbė šeštąjį kiaulių gripo pandemijos grėsmės lygį. Pirmasis ligos atvejis nustatytas Vera Cruz mieste Meksikoje 2009 metų kovo 9 dieną, pirmasis mirties atvejis – balandžio 13 dieną. Tai reiškė, kad naujas tarp žmonių plintantis gripo virusas A(H1N1) stiprėja ir plinta.

Tai, kad epidemija nėra vien sveikatos problema pirmieji, regis, suprato amerikiečiai, pastebėję, jog itin lengva manipuliuoti psichozėmis – politikos scenaristai piešė vieną už kitą baimesnius scenarijus (Vareikis E. 2009). Ne išimtis – ir Europa. Galima kelti prielaidą, kad daugelį valstybių ištiko panika: žiniasklaida kas kartą skaičiavo pandemijos aukas, perspėjo apie galimą pavojų, svarstė galimybes apsisaugoti nuo ligos, skleidė edukacinę informaciją apie kiaulių gripą.¹ Pabrėžtina, kad tokioje situacijoje itin didelis dėmesys turi būti skiriamas rizikos komunikacijai, ypač šiuolaikinėje visuomenėje, kuriai būdingas aukštas informuotumo lygmuo.

Šiame darbe analizuojama rizikos komunikacijos samprata ir suvokimas, rizikos visuomenei būdingi bruožai, riziką stiprinantys/silpninantys veiksniai, komunikacijos modelis, dažniausiai taikomas rizikos metu, žiniasklaidos vaidmuo, funkcijos rizikos komunikacijos metu, keliamas etikos klausimas komunikuojant riziką. Rizikos komunikacijos ypatumai tiriama pasirenkant kiaulių gripo atvejį 2009-2010 metais, kuris analizuojamas taikant metodų trianguliaciją. Anketine apklausa siekiama identifikuoti veiksnius, dariusius įtaką visuomenės elgesiui kiaulių gripo metu ir suformuoti visuomenės elgesio modelius. Kokybinė ir kiekybinė žiniasklaidos turinio analizė, orientuota į žiniasklaidos darbotvarkę, siekiant atskleisti, kokią informaciją žiniasklaida skleidė kiaulių gripo metu, kokią visuomenės nuomonę formavo. Kokybinei ir kiekybiniai turinio analizei pasirinkti Lietuvoje populiariausias portalas „Delfi.lt“, dienraštis „Lietuvos rytas“ ir informacinė laida „Panorama“. Tiriamasis laikotarpis apima pusę metų (2009 metų lapkričio ir 2010 metų balandžio mėnesius).

Apklausa ir žiniasklaidos turinio analizė iš dalies patvirtino hipotezes, jog Lietuvoje kiaulių gripo komunikacija rėmėsi ekspertų nuomone, Lietuvoje kiaulių gripo metu žiniasklaidoje vyravo visuomenę gąsdinanti informacija, stiprinanti riziką. Tyrimas atskleidė, kad žiniasklaidos poveikis visuomenei nebuvo toks stiprus, kaip tikėtasi tyrimo metu, bei parodė žiniasklaidos abejones ekspertų argumentacijomis.

1 „Swine flu: how it has spread through the UK“ (Allen, Guardian: 2009), „Swine flu: Country by country“ (BBC News: 2010), „Swine flu epidemic fear as hospital admissions soar by 250 % in a week“ (Macfarlane, Daily Mail: 2010), „Lenkijoje vėl plinta kiaulių gripas“ (Delfi: 2010), „Kiaulių gripas šiuurpina pasaulį“ (Kuznecovaitė, Klaipėdos diena: 2009).

SUMMARY

In 2008, “The Independent” reported about the new pandemic influenza imminent to World, which may influence up to fifty million deaths of people in the World. Then the British House of Lords members were talking about the strain of avian influenza H5N1, and warned that the conditions for such diseases to spread are conducive. Sooner than in one year, the World Health Organization (WHO) has published the sixth threat level of swine influenza pandemic. The first case of the disease was recorded in Vera Cruz in Mexico, on the 9th of March in 2009, and the first fatality case due to the swine influenza on the 13th April. This meant that the new influenza virus A (H1N1), circulating among the people, is increasing and continuously spreading in many countries around the world.

It seems that the Americans were the first, who understood that the epidemic is not only the problem of health. They have noticed the fact, that it is particularly easy to manipulate the psychosis of the people, when the politicians one after another portray the terrifying scenarios (Vareikis, E.: 2009). The Europe is not an exception. It is possible to assume that many countries have experienced the panic: the mass media each time was counting the victims of the pandemic, warning about the possible dangers, considering the possibilities of people protection against the disease, were spreading the educational information about the swine influenza.² It needs to be emphasized, that in this situation the particular attention must be paid to the communication of risks, especially nowadays, when the modern society is characterized as of high level of awareness.

This paper includes: the analysis of the concept and perception of communication risks, the characteristic features of risks to the society, the factors strengthening/weakening the risks, the model of communication, usually applied in the cases of risk, the role of mass media, its functions during the period of communication, and the ethical issue of communicating raised. The features of risk communication investigated according to the case of swine influenza pandemic during 2009-2010. The triangulation method is used for the analysis. The purpose of the usage of the questionnaire is to identify the factors that influenced the behaviour of the society in the case of swine influenza and the establishment of public behaviour. The qualitative and quantitative analysis of the media content is focused on the agenda of media that influenced the society, its opinion and behaviour. The most popular portal in Lithuania Delfi.lt, the newspaper “Lietuvos Rytas” and the broadcasting news programme “Panorama” were selected for the qualitative and quantitative analysis of the content. The period of six months (i.e. from November 2009 till April 2010) is investigated in this paper.

² „Swine flu: how it has spread through the UK“ (Allen, Guardian: 2009), „Swine flu: Country by country“ (BBC News: 2010), „Swine flu epidemic fear as hospital admissions soar by 250 % in a week“ (Macfarlane, Daily Mail: 2010), „Lenkijoje vėl plinta kiaulių gripas“ (Delfi: 2010), „Kiaulių gripas šiuropina pasaulį“ (Kuznecovaitė, Klaipėdos diena: 2009).

The analysis of the questionnaire and the mass media content partly confirmed the hypotheses: that during the period of swine influenza in Lithuania the communication was based on the experts' opinion, and that during the period of swine influenza in Lithuania the information dominating in the mass media was frightening the society and strengthening the risks. The investigation revealed that the influence of the mass media on the society was not as strong as it was expected during the research, and disclosed the doubts of mass media on the experts' argumentations.

IVADAS

Mokslinės problemos pristatymas. Daugelis mokslinių darbų konstatuoja, jog žiniasklaida yra itin galinga priemonė, formuojanti visuomenės nuomonę. McCombd ir Shaw (1997) – vieni iš pirmųjų mokslininkų, analizavusių žiniasklaidos vaidmenį, konstruojant visuomenės sprendimus. Jų manymu, žiniasklaida struktūruoja aktualias problemas, daro įtaką visuomenės suvokimui. Vėliau ši teorija buvo taikoma daugelio masinės komunikacijos tyrėjų (Takeshita 1997, McQuail 2005, Kwansah-Aidoo 2003 ir kt.). Pasak socialinių mokslų daktarės Juraitės (2002), visuomenė aktualiausiomis problemomis laiko tas, kurios yra pristatomos žiniasklaidos. McCombs ir Reynolds (2002) pabrėžia, kad tai kuria visuomenės sąmoningumą ir kelia nerimą dėl svarstomų problemų. Tai itin svarbu, analizuojant rizikos komunikaciją, kadangi rizikos suvokimą viena iš pirmųjų formuoja žiniasklaida (Enney 2005, Atwoos 2004).

Tyrimo objektas – kiaulių gripo komunikacijos žiniasklaidoje atvejis Lietuvoje.

Tyrimo hipotezės:

H1: Lietuvoje kiaulių gripo komunikacija remiasi ekspertų (medikų, farmacininkų ir kitų sveikatos sektoriaus atstovų) nuomone;

H2: Lietuvoje kiaulių gripo metu žiniasklaidoje vyravo visuomenę gąsdinanti, hiperbolizuota informacija, kuri propagavo vakcinaciją – rizika hiperbolizuota.

Darbo tikslas – ištirti kiaulių gripo komunikaciją žiniasklaidoje 2009-2010 metais Lietuvoje.

Siekiant realizuoti darbo tikslą, išskirti šie **uždaviniai:**

1. Atskleisti rizikos sampratą ir išanalizuoti komunikaciją;
2. Atskleisti rizikos visuomenėje bruožus kiaulių gripo metu;
3. Identifikuoti veiksnius, dariusius įtaką visuomenės elgsenai kiaulių gripo metu; ir atskleisti visuomenės elgsenos modelius pandemijos laikotarpiu;
4. Išryškinti komunikacijos modelius, taikomus rizikos komunikacijos metu; identifikuoti komunikacijos modelį, dominavusį kiaulių gripo metu;
5. Išryškinti žiniasklaidos darbotvarkę kiaulių gripo metu.

Tyrimo metodai. Siekiant įgyvendinti darbo tikslą ir uždavinius, pasirinkta analizuoti naujienų portalo „Delfi.lt“, dienraščio „Lietuvos rytas“ ir Lietuvos ir televizijos informacinės laidos „Panorama“ kiaulių gripo metu skleistą informaciją 2009 11 - 2010 04 laikotarpiu bei tirti gyventojų apklausos apie kiaulių gripą Lietuvoje rezultatus. Taigi darbe pasitelkiami šie tyrimo metodai:

1. Mokslinės literatūros analizė;
2. Kokybinė ir kiekybinė turinio analizė;

3. Anketinė apklausa.

Darbo naujumas. Mokslinių darbų ir tyrimų, kuriuose būtų nagrinėjama rizikos komunikacija nėra gausu. Tyrėjai didžiausią dėmesį skiria genetiškai modifikuotų produktų, klimato kaitos, branduolinės energetikos temoms. Apie pandemiją tėra pavieniai žurnalistiniai straipsniai. Naudojant tiek kokybinius, tiek kiekybinius tyrimo metodus, šiuo darbu siekiama atskleisti ir iširti visuomenės elgsenos modelius kiaulių gripo metu, veiksnius, formavusius šiuos modelius, bei apžvelgti, paanalizuoti, kokia informacija vyravo žiniasklaidoje.

Daugelis mokslinių darbų remiasi kiekybiniu rizikos vertinimu, kas suteikia galimybę rizikos komunikacijos temą analizuoti tik iš vienos pusės, tad trūksta kompleksiško išsamių tyrimų, analizuojančių pandemiją, kaip vieną iš rizikų. Taip pat trūksta tyrimų, kuriuose būtų nagrinėjamas Lietuvoje vykstantis pandemijos diskursas bei žiniasklaidos vaidmuo, komunikuojant šį diskursą. Darbe taikomi kiekybiniai bei kokybiniai metodai suteikia galimybę kiaulių gripo atvejį Lietuvoje tirti atsižvelgiant tiek į žiniasklaidos darbotvarę, tiek į visuomenės nuomonę, elgseną.

Darbe buvo remiamasi tiek Lietuvos, tiek užsienio mokslininkų darbais. Nepaisant to, jog pandemijos komunikacija Lietuvoje nėra analizuojama, nagrinėjant bendras rizikos komunikacijos tendencijas buvo remtasi Giddens (2005), Lupton (1999), Skarderud (2001), Slovic (1987), Beck (1992), Pidgeon (2003) darbais. Šiame darbe rizikos komunikacijos samprata ir svarbiausi rizikos komunikacijos ypatumai nagrinėti daugiausiai remiantis duomenų bazėse (EBSCO, EMERALD) publikuojamais moksliniais straipsniais. Dėmesys buvo skiriamas Rimaitės (2009), Balžekienės (2009), Pitrenaitės (2007), Rinkevičiaus (2008) monografijoms, atsižvelgiant į tai, jog tai vieni iš naujausių ir išsamiausių darbų, tiriančių rizikos komunikaciją Lietuvoje. Darbe taip pat remtasi šiais darbais: Renn (1992), Dake (1998), Wilcox, Cameron ir kt. (2003), Fiske (1998), McQuail (1993), Wright (1997), McCullagh (2002), McCombs ir Shaw (2004), Latour (2004), Denney (2005), Chimombo (1998), Hajer (1995) ir kt.

Darbo struktūra. Darbą sudaro trys pagrindinės dalys ir išvados. Pirmojoje darbo dalyje pristatoma rizikos komunikacijos samprata ir suvokimas, apžvelgiami rizikos visuomenei būdingi bruožai, veiksniai, stiprinantys/silpninantys riziką, aptariami komunikacijos modeliai ir jų taikymas rizikos komunikacijoje, žiniasklaidos vaidmuo rizikos komunikacijoje, be to, keliamas etikos ir moralės klausimas rizikos komunikacijos metu. Antroje darbo dalyje apibrėžiama kiaulių gripo atvejo Lietuvoje tyrimo metodologija. Trečiąją darbo dalį sudaro Lietuvos gyventojų nuomonės analizė (aptariami kiekybinio tyrimo rezultatai) bei kiekybinė ir kokybinė Lietuvos žiniasklaidos skleistos informacijos apie kiaulių gripą analizė (aptariami kiekybinės ir kokybinės turinio analizės rezultatai).

I. RIZIKOS KOMUNIKACIJOS YPATUMAI

Per pastaruosius dvidešimt penkerius metus buvo atliktas ne vienas socialinių mokslų tyrimas, kuriame tyrėjai analizuoja riziką, susijusią su technologijomis, ekonomika, gamtos pavojais (Pidgeon, Kasperson, Slovic 2003). Buvo ir yra bandoma išsiaiškinti, kaip kinta rizikos sąvoka, kokie veiksniai stiprina ar silpnina rizikos suvokimą, analizuoti psichologinių, socialių, institucinių ir kultūrinių procesų sąveikas, rizikos suvokimo modelius ir kt.

1.1. Rizikos komunikacijos samprata

Žodžio „rizika“ kilmė siejama su italų kalbos žodžiu „risicare“ („išdrišti), kuris reiškia pasirinkimą bei siekiant naudoti priimamus sprendimus, tačiau galinčius turėti ir neigiamų aspektų (Rimaitė 2009). Keičiantis laikams sąvoka „rizika“ buvo interpretuojama skirtingai. Ryškiausiai sąvoka kito senovės kultūrų gyvavimo metu. Šiuo laikotarpiu rizikos sąvoka buvo nevartojama. Senovės kultūros riziką apibūdindavo, vartodami šias sąvokas: lemtis, dievų valia, likimas, sėkmė ar dievų bausmė (Giddens 2005).

Ryškesnis rizikos sąvokos lūžis pastebėtas viduramžiais, kai riziką imta suvokti kaip gamtos įvykį ir bandyta įvertinti rizikos tikimybę, imtasi veiksmų, norint sumažinti audros, potvynio, epidemijos ir kitų negatyvių įvykių poveikį, tačiau apibrėžiant rizikos sąvoką, žmogaus atsakomybė ir kaltė dar nebuvo išvelgiama (Rimaitė 2009). Lupton (1999) teigimu, suvokimas, jog gamtos ir socialinius reiškinius galima ne tik identifikuoti, bet ir pamatuoti, tiksliai apskaičiuoti rizikos tikimybę, prognozuoti pavojus, ima vystytis XVII a.

Dar vienas ryškus sąvokos pokytis pastebimas XX a. Šiuo laikotarpiu rizikos koncepciją imta suvokti kaip poveikio ir pasekmių tikimybę. Nepaisant to, jog rizikos apibrėžimas buvo vartojamas neutraliai, numatant laimėjimus ir praradimus, XX a. pabaigoje rizika daugiausiai buvo sietina su pavojais – sąvoka „rizika“ pradėta vartoti žalai, pavojams, grėsmėms įvardinti (Lupton 1999). Pavyzdžiui, rizikos komunikacijos tyrėjai Sterno ir Fineberg (1996) šią sąvoką riziką apibrėžia kaip dalykus, aplinkybes, jėgas, keliančias grėsmę žmonėms. Tačiau apibrėždami riziką, jie pabrėžia žalą žmogui.

XXI a. riziką imta sieti su modernumu. Garsus norvegų psichiatras, kultūrologas Skarderud (2001) teigia, kad rizika – moderni sąvoka. Jos modernumą apibrėžia gebėjimas ateitį įtraukti į dabartį, t.y. visuomenė apie riziką, į kurią pakliūs po įvyksiančių pokyčių svarsto dabar. Sąvokos modernumą pabrėžia ir tai, kad ji sietina su kosmologijomis: su protu ir visuomenės narių apskaičiuojančių bei prekiaujančių individų vaidmeniu. Šie teiginiai kaip tik ir įrodo, jog rizika kaip sąvoka – modernaus pasaulio reiškinys.

Rizika ir pavojus

Itin svarbu pabrėžti, jog terminai „rizika“ ir „pavojus“ mokslininkų vertinami kaip skirtingos sąvokos. Nepaisant to, jog apibūdinti grėsmę keliančius atvejus dažnai yra vartojamas terminas „pavojus“, tačiau, pasak Giddens (1999), sąvokos „rizika“ ir „pavojus“ nėra tapačios. Atrodytų, jog šie terminai nusako tą pačią objekto savybę, tačiau taip nėra – rizika nusako pavojus. Rizika tampa svertu, normalizuojančiu ir valdančiu ateitį (Giddens 1999).

Verta atkreipti dėmesį ir į tai, jog terminai „rizika“ ir „pavojus“ skiriasi semantiškai. Nepaisant to, jog šie terminai abu apibūdina įvykio neigiamos pasekmės galimybę (Douglas 1992), tačiau sociologinėje rizikos teorijoje jie vartojami kaip skirtingas reikšmes turintys terminai (Balžekienė 2009). Net dabartiniame lietuvių kalbos žodyne sąvokos rizika ir pavojus pateikiamo kaip skirtingas reikšmes turintys žodžiai. Rizika reiškia su galimu pavojumi susijusi dalyką, o pavojus – gresiančią nelaimę, žalą. Vadinasi, galima kelti prielaidą, jog pavojus yra rizikos elementas.

Pasak Douglas (1992) šiuolaikinėse visuomenėse rizikos koncepcija tapo daug svarbesnė negu „pavojus“ ankstesnėse visuomenėse. Argumentuodamas, jog pokyčiuose, kuriuos nulemia globalizacija, iškyla naujos rizikos formos, besiskiriančios nuo egzistavusių ankstesniais laikais, Giddens (2005) tvirtina, jog per rizikos sampratos prizmę galima nagrinėti globalizacijos procesus. Jei anksčiau, pavyzdžiui, žmogus žinojo gamtos ciklus ir savo veiklą planuodavo pagal juos, tai dabar globalinio atšilimo padariniai kelia sunkumų – gamta tapo nenuspėjama.

Apibendrinant rizikos apibrėžimus, galima daryti prielaidą, jog trys svarbiausi rizikos sąvokos elementai yra šie:

1. Poveikis visuomenei (kokią žalą visuomenė gali patirti);
2. Pavojaus tikimybė (kokia tikimybė, kad visuomenė patirs žalą ir kokio masto ši žala gali būti);
3. Konkrečios aplinkybės, kurios materializuoja pavojų (kokie veiksniai realizuos riziką).

Visi šie išvardinti elementai, turi įtakos ne tik rizikos suvokimui, bet yra itin svarbūs ir komunikacijos procese, formuojant žiniasklaidos darbotvarkę. Remiantis rizikos sąvoka kominkuojant būtina įvertinti rizikos mastą, jo poveikį visuomenei, veiksnius, stiprinančius ar silpninančius riziką, skatinti supratimą apie riziką tarp skirtingų auditorijų, pasitikėjimą atsakingomis institucijomis, dialogą tarp visuomenės ir valdžios atstovų, pateikti argumentuotus problemų sprendimus.

1.2. Rizikos suvokimas

Rizikos suvokimo tyrimų pradininkais yra laikomi profesorai Fischhoff ir Slovic. Jie, remdamiesi psichometrine paradigma, perteikė reliatyvistinę rizikos sampratą. Pasak Slovic (1987), rizikos suvokimas – tai intuityvus pavojų, kuriuos sukelia technologijos, vertinimas. Šioje sampratoje akcentuojamas subjektyvus, intuityvus grėsmių vertinimas. Šis vertinimas, pasak Slovic (1987), lemia visuomenės atsaką į naujas technologijas, jų plėtrą. Tačiau vėlesniuose sociologiniuose rizikos sampratos teoriniuose bei empiriniuose tyrimuose ima dominuoti nuostata, jog rizika – socialinis konstruktas (Balžekienė 2009). Kaip pažymi Thompson ir Wildavsky (1982), rizika, nors ir turi „šaknų“ gamtoje, yra neišvengiamai pavaldi socialiniams procesams.

Giddens (2004) išskiria dvi rizikos charakteristikas:

1. Išorinę, kuri apibrėžiama kaip rizika, kurią lemia nekintančios tradicijos ar gamtos dėsniai;
2. Žmogaus sukurtą, kuri susijusi su pasaulio pažinimu (ši kategorija skiriasi nuo išorinės tuo, jog jai būdingos naujos situacijos, su kuriomis dar nėra tekę susidurti).

Pastebima, jog visose tradicinėse kultūrose bei industrinėje visuomenėje žmonėms buvo svarbi rizika, susijusi su išoriniu pasauliu. Tačiau besivystant technologijoms, visuomenėje svarbesnėmis tapo sukurtos rizikos. Imta kelti klausimą, ne ką su žmonėmis gali padaryti gamta, bet ką žmonės gali padaryti su ja (Rimaitė 2009). Giddens (2005) žmogaus sukurtas rizikas rekomenduoja įvardinti technogeninėmis rizikomis, grėsmėmis. Taip akcentuojama, kad šias rizikas lemia visuomenės žinių ir technologijų poveikis gamtai ir žmogaus sveikatai.

Beck (1992) žmogaus sukurtas rizikas dar vadina naujosiomis rizikomis. Dėl vienodo pasiskirstymo tarp visuomenės narių, jis pabrėžia šių rizikų universalumą ir teigia, jog rizika palies ir tuos, kurie sukelia riziką ar iš jos pelnosi, t.y. nuo rizikos niekas neapsaugotas, nepaisant padėties visuomenėje (Beck 1992). Šis vokiečių sociologas akcentuoja, jog naujoms rizikoms būdinga globali plėtra, nepataisoma žala, kurią lemia naujos technologijos, vedančios prie katastrofos, nežinomi ateities pavojai, apokaliptinė grėsmė, eksponentinis rizikos augimas ir jokios galimybės jos išvengti. Taip pat pabrėžtinai dar vienas žmogaus sukurtų rizikų ypatumas – rasti atsakingus už rizikas tampa neįmanoma (Beck 1992).

Verta atkreipti dėmesį į tai, jog ekspertų ir visuomenės rizikos suvokimas skiriasi. Ekspertai, vertindami riziką, remiasi objektyviais, analitiniais, racionaliais, pagrįstais kriterijais, o visuomenė riziką suvokia subjektyviai, hipotetiškai, emocionaliai, nepagrįstai (Rimaitė 2009). Tačiau socialinių mokslų profesoriai Löfstedt ir Frewer (1998) pabrėžia, jog į ekspertų rizikos vertinimus reikia žvelgti kritiškai, kadangi jie gali būti motyvuoti savanaudiškų interesų. Ryškiausi ekspertų ir visuomenės rizikos suvokimo skirtumai pasireiškia skirtingomis vertybėmis ir prioritetais, kurie daro įtaką rizikos apibrėžimui. Todėl dažnai dėmesys yra skiriamas kultūriniais ir socialiniams rizikos suvokimo skirtumams (Renn 1992), nors šiuolaikiniai rizikos suvokimo tyrimai dažniausiai sutelkti į platesnį

sociokultūrinį ir politinį kontekstą, įtraukiant socialinius-demografinius (lytis, pajamos ir išsilavinimas) bei kultūrinius veiksnius (pasitikėjimas, socialinės vertybės ir pasaulėžiūra).

Be to, pažymėtina, jog įvykių, susijusių su pavojais, vertinimas yra neatsiejamas nuo procesų, kurie gali sustiprinti arba sumažinti individualų ar socialinį rizikos suvokimą bei formuoti rizikos elgesį (Rimaitė 2008). Mokslininkai socialinį rizikos suvokimo konstravimą apibrėžia kaip socialinių procesų metu kultūroje dominuojančių pasaulėžiūrų, vertybių, įsitikinimų, formuojamų naujų technologijų rizikos, vertinimą (Giddens 2000). Tyrėjai bando išsiaiškinti, analizuoti ne tik tai, ką visuomenė apibrėžia, įvertina kaip riziką ir kas lemia tokį suvokimą, bet ir atkreipia dėmesį į tai, kas suvokia riziką ir kas yra tie veikėjai, kurie suvokia riziką (Wildavsky, Dake 1998).

Tam, kad nustatytų rizikos socialinius ir psichologinius aspektus, tyrėjai išskyrė vyraujančius rizikos suvokimo veiksnius (Pidgeon 2003):

1. Rizikos, keliančios baimę (katastrofų galimybė, pasekmės, rizikos plitimas),
2. Nežinomos rizikos (nauji, nežinomi pavojai).

Tyrėjų teorijas apibendrina ir papildo Balžekienė (2009). Jos manymu rizikos suvokimui įtakos turi objektyvūs ir subjektyvūs veiksniai. Objektyvius veiksnius mokslininkė skirsto į struktūrinius (amžius, lytis, išsimokslinimas ir kt.), kontekstinius veiksnius (tautybė, religinė konfesija). Pasak Balžekienės (2009), rizikos suvokimą formuoja ir informacijos šaltiniai, informuotumo lygis; bei lemia rizikos lokalizacija (asmeninė grėsmė, lokali ir globali rizikos). Subjektyviais veiksniais tyrėja laiko pasaulėžiūras, vertybes (materialias, nematerialias vertybes, sociokultūrinius visuomenės tipus, religingumą), pasitikėjimą (pasitikėjimą mokslu, technologijos, žiniasklaida, atsakingomis institucijomis), požiūrį į gamtą, politinę pažiūrą bei dalyvavimo visuomenės veikloje nuostatas.

Taigi visuomenės rizikos suvokimui įtakos turi ne tik jo asmeninė patirtis, susiformavę socialiniai gebėjimai, įpročiai, bet ir aplinka, informacinės sklaidos priemonės, valstybės atstovai, visuomenės narių komunikacija ir grįžtamasis ryšys.

1.3. Komunikacijos modeliai ir jų taikymas rizikos komunikacijoje

Rizikos komunikacija laikytinas bet koks keitimasis žodine arba rašytine informacija, siekiant pranešti apie riziką visuomenės sveikatai, saugumui ir aplinkai. Rizikos komunikacijos tikslas – pateikti informaciją, susijusią su visuomenės sveikata ir saugumu bei aplinka: maisto užterštumu, cheminių medžiagų patekimu į aplinką ir kt. (Wilcox, Cameron ir kt. 2003). Rizikos komunikacija neišvengiamai susijusi su komunikacijos modeliais, kurie nusako, kaip vyksta keitimasis informacija.

Lentelė 1. Komunikacijos modeliai.

Modelis	Teoretikas	Pagrindiniai teiginiai
Linijinis	Shannon ir Weaver	<p>Modelį sudaro siuntėjas, pranešimas, kanalas, gavėjas. Siuntėjas užkoduoja idėjas ir jausmus, kurie perduodami juos gavėjui. Gavėjas informaciją dekoduoja.</p> <p>Dėmesys informacijos triukšmui.</p> <p>Kritika Trūksta dėmesio grįžtamajam ryšiui. Nėra analizuojamas komunikacijos efektyvumas.</p>
Linijinis	Laswell	<p>Taikomas masinei komunikacijai.</p> <p>Modelis remiasi penkiais klausimais: Kas? Ką sako? Koku kanalu? Kam? Kaip efektyviai?</p> <p>Kritika Nėra triukšmo šaltinio. Neįvertintas grįžtamasis ryšys. Komunikacija užsibaigia efektyvumo įvertinimu.</p>
Linijinis	DeFleur	<p>Modelį sudaro imtuvas, kuris iškoduoja informaciją kaip pranešimą, kuris savo ruožtu gavėjo yra transformuojamas į reikšmę. Komunikacija vyksta tik tada, jei abi reikšmės atitinka.</p> <p>Dėmesys grįžtamajam ryšiui.</p> <p>Kritika Atvejai, kai reikšmės suvokiamos vienodai labai reti.</p>
Ciklinis	Osgood bei Schramm	<p>Gavėjas gauna pranešimą, formuluoja atsakymą. Kitas veikėjas gauna jo pranešimą ir vėl siunčia kitą pranešimą, ir t.t.</p> <p>Pagrindinis dėmesys skiriamas ne kanalams, jungiantiems siuntėjus ir gavėjus, o komunikacijos proceso veikėjų elgesiui.</p> <p>Kritika Modelis kritikuotinas už tai, kad sudaromas visiškos lygybės komunikacijoje įspūdis.</p>
Spiralinis	Dance	<p>Komunikacijos procesas suvokiamas kaip kylanti spiralė. Dėmesys komunikacijos procesų pokyčiams, komunikacijos, vykstančios dabar, įtaka būsimos komunikacijos turiniui, struktūrai.</p> <p>Kritika Modelis netinkamas detaliam komunikacijos proceso analizei.</p>
Ritualinis	Carey	<p>Tam tikrose situacijose komunikacija vyksta kaip ritualas, kuris siejamas su dalyvavimu, bendru išgyvenimu. Dėmesys į buvimą kartu, bendrumo išraišką.</p> <p>Kritika Nėra aiškaus pranešimo, dėmesys tik vertybėms ir bendravimui.</p>

Sudaryta autorės.

Pirmojo bendrojo komunikacijos modelio kūrėjais laikomi Shannon ir Weaver. (Fiske 1998). Jų modelis kritikuotinas, tačiau buvo motyvu tolesniems komunikacijos tyrimams, komunikacijos teorijų ir modelių plėtrai. Shannon ir Weaver linijinį modelį sudaro siuntėjas, kuris užkoduoja idėjas ir jausmus tam tikrame pranešime ir kanalu (kalba, raštiškai ir t.t.) perduoda juos gavėjui, kuris informaciją dekoduoja.

Nors iš pirmo žvilgsnio šis modelis atrodo gana paprastas, tačiau praktikoje iškyla tam tikrų niuansų, kurie gali daryti įtaką pranešimui, jį iškraipyti perdavimo metu. Tuos niuansus imta vadinti triukšmu. „Triukšmas įtraukia bet koki signalą, kuris nebuvo perduotas šaltinio, ar bet ką, kas trukdo tiksliai iškoduoti norimą signalą“ (Fiske 1998, p. 30).

Šis modelis, tyrėjų manymu, turi panašumų su amerikiečių komunikacijos teoretiko Laswell pateiktu komunikacijos modeliu. Vienas iš pagrindinių šių modelių skirtumų – Laswell modelis visų pirma taikomas masinei komunikacijai. Be to, jame nėra triukšmo šaltinio, kuris buvo bene svarbiausia Shannon ir Weaver modelio sąvoka. Laswell teigia, kad norėdami suprasti masinės komunikacijos procesą, turime studijuoti kiekvieną šio proceso etapą: Kas? Ką sako? Koku kanalu? Kam? Kaip efektyviai? (Fiske 1998).

Nors Laswell modelis datuojamas metais anksčiau už Shannon ir Weaver modelį, tačiau Laswell modelis dažniausiai vadinamas žodine Shannon ir Weaver modelio išraiška, kurią išplėtojo DeFleur (Fiske 1998).

Šiam tyrėjui buvo svarbu atitikimas tarp išsiųsto ir gauto pranešimo reikšmių. DeFleur pabrėžia, kad komunikacijos procese reikšmė yra transformuojama į pranešimą ir nagrinėja, kaip siųstuvai transformuoja pranešimą į informaciją, kuri tada siunčiama per kanalą (pavyzdžiui, masinės komunikacijos priemonės). Imtuvai iškoduoja informaciją kaip pranešimą, kuris savo ruožtu gavėjo yra transformuojamas į reikšmę. Jei abi reikšmės atitinka, rezultatas yra komunikacija (Fiske 1998). Tačiau pabrėžtina, jog visiškas atitikimas yra retas (McQuail 1993).

Vienas iš pagrindinių tyrėjo tikslų buvo parodyti, kaip šaltinis (siuntėjas) gauna grįžtamąjį ryšį, kuris leidžia jam koreguoti komunikaciją su gavėju. Tai didina galimybę pasiekti atitikimą tarp komunikuojamų reikšmių ir yra svarbus Shannono ir Weaverio modelio patobulinimas, nes jų modelis buvo kritikuojamas būtent už linijiniškumą bei grįžtamojo ryšio nebuvimą. Į tai atsižvelgta DeFleuro versijoje. Kita vertus, svarbu pažymėti, kad masinės komunikacijos atveju šaltiniai iš auditorijos gauna tik ribotą ir netiesioginį grįžtamąjį ryšį.

Shannon ir Weaver modelis pagrindu tapo ir Osgood bei Schramm modeliui, kuris dar vadinamas cikliniu (Fiske 1998). Skirtumas tarp jų yra tas, jog Shannon pagrindinį dėmesį skiria kanalams, jungiantiems siuntėjus ir gavėjus, o Osgood ir Schramm diskutuoja apie pagrindinių komunikacijos proceso veikėjų elgesį. Komentuodamas modelį, Schramm pažymėjo, kad iš tiesų nėra teisinga manyti, kad komunikacija prasideda viename taške ir baigiasi kitame. Iš tikrųjų, komunikacija yra begalinė. Gavėjas, gavęs pranešimą, formuluoja atsakymą, taip virsdamas šaltiniu,

kitas veikėjas gauna jo pranešimą ir vėl siunčia kitą pranešimą, ir t.t. Tokio požiūrio atsiradimas reiškė aiškų atotrūkį nuo tradicinio, vienakrypčio komunikacijos vaizdo (Fiske 1998). Vis tik Osgood ir Schramm modelį būtų galima kritikuoti už tai, kad jis sudaro visiškos lygybės komunikacijoje išpūdį. Priešingai, gana dažnai komunikacija nėra tokia lygiavertė ir subalansuota – dėl resursų, galios ir laiko skirtumų (Fiske 1998).

Dar vienas komunikacijos moksle itin svarbus modelis – Dance spiralinis komunikacijos modelis (Dance 1967). Šis modelis yra laikomas Osgood ir Schramm modelio plėtojimu. Diskutuodamas apie linijinį ir ciklinį komunikacijos modelius, Dance (1967) pastebi, kad daugelis žmonių laikytų ciklinį modelį labiausiai tinkančiu aprašyti komunikacijos procesą (Dance 1967). Tačiau ir jis turi trūkumų, nes komunikacija grįžta atgal, tiksliai į tą patį tašką, iš kurio prasidėjo. Dance (1967) teigimu, būtent ši ciklinio modelio dalis yra klaidinga. Šią klaidą galima ištaisyti, vaizduojant komunikaciją kaip kylančią spiralę. Jis atkreipia dėmesį, kad komunikacijos procesas keičiasi, juda į priekį, ir kad tai, kaip ir apie ką komunikacija vyksta dabar, daro įtaką būsimos komunikacijos struktūrai ir turiniui (Dance, 1967).

Pastebima, jog dauguma komunikacijos modelių pateikia statišką komunikacijos vaizdą, o Dance pabrėžia dinamišką komunikacijos pobūdį. Komunikacija, kaip ir visi socialiniai procesai, apima elementus, ryšius ir aplinkybes, kurios nuolat kinta. Spiralė parodo, kaip laikui bėgant kinta įvairūs reiškinių aspektai. Spiralės gali įgyti skirtingas formas skirtingose situacijose ir skirtingiems individams. Kai kuriais atvejais, kai yra geros išankstinės žinios, spiralė gali plėstis labai greitai, o tu asmenų, kurių pradinės žinios yra menkos, spiralė plečiasi lėčiau (Fiske 1998). Žinoma, Dance modelis netinka detaliai komunikacijos proceso analizei, tačiau jis vertingas dėl to, kad primena dinamišką komunikacijos prigimtį, kuri dažnai pamirštama kituose komunikacijos modeliuose (Fiske 1998). Šio modelio skirtumas nuo kitų modelių yra dar ir toks, kad Dance laikosi prielaidos, jog žmogus komunikacijoje yra aktyvus ir kūrybingas, tuo tarpu kiti modeliai vaizduoja žmogų kaip pasyvų informacijos gavėją.

Vienu iš reikšmingiausių komunikacijos modelių, kuris itin būdingas šių dienų visuomenei, laikomas ritualinis modelis. Ankstesniuose komunikacijos modeliuose komunikacija buvo suprantama kaip linijinis procesas nuo vieno taško į kitą; buvo išskiriamas siuntėjas ir gavėjas bei pranešimas. Vėliau buvo pridėtas grįžtamasis ryšys, interpretavimas, kontekstas. Tačiau amerikiečių mokslininkas Carey buvo pirmasis, iš esmės metęs iššūkį perdavimo modeliams, kuriuose buvo aiškus instrumentalumas (tikslų turėjimas) ir pranešimo perdavimas. Jis atkreipė dėmesį į alternatyvų komunikacijos būdą – ritualą. Carey teigimu, tam tikrose situacijose komunikacija vyksta kaip ritualas, kuris su komunikacija yra siejamas su tokiomis sąvokomis kaip dalyvavimas, bendri išgyvenimai, bendras tikėjimas (Fiske 1998). Ritualinis požiūris kreipia dėmesį ne į pranešimų perdavimą, bet į buvimą kartu ir bendrumo išraišką. Kitaip sakant, ritualinėje komunikacijoje nėra

aiškaus pranešimo, čia vienintelis tikslas – būti kartu, išreikšti savo priklausymą bendruomenei, jos vertybių palaikymą.

Pabrėžtina, jog skirtingai nuo to, kokiai auditorijai yra komunikuojama, skiriasi ir pats komunikacinis procesas, kitaip tariant, kuo didesnė auditorija, tuo sudėtingesnis komunikacinis procesas (McQuail 2005). Pagrindinis masinės komunikacijos bruožas yra tas, jog ji yra skirta daugumai, t.y. jos tikslas yra pasiekti kuo didesnę auditoriją. Informacijos siuntėjas gali būti tiek vienas žmogus, paskirtas atlikti šį darbą, tiek įmonė ar valstybė. Tarp siuntėjo ir auditorijos atsiradęs ryšys yra „neišvengiamai vienkryptis, neasmeninis, tarp komunikacijos dalyvių jaučiamas socialinis ir fizinis atstumas“ (McQuail 2005, p. 55).

Šioje vietoje derėtų apibrėžti, kas yra masė. Masinė auditorija – tai tokio tipo auditorija, kuri yra daug didesnė už bet kokią grupę, minią ar publiką. „Jos nariai nepažįsta vienas kito, auditorija neturi skiriamųjų bruožų, neturi gebėjimų organizuotai veikti, jos sudėtis yra pastoviai kintama ir pati auditorija yra paveikiama, t.y. gali būti manipuliacijos objektu, pasiduoja lyderių įtakai“ (McQuail 2005, p. 57). Kadangi šiame darbe nagrinėjama rizika ir jos komunikavimo būdai, būtina pabrėžti, jog rizikos komunikacija yra tiesiogiai susijusi su masine komunikacija. Ypač tai aktualu šiandien, kai plačiai išsigalėjęs pasaulinis žiniatinklis ir kitos masinės komunikacijos priemonės, kurios – puiki terpė keistis rizikos komunikacijai.

Verta atkreipti dėmesį, kad veiksmai, kuriais visuomenė informacija dalinasi tarpusavyje (komunikacija „iš lūpų į lūpas“, kaip vienas galimų masinės komunikacijos būdų), yra lengvai pritaikomas rizikos komunikacijai. Teoretikai teigia, kad komunikacija „iš lūpų į lūpas“ yra itin patikimas informacijos šaltinis. Žmonės labiau linkę tikėti jiems asmeniškai perduodamu žodžiu nei kitomis propagavimo formomis, nes dažniausiai pranešimą komunikuojantis asmuo neturi slaptų tikslų. Komunikacija iš lūpų į lūpas yra linijinis procesas, kurio metu vienas asmuo perduoda informaciją kitam asmeniui, šis – dar kitam, ir t.t. (Sernovitz 2006). Rezultatas – visi kalba pranešimo tema.

Atsižvelgiant į rizikos komunikacijos sampratą, ypatybes bei aptartų modelių privalumus ir trūkumus, analizuojant rizikos komunikaciją dėmesys turėtų būti skiriamas ir Winterfeldt bei Slovic rizikos komunikacijos modeliui. Winterfeldt ir Slovic (2003) modelis apima keturis svarbiausius elementus, komunikuojant riziką:

1. Informaciją ir edukaciją;
2. Elgseną keičiančius veiksniai;
3. Įspėjimus apie pavojų;
4. Problemų sprendimus.

Itin svarbu pabrėžti, jog Winterfeldt ir Slovic modelis atkreipia dėmesį į problemas, trukdančias žinutės gavėjui gauti žinutę. Šis modelis akcentuoja tikslingą informaciją apie pavojų sveikatai ir aplinkai keitimąsi su suinteresuotomis šalimis (Nick Pidgeon, Roger E. Kasperson, Paul

Slovic 2003). Winterfeldt ir Slovic rizikos komunikacijos procesą apibrėžia kaip interaktyvų procesą, kurio metu keičiamasi informacija ir nuomone tarp asmenų, grupių, įstaigų. Vienas iš pagrindinių šio modelio trūkumų – žinučių šaltiniais yra laikomi ekspertai, kas formuoja prielaidą, jog atsiranda tikslios, pagrįstos, mokslinės, racionalios informacijos stoka (Nick Pidgeon, Roger E. Kasperson, Paul Slovic 2003).

Taigi vykdant rizikos komunikaciją itin svarbu atkreipti dėmesį į komunikuojamos žinutės konkretumą, pagrįstumą, savalaikiškumą, objektyvumą, problemų analizę, argumentaciją, sąlygas, galinčias daryti įtaką rizikos suvokimui, visuomenės elgsenos formavimui, komunikacinius kanalus, jų patikimumą, masių pasiekiamumą ir į sąlygas operatyviai gauti bei reaguoti į visuomenės grįžtamąjį ryšį.

1.3.1. Rizikos visuomenė

Analizuojant komunikacijos modelius, dėmesys turi būti skiriamas ne tik pačiam procesui, bet ir proceso dalyviams. Tikslinė auditorija – vienas iš pagrindinių veiksnių, lemiančių, kaip bus pateikta informacija, kokiais kanalais, kokie bus pasirinkti būdai, priemonės, siekiant paveikti visuomenę. Tad vykdant rizikos komunikaciją verta analizuoti, kas būdinga auditorijai, kuriai formuojama informacija rizikos komunikacijos metu, išskirti rizikos visuomenės bruožus.

Atsižvelgdami į dabartinę visuomenės padėtį (technologijų plėtrą, vis didėjantį galimybių spektrą, mokslo, medicinos, sveikatos priežiūros pažangą ir kt.), mokslininkai visuomenę apibūdina kaip „rizikos visuomenę“ (Pidgeon, Kasperson, Slovic 2003). Vienas iš veiksnių, lėmusių tokio termino atsiradimą, – dažnėjantys ekstremalūs įvykiai, peraugantys į kompleksines ekstremalias situacijas, krizes, kurios lemia didelį skaičių žmonių aukų bei milžiniškus materialius bei moralinius nuostolius (Pitrėnaite 2007). Tai ir tarptautinio terorizmo, ir ekologinių katastrofų (pvz., Meksikos įlankoje sprogsi naftos platforma ir į jūrą besiveržianti nafta bei milžiniškos pastangos suvaldyti tokio masto krizę), ir pandemijų (SŪRS, galvijų kempinligės, kiaulių ir paukščių gripo) atvejai.

Paradoksas, tačiau kuo labiau visuomenė modernėja, technologijos tobulėja, tuo labiau ją užvaldo nerimo nuotaikos, nepasitikėjimas technologinėmis naujienomis ir pažanga, kuri, atrodytų, turėtų tik dar labiau palengvinti gyvenimo sąlygas ir užtikrinti saugumą bei komfortą. Baimė, nepagrįstumo jausmas tapo vienu iš esminių šiuolaikinės visuomenės ypatybių. Iš čia ir atsirado sąvoka *rizikos visuomenė*. Ją pirmasis nagrinėti pradėjo ir išplėtojo vokiečių sociologas Beck. Mokslininko darbai laikomi vienais autoritetingiausių rizikos sociologijos srityje.

Kaip vieną iš pagrindinių rizikos visuomenės bruožų Beck (1992) išskiria pasiskirstymą nelaimėmis ar pavojais. Lygindamas modernią visuomenę su industrine, Beck (1992) teigia, jog pastarajai buvo būdingas pasiskirstymas prekėmis ar daiktais, tačiau pereinant nuo klasikinės industrinės visuomenės į rizikos visuomenę, ėmė dominuoti rizikos (atominė energetika, chemijos pramonė, genų inžinerija), sukeliančios neigiamas pasekmes socialinėse sferose. Rizikos visuomenė

dabar kovoja su šalutiniu modernizacijos poveikiu, nes ji nebegali kontroliuoti rizikos, kurią pati sukėlė (Beck 2009). Pandemija kaip tik ir yra viena iš technologijų ir mokslo pasekmių, kurią žmonija dabar sunkiai begali suvaldyti: mokslo atradimai suteikia galimybę apsisaugoti nuo įvairių ligų, kita vertus, ji turi visas sąlygas kurti naujus, žmogaus sveikatai pavojingus, greitai plintančius virusus.

Dar vieną kaip labai svarbų rizikos visuomenei būdingą bruožą Beck (1992) išskiria visuomenės struktūravimą per individualizaciją. Tačiau mokslininkas pabrėžia, jog šis skirstymas nepaneigia prielaidos, jog rizikos visuomenės tuo pačiu metu nėra ir industrinė visuomenė. Šį teiginį Beck (1992) argumentuoja tvirtindamas, jog pramonė ir mokslas, būdingi industrinei visuomenei, yra susiję su rizikos visuomenėje kuriamomis baimėmis ir rizikomis.

Šiandieninės visuomenės bandymas pažvelgti į save (savirefleksija – modernios visuomenės ypatumas), pačiai susitvarkyti su patiriamomis rizikomis – tai dar vienas rizikos visuomenės ypatumas (Beck 1992). Rizikos visuomenė suvokia, jog pavojai nėra laikini, socialūs ar kontroliuojami, jie nėra apibrėžti laike, erdvėje, nėra paaiškinami pagal priežastingumo, kaltės ar atsakomybės principus (Rimaitė 2009). Rizikos visuomenė ėmė kelti klausimą, kaip žmogus gali kontroliuoti rizikas, užkirsti joms kelią, sumažinti dėl modernizacijos atsiradusias rizikas ir pavojus (Rimaitė 2009).

Lentelė 2. Rizika industrinėje ir rizikos visuomenėje

Industrinė visuomenė	Rizikos visuomenė
Klasinis rizikos patyrimas	Bumerango efektas
Lokalios rizikos	Globalios rizikos
Siekiami gerovės	Siekiami saugumo
Institucijų valdoma visuomenė	Abejojama institucijų gebėjimu kontroliuoti grėsmes, subpolitikos atsiradimas, individualizacija
Tikėjimas mokslo ir technologijų pažanga	Augantis skepticizmas, nepasitikėjimas mokslininkais, ekspertais, pažinimas tampa hipotetiškas

Sudaryta autorės, remiantis Rimaite (2008) ir Beck (1992).

Pateiktoje lentelėje matyti, jog rizikos visuomenei būdingas bumerango efektas, rizika plinta ir yra suvokiama globaliu mastu, stiprėja saugumo poreikis, imta abejoti aukščiausiomis institucijomis, nebepasitikima ekspertais, mokslininkais, žiniasklaida. Panašiu požiūriu apie rizikos visuomenę vadovaujasi ir Bernstein (1996). Jis atkreipia dėmesį į tai, kad vienas iš pagrindinių modernybės bruožų yra tas, jog visuomenė ima drąsų poelgį derinti su racionalia analize. Šiuolaikinė visuomenė pasižymi gebėjimu numatyti ateities įvykius ir pasirinkti vieną iš alternatyvų, vadinasi, turi galimybę suvaldyti riziką arba bent jau sumažinti jos neigiamus padarinius. Kita vertus, dalis mokslininkų pačią modernybę vertina ne tik kaip galimybę išsilaisvinti iš tų grėsmių, kurias sukuria, bet ir kaip pačią grėsmę (Beck 1992).

Kaip matyti, rizikos visuomenė yra reflektivi visuomenė, todėl komunikacija tarp paprastų visuomenės narių ir tų, kurie gali prisidėti prie rizikos valdymo, sumažinimo ir, kas yra dar svarbiau, prie visuomenės informavimo apie pokyčius, būtina. Atsižvelgiant į tai, jog rizikos visuomenė abejoja autoritetais, nebepasitiki mokslininkais, galima kelti prielaidą, jog rizikos komunikaciją valdyti yra gana sudėtinga.

1.3.2. Rizikos stiprinimas/silpninimas

Kaip rizikos visuomenė suvoks riziką, priklauso ne tik nuo jos charakteristikos, bet ir nuo psichologinių, socialinių, institucinių, kultūrinių procesų, kurie sustiprina arba susilpnina rizikos suvokimą ir formuoja rizikos visuomenės elgesio modelius (Renn 1992). Pabrėžtina, kad pakitę elgsenos modeliai gali sukelti antrinių socialinių ar ekonominių padarinių. Šios pasekmės tiesiogiai kenkia ne tik žmonių sveikatai arba aplinkai, bet ir mažina pasitikėjimą institucijomis, formuoja stigmatizaciją, atriboja nuo pilietinio dalyvavimo (Kasperson 2001).

Aplifikacijos procesas, pasak mokslininkų, vyksta per „amplifiacijos stoteles“:

1. žiniasklaida,
2. socialinius judėjimus,
3. socialinių grupių lyderius,
4. politikus,
5. mokslininkus ir kt.

Aplifikacijos proceso metu yra perduodama informacija apie riziką ir formuojamas atsakomasis visuomenės mechanizmas. Rizikos signalai pereina per „amplifikacijos stoteles“ (viena iš pagrindinių rizikos stiprinimo/silpninimo priemonių yra laikoma žiniasklaida), šios stotys apdoroja signalus, juos suintensyvindamos ar susilpnindamos (rizikos stiprinimą/silpninimą lemia informacijos apimtis, analizės gilumo laipsnis, dramatinizavimo lygis ir simbolių informacijos reikšmių atskleidimas). Stotys, perfiltravusios ir susilpninusios/sustiprinusios informaciją, paskleidžia ją visuomenei, formuodamos jos elgsenos modelius (Kasperson 1998). Pabrėžtina, jog silpninat/stiprinant riziką, atsiranda grėsmė priimti neapgalvotus sprendimus, galinčius sukelti dar didesnes rizikas (Balžekienė 2006).

Remiantis amplifikacijos teorija ir Balžekienės (2009) visuomenės nuomonės empirinio tyrimo konceptuali modeliu, išskirtini veiksniai, silpninantys/stiprinantys riziką:

1. **Sociodemografinės charakteristikos: struktūriniai ir kontekstiniai veiksniai** (Lupton ir Tullock (2002) pažymi, kad Beck rizikos visuomenės teorija ignoruoja įvairių demografinių veiksnių, tokių kaip: amžius, lytis, profesija, įtaką rizikos suvokimui. Balžekienės (2009) atlikti tyrimai įrodo, jog tai turi įtakos suvokiant riziką);

2. **Žinios/informuotumas** (informuotumo lygis, žinių kiekis yra vieni iš svarbiausių formuojant visuomenės požiūrį į rizikas. Analizuojant informuotumą atkreiptinas dėmesys ne tik į tai, kiek žmonės žino viena ar kita tema, bet kiek jie domisi);
3. **Pasaulėžiūra/vertybės** (tiriant rizikos suvokimą, atkreiptinas dėmesys, jog riziką stiprinti ar silpninti gali ir pažiūros, vertybės. Pavyzdžiui, jei požiūris į mokslą yra neigiamas, didelė tikimybė, kad ir rizika, pagrįsta moksline argumentacija bus suvokta silpniau nei yra iš tikrųjų);
4. **Požiūriai į gamtą** (pasak Balžekienės (2009) rizikų suvokimas taip pat glaudžiai susijęs su visuomenės požiūriais į gamtą, žmogaus ir gamtos santykiu);
5. **Pasitikėjimo dimensija** (pasitikėjimas yra viena iš esminių dimensijų, nusakančių rizikos visuomenės bruožus, lemiančių rizikos stiprinimą/silpninimą);
6. **Piliečių dalyvavimo nuostatos** (kaip teigia Balžekienė (2009), rizikos visuomenėje piliečiai linkę aktyviai įsitraukti į rizikos mažinimo veiklas, sprendimų priėmimą).

Taigi vykdant rizikos komunikaciją, dėmesys turi būti skiriamas ne tik komunikacijos procesui, bet ir komunikacijos dalyviams, jų charakteristikai bei subjektyviems ir objektyviems veiksniams, lemiantiems rizikos suvokimą, jos stiprinimą/silpninimą.

1.4. Žiniasklaida ir rizikos komunikacija

Major ir Atwood (2004) tvirtinimu, žiniasklaida – pagrindinė priemonė, konstruojanti visuomenės narių rizikos suvokimą. Žiniasklaida viena iš pirmųjų apibrėžia riziką, formuoja tikrovės suvokimą ir tampa tarpininke tarp valdžios atstovų, visuomenės, mokslininkų.

Žiniasklaidos priemonės informaciją pateikia labai plačiam ir daugiasluoksniam žmonių ratui. Šis teiginys suponuoja vieną esminių žiniasklaidos funkcijų, apie kurią savo darbuose kalba Mertonas, Wright, Lasswell, McQuail ir kiti komunikatoriai. Žiniasklaida pirmiausiai turi informuoti apie visuomenę supantį pasaulį, šių dienų aktualijas, naujienas. Remiantis Vaišnio (1992) požiūriu, itin svarbu, kad žiniasklaida pateiktų visuomenę dominančią, jos interesus atitinkančią informaciją. Vadinasi, žiniasklaida privalo atstovauti visuomenės interesams ir informuoti tik apie tai, kas domina daugumą.

Vertėtų paminėti ir dar vieną gana svarbią žiniasklaidos charakteristiką. Žiniasklaida nuolat kritikuoja politinį gyvenimą, eskaluoja įvairias žinutes, susijusias su valdžios atstovais, skatina diskusijas, tampa tarpininkais tarp visuomenės ir valdžios, pasitelkusi mases geba daryti spaudimą priimantiems sprendimus. Dėl galios ir poveikio masių atžvilgiu žiniasklaida buvo praminta „Ketvirtąją valdžią“. Vadinasi, ji ketvirta pagal svarbumą po įstatymų leidžiamosios, vykdomosios ir teisminės valdžių. Žiniasklaida prisiima prižiūrėtojo, dialogų tarp visuomenės ir valdžios atstovų organizavimo ir koordinavimo, kontrolės, korupciją, neteisybę demaskuojančio, kitaip tariant

„sarginio šuns“ funkciją. Tai itin svarbus žiniasklaidos vaidmuo, kadangi ji kaip ir kitos valdžios gali lemti visuomenės padėtį: ją pagerinti arba pabloginti.

Panašius medijos tikslus dar anksčiau yra išskyręs ir Lasswell, kuris pabrėžė, kad žiniasklaida turi stebėti supantį pasaulį, harmonizuoti atskiras visuomenės grupes su supančia aplinka, perduoti kultūrinį palikimą. Wright (1997) pridėjo pramogavimo funkciją, o McQuil (2005) – mobilizavimo.

Teiginį, jog komunikacijos procesas formuoja tai, kas pasaulyje visuomenės yra suvokiama kaip „realu“, vienas iš pirmųjų iškėlė anglų filosofas Locke (Rimaitė 2008). Baudrillard (1993), vienas iš žymiausių postmodernistų, tikina, jog žiniasklaida kuria hipertikrovę, t.y. dirbtinai sukonstruotą patyrimo pasaulį, kuriam būdingas išgrynintas kasdienio gyvenimo banalumas, perdirbtas patyrimas, kuris yra įtraukiantis ir intensyvus. Žiniasklaida perduoda tuos įvykius, kurių visuomenė asmeniškai nepatiria, žmones paverčia netiesioginiais pasaulinių įvykių liudininkais (McCullagh 2002). Pati žiniasklaida kai kurių tyrinėtojų vertinama kaip tikrovės tikrovė, jos atspindys (Luhmann, Cross 2000). Pasak jų, žiniasklaida tampa stebėtojų stebėjimu, kadangi ji perteikia visuomenės nuomonės formuotojų (mokslininkų, dvasininkų, politikų ir kt. visuomenės veikėjų) preskripcijas (Rimaitė 2008).

Žiniasklaidoje publikuojami straipsniai yra nuolat kuriamos ir perinterpretuojamos tikrovės konstrukcijos. Žiniasklaidos priemonės konstruoja mūsų žinias, nurodydamos, ką mes privalome ir turime žinoti (Juraitė 2002). Pasak Luhmann ir Cross (2000), žiniasklaida tampa priemone, kuri padeda visuomenei susiformuoti tikrovės iliuziją. Esant tokiai situacijai, kai šiandieninis pasaulis yra persisotinęs informacija, masinės komunikacijos tyrinėtojai pabrėžia, jog itin svarbu apibrėžti bei atskirti tikrovę, sukonstruotą tradiciniais ryšiais, ir tikrovę, sukonstruotą žiniasklaidos (Braman 2007).

Kalbant apie rizikos komunikaciją, žiniasklaida traktuojama kaip amplifikacijos stotis, kur apdorojami rizikos signalai ir paskleidžiami viešojoje erdvėje. Siekiant įvertinti, kaip žiniasklaida apdoroja gautą informaciją, verta taikyti amplifikacijos teoriją. Kaip teigia Glasgo Universiteto Žiniasklaidos Tyrimų grupės nariai Eldridge ir Reilly, socialinės amplifiakcijos teorija padeda įvertinti, ar informacija buvo sustiprinta ar susilpninta: matuojamas informacijos šaltinių kiekis, analizuojamas dramatismas, simbolinės konotacijos ir visų šių dalykų sklaida galutiniame pranešime (Rimaitė 2008).

Pabandžius sujungti visų paminėtų komunikatorių išskirtas žiniasklaidos funkcijas, tikslus bei charakteristikas, galima teigti, kad žiniasklaida (arba kitaip tariant, medija) turi objektyviai informuoti visuomenę apie vykstančius pokyčius, juos konstruktyviai analizuoti, skatinti inovacijų diegimą, visuomeninį aktyvumą, pilietiškumą, konstruoti socialinę tikrovę, formuoti visuomenės elgseną, mobilizuoti, kontroliuoti valdžią, bet svarbiausia būti tautos balsu, t.y. atstovauti visuomenės interesams. Siejant visa tai su rizikos komunikacija, būtina iškelti jos svarbą šiandieniniame informacijos ir žinių pasaulyje ir tiesioginį ryšį su medija. Galima kelti prielaidą, jog rizikos

komunikacija be žiniasklaidos nevyktų, nes rizikos komunikacijos specialistai dažniausiai informaciją apie iškilusią riziką visuomenės sveikatai, saugumui ir aplinkai teikia per žiniasklaidos priemones.

1.4.1. Žiniasklaidos darbotvarkė rizikos komunikacijos atveju

Įvykius, aktualijas, problemas ir kitus įvairiausių dalykus žiniasklaida komunikuoja pagal tam tikrus principus, kurių visuma pavadinta žiniasklaidos darbotvarke. McCombs ir Shaw (2004) suformuluota žiniasklaidos darbotvarkės (angl. *the agenda-setting*) teorija koncentruojasi į kelias svarstomas problemas, temas ir taip priverčia visuomenę suprasti, kad tos svarstomos problemos svarbesnės negu kiti visuomenėje keliami klausimai. Minėtų mokslininkų tyrimas įrodė, jog egzistuoja ryšys tarp žiniasklaidoje publikuojamos informacijos pasirodymo dažnumo ir šios informacijos pasakojimų suvokimo kaip svarbios visuomenei. Darbotvarkės formavimo teorija paaiškina, kodėl informacija apie tam tikrą problemą pasiekia visuomenę, kaip visuomenės nuomonė yra veikiamą ir kodėl tam tikroms problemoms spręsti reikia tam tikrų veiksmų, o kitos problemos lieka nuošaly.

Kovačić žiniasklaidos darbotvarkės formavimą apibrėžia kaip procesą, kurio metu žiniasklaida kuria įvykių vaizdus žmonių sąmonėje, suteikia atitinkamas reikšmes tam tikrai visuomenės problemai. Žiniasklaida lemia, kiek reikšminga tam tikra problema ar tema (Kwansah-Aidoo 2005). McComb, Reynolds (2002) pabrėžia, kad žiniasklaida ne tik atrenka aktualias temas, bet ir nurodo, kaip mąstyti. Pažymima, jog žiniasklaidos atstovai formuoja požiūrį į realybę. Nors Dearing ir Rogers knygoje „Agenda-setting“ (1996), dėsto kitą nuomonę. Jie analizuodami žiniasklaidos darbotvarkę, akcentuoja ne žiniasklaidos įtaką visuomenei, o nuolatinę kovą tarp tų, kurie siekia daryti įtaką problemos sprendimams ir laimėti žiniasklaidos dėmesį. Tačiau vis tik galutinį sprendimą priima žiniasklaida – ji nustato prioritetus.

Itin svarbu pabrėžti, jog problemų atranka ir pateikimas žiniasklaidos darbotvarkėje lemia ir visuomenės darbotvarkę (McQuail 2005). Tad kontroliuodama informaciją, žiniasklaida nustato ir socialinio žinojimo ribas. Kita vertus, egzistuoja ir priešingas požiūris. Katz ir Lazarsfeld (1955) tikina, jog žiniasklaida sustiprina visuomenės žinojimą, o ne jį keičia.

Tyrinėjant žiniasklaidos darbotvarkę ir jos poveikį žiniasklaidai, svarbu apibrėžti veiksnius, lemiančius žiniasklaidos turinio pobūdį. Tyrinėtojai skiria išorinius ir vidinius veiksnius. Išoriniais veiksniais laikomi žurnalistų naudojami šaltiniai, vyriausybės atstovai ar įtakingi asmenys. Redaktorių, žiniasklaidos vadovų, žurnalistų veikla įvardijami kaip vidiniai veiksniai (Rimaitė 2008). Siekiant įvertinti įvairių veiksnių įtaką, pirmiausiai reikia atsižvelgti į jų galią visuomenėje (Littlejohn ir Foss 2004). Pavyzdžiui, jei Sveikatos ministerijos ir žiniasklaidos ryšys itin glaudus, didelė tikimybė, jog įtakingi Ministerijos atstovai gali paveikti žiniasklaidos darbotvarkę, taip pat ir

visuomenės darbotvarkę. Įtakingų asmenų ir žiniasklaidos susitarimas bus vertinamas kaip masinė manipuliacija.

Žiniasklaidos darbotvarkę gali lemti ne tik šaltiniai, atitinkantys patikimumo ir autoritetingumo kriterijus (McCulagh 2002), bet ir alternatyvūs požiūriai, dramatiški ir nenumatyti įvykiai. Pasak Rimaitės (2009), tokiose situacijose grupės, išsakančios alternatyvias perspektyvas, įgyja prieigą prie žiniasklaidos, jiems yra atveriamas kelias bei suteikiama iniciatyva savo požiūrius išdėstyti darbotvarkėje, kai oficialūs šaltiniai per lėtai reaguoja į naujienas. Tačiau šioms grupėms keliami aiškios hierarchinės organizacinės struktūros reikalavimai. Organizacija turi aiškiai apibrėžti, kas yra jų atstovai, reprezentuojantys organizacijos požiūrį bei veiklą.

Atsižvelgtina, jog žurnalistai retai būna tiesioginiai įvykių liudininkais. Tad jie priversti pasikliauti kitais žinių šaltiniais: vyriausybės atstovais, profesinėmis organizacijomis, verslo asociacijų ekspertais ir kt. Gavę informaciją, žurnalistai į ją pažvelgia per savo suvokimo prizmę, t.y. interpretuoja, todėl informacija visuomenei pateikiama iš tam tikros perspektyvos, o tai ir įtikina visuomenę pristatomus įvykius suvokti remiantis kontekstais. Taigi žiniasklaida atrenka įvykius ir pateikia jų interpretacinę konstrukciją, kurią žiniasklaidos sociologai vadina „žinių įrėminimu“ – pažinimo, interpretacijos ir pristatymo modeliu bei diskurso, kurį sudaro simboliai, atranka (Rimaitė 2008).

Masines komunikacijas tirianti Juraitė (2002) išskiria ir kitus darbotvarkės formavimą lemiančius veiksniai:

1. Asmeninė patirtis bei tarpasmeninis bendravimas;
2. Realus gyvenimo pavyzdžiai;
3. Įtakingi asmenys ar institucijos, kontroliuojančios informacijos srovę;
4. Skaitytojų socioekonominės charakteristikos;
5. Žiniasklaidos priemonių naudojimo pobūdis;
6. Pasitikėjimas žiniasklaida, kaip visuomenės institucija;
7. Bendras informacijos poreikis.

Apibrėžus veiksniai, lemiančius darbotvarkės formavimą, verta aptarti formavimo procesus. Mokslininkai skiria du darbotvarkės formavimo lygmenis: pirmąjį ir antrąjį (Ghanem 1997). Pirmasis lygmuo lemia, kaip žiniasklaida atrenka problemas, tiria jos poveikį visuomenės darbotvarkei. Žiniasklaida susikoncentruoja ties problemų ar temų charakteristikomis, rekomenduoja, kaip visuomenei vertėtų mąstyti apie problemas, apibrėžia problematiką, ją emociškai įvertina ir pateikia problemų sprendimo rekomendacijas (Takeshita 2005).

Antrasis darbotvarkės lygmuo nusako, kaip žiniasklaida daro įtaką konkrečioms problemos aspektams visuomenės darbotvarkėje. Žiniasklaida ne tik pasako visuomenei, apie ką mąstyti, bet, suteikdama užuominas, tam tikrus ženklus apie konkrečios temos reikšmingumą, „žinių rėmais“ nurodo visuomenei, kaip mąstyti (Rimaitė 2009). „Žinių rėmai“ netiesiogiai daro įtaką problemos

suvokimui visuomenėje, kai yra atrenkamos temos bei kai kurioms problemoms suteikiamas pristatymo pirmumo pranašumas. Entman patikslina, jog „žinių rėmai“ atkreipia visuomenės dėmesį į kai kuriuos tikrovės aspektus, kai kitus, kurie galbūt galėtų sukelti skirtingas visuomenės reakcijas, nustelbia (Rimaitė 2008).

Tyrinėjant žiniasklaidą, verta atkreipti dėmesį, jog „žinių rėmai“ nėra anonsuojami ir akcentuojami. Jų atsiradimas siejamas su siužetų pasakojimu, t.y. tas pats įvykis gali būti pristatomas skirtingu pasakojimo būdu (Rimaitė 2009). Siekiant identifikuoti „žinių rėmus“, rekomenduojama rinktis skirtingas tyrimo strategijas: indukcinę arba dedukcinę.

Pasirinkus indukcinę strategiją, būtina atkreipti dėmesį į Entman (Rimaitė 2008), išskirtus penkis „žinių įrėminimo“ žiniasklaidos tekstuose aspektus:

1. *Nustatymai* (svarbu analizuoti, kiek žiniasklaidoje yra skiriama vietos problemos pristatymui ir kokia yra suteikiama reikšmė pasakojimams);
2. *Veiksniai* (šiam etape analizuojami žiniasklaidos naudojami žodžiai ir vaizdai, kurie pataria, kaip ir kur pristatomi įvykiai turi būti talpinami);
3. *Identifikavimas* (šis aspektas dėmesį kreipia į tam tikrų žodžių ir vaizdų naudojimą, kuris skatina arba trukdo identifikuoti vyraujančius žodžius ir vaizdus žiniasklaidos pasakojimuose);
4. *Kategorizavimas* (šis aspektas analizuoja būdą, kuriuo žiniasklaida pažymi įvykius ar problemas. Pabrėžtina, jog skirtingos kategorijos skatina visuomenę pažvelgti į įvykius skirtingais būdais);
5. *Apibendrinimas* (šiam etape svarbus mastas, kuriuo žiniasklaida apibendrina atsitikimą ar problemą pasakojime pagal jo pobūdį ir kilmę).

Pabrėžtina, jog šie aspektai nėra būtini tiriant žiniasklaidos pasakojimą, tačiau tai suteikia galimybę atpažinti bei suvokti „žinių rėmus“ žiniasklaidos pasakojimuose (Rimaitė 2009).

Kalbant apie dedukcinę strategiją, verta pažymėti, jog ji dar vadinama „diskursyvinio formavimu“. Taikant šią strategiją, žiniasklaidos tekstai yra analizuojami nustatant, kurie „žinių rėmai“ yra taikomi žiniasklaidos pateiktoje informacijoje, atkreipiamas dėmesys į jų dominavimą (Rimaitė 2009). Šioje strategijoje „žinių rėmai“ dar vadinami naratyvais, Daley ir O’Neill (McCullagh 2002) tikina, jog įgyvendinant šią strategiją itin svarbu nustatyti, kurie naratyvai struktūroja problemos atskleidimą bei atrasti dominuojančią naratyvo strategiją. Be to, analizuojant įvykius ar problemas žiniasklaidoje, verta išryškinti ir apibrėžti pasakojimo tipus ar siužetinių linijų grupes (Rimaitė 2008).

Kaip teigia Rimaitė (2009), rizikos pateikimas žiniasklaidoje – socialinių ir kultūrinių procesų rezultatas. Toliau analizuodama rizikos plitimą žiniasklaidoje, Rimaitė (2009) pažymi, jog rizikos pateikimas vertinamas ne kaip tikrovės atspindėjimas, ir iškelia rizikos selektyvumą. Tai reiškia, jog ne visos rizikos sulaukia žiniasklaidos dėmesio. Tyrėjai pastebi, jog kalbant apie riziką, žiniasklaidoje dažniausiai yra pristatomi netikėti įvykiai, dramatiškos nelaimės ar neįprastos rizikos.

Be to, išvelgiamas, jog dominuoja tendencija supaprastinti ir individualizuoti mokslinius konfliktus (Rimaitė 2009).

Analizuodami rizikos pristatymų žiniasklaidoje tyrimus, komunikacijos mokslininkai Major ir Atwood (2004) iškelė mintį, kad dažniausiai mažos tikimybės rizikos sulaukia daugiau žiniasklaidos dėmesio nei rizikos, kurių padariniai būtų žalingi ar net pragaištingi didelei visuomenės daliai. Pabrėžtina, jog žiniasklaida dėmesį skiria būdams, kaip pristatyti įvykius, o ne kaip atskleisti ir pateikti problemas. Tada atsiranda tikimybė, kad visuomenė pervertins tokių dramatiškų įvykių atsitikimo tikimybę ir nepakankamai įvertins įprastines rizikas.

Kaip teigia Eleanor Singer ir Endreny (1993), žurnalistai nekreipia dėmesio į temos turinį, o pažymi dramą, konfliktą ir keistumą – tai, ką vertina naujienų leidėjai, todėl neįtikėtinos rizikos sulaukia didesnio nušvietimo žiniasklaidoje nei labiau įprastos rizikos. Pavyzdžiui, Lietuvos visuomenėje pastebima ryškus susidomėjimas įvairiomis kriminalines istorijas tiriančiomis laidomis. Be to, žiniasklaidoje dažniausiai yra pateikiama informacija apie žalą, o ne apie rizikos tikimybę. Ši teiginį patvirtina ir Walsh (1996), teigdamas, jog pranešimai apie pavojus yra greičiau apie žalą, o ne riziką. Pastebima, jog dažniau kalbama apie rizikos pasekmes, bet trūksta ilgalaikių problemų svarstymų. Be to, žiniasklaida mokslininkų yra dažnai kritikuojama už tai, kad pavėluotai skleidžia informaciją apie rizikų problemas, keliamą pavojų.

Walsh (1996) atkreipia dėmesį ne tik į įvykių pateikimą žiniasklaidoje, bet ir pastebi, jog žiniasklaida yra linkusi sustiprinti formuojamą riziką. Pasak šio mokslininko, žiniasklaida dažnai pateikia pranešimus, kurie yra fokusuoti į šokiruojančias ir pyktį keliančias temas. Kaip teigiama Carroll knygoje „Siaubo anatomija“ (2006), apie blogas naujienas rašoma siekiant patenkinti visuomenės polinkį „gauti“ siaubo porciją, kaip atsaką į nuostatą, jog ten, kur viskas gerai, slypi blogis. Taigi žiniasklaida ima aprašinėti nelaimingus įvykius, kurdama atsvarą utopiniam pasauliui. Žiniasklaida kreipia dėmesį į problemas ir situacijas, kurios gąsdina, kadangi jos yra įdomios skaitytojams. Toks žiniasklaidos požiūris į rizikas užkerta kelią objektyviai įvertinti situaciją, analizuoti problemas ir ieškoti racionalaus sprendimo.

Vis tik egzistuoja ir priešinga nuomonė. Eldridge ir Reilly (2003), nustatę, kad žiniasklaida nesustiprina rizikos, bet ją sumažina, tikina, jog tais atvejais, kai trūksta mokslinių įrodymų, o rizika neapibrėžta, žiniasklaida ją sumažina. Ši teiginį patvirtina ir Anderson (2006) nurodydama, kad dauguma rizikos pranešimų žiniasklaidoje yra labiau raminantys bei nekeliantys nerimo. Be to, atsižvelgdami į naujumo vertę, žurnalistai ignoruoja riziką ir tada, kai valdžios atstovai sprendimus priima remdamiesi atsargumo principu. Dar vienas atvejis, kai žiniasklaida yra linkusi sumažinti ar ignoruoti riziką, išvelgiamas tada, kai grėsmės tėra hipotetiškos (Rimaitė 2008).

Pastebėta, jog nei vienas minėtas mokslininkas nebando paneigti, jog žiniasklaida – galinga visuomenės valdymo priemonė, galinti hiperbolizuoti riziką ir sukelti paniką arba atvirkščiai, ją susilpninti, sumažinti baimės jausmą.

1.4.2. Manipuliacija ir etika

Tyrimai rodo, kad žiniasklaida gali turėti labai stiprų poveikį nuomonių ar požiūrių formavimui. Kai žmonės neturi pirminės nuomonės ar negali patikrinti informacijos, didėja žiniasklaidos poveikis. Tokiu atveju žiniasklaidos šaltiniai turi galimybę nustatyti, formuoti problemos mastą (Wilcox, Cameron ir kt. 2003). Taip atsiranda grėsmė manipuliuoti visuomene ir jos elgsena.

Manipuliacija apibrėžiama kaip dvejetainis, kompozicinis, vikrus, tvirtas, daugiareikšmis, dviprasmiškas, subalansuotas žmogaus psichikos paveikimo metodas, kurio tikslas pastatyti kitą į nepatogią padėtį, verčiant jį pasirinkti tarp dviejų alternatyvų (blogos ir geros, geros ir dar geresnės, blogos ir dar blogesnės, geros ir neutralios, blogos ir neutralios). Siekiama žodžiais ir veiksmais priversti kitą žmogų padaryti tai, ko norime (Ulfkotte 2003).

Kokiomis manipuliacijos priemonėmis galima lengviau valdyti mases, XX a. pradžioje pradėjo suprasti Bernays (1891-1995), viešųjų ryšių pradininkas, psichoanalizės atradėjo Freud sūnėnas. Šis mokslininkas įrodė, jog giluminiai žmogaus sąmonės veiksniai, simboliai, archetipai, kolektyvinė sąmonė ir kiti psichoanalizės elementai sukuria terpę, kurioje įsikuria tie, kurie nori pasinaudoti atsiradusiomis galimybėmis. Išmanydamas žmogaus psichikos veiksnius, jis gebėjo įvaldyti manipuliacijos mechanizmus ir principus, kurie taikomi ir šiandien (Ulfkotte 2003).

Atsižvelgiant į tai, jog sveikata – vienas iš reikšmingiausių veiksnių, lemiančių žmogaus elgesį, pateikiant rizikas žiniasklaidoje itin didelis dėmesys turi būti skiriamas etikai. Etiką tyrėjai apibrėžia kaip vertybių sistemą, pagal kurią asmuo nustato, kas yra gerai ar blogai, sąžininga ar nesąžininga, teisinga ar neteisinga. Be abejo, individo elgesys yra vertinamas ne tik pagal jo sąžinę, bet ir pagal tam tikras normas, kurios nustatytos socialiniu ir organizaciniu lygmenimis (Wilcox, Cameron ir kt. 2003).

Žurnalistikos etikos kodeksas žurnalistiką apibrėžia kaip pasitikėjimo profesiją. Kodekse teigiama, jog gerbdamas žmogaus teisę gauti teisingą informaciją, žurnalistas, viešosios informacijos rengėjas turi skelbti tikslas, teisingas žinias bei įvairias nuomones, kurios turi būti aiškiai skiriamos. Be to, pabrėžiama, jog žurnalistai, viešosios informacijos rengėjai privalo užtikrinti, kad nuomonė būtų reiškiamą sąžiningai ir etiškai, sąmoningai neiškreipiant faktų ar duomenų. Žurnalistikos etikos kodekse numatyta, jog žurnalistas, viešosios informacijos rengėjas turi kritiškai vertinti savo informacijos šaltinius, atidžiai ir rūpestingai tikrinti faktus, remtis keliais šaltiniais. Nesant galimybės patikrinti informacijos šaltinio patikimumą, apie tai turi būti nurodyta skelbiamoje informacijoje.

Komunikuojant riziką, turėtų būti atsižvelgta į tyrimų duomenis ir pateikiami neiškraipyti faktai. Šiandieninės žiniasklaidos problema, dalis žurnalistų netinkamai interpretuoja mokslinių tyrimų išvadas: straipsnių antraštėse slypi įvairios potekstės, nors pačiame straipsnyje informacija pateikiama kvalifikuotai. Pasak tyrėjų, kuo sudėtingesnė situacija, tuo didesnė suvokiama rizika,

todėl jos suvokimą stiprina ir specialistų pranešimai, prieštaraujantys vienas kitam, ir netikslios žiniasklaidos žinutės. Pastebima, jei visuomenė supranta problemą, jos veiksnius, ji išvelgia mažesnę riziką, nes pažinimas kelia pasitikėjimą (Wilcox, Cameron ir kt. 2003).

Taigi rizikos komunikacijos metu itin svarbu laikytis etikos principų, kad būtų įgautas ir vėliau išlaikytas visuomenės pasitikėjimas žiniasklaida, įvairiomis institucijomis, neabejojama problemų sprendimu.

Apibendrinant teorinę darbo dalį, pastebėta, jog rizikos komunikacijos procesas gana sudėtingas. Dėmesys turi būti skiriamas ne tik tikslinei auditorijai, jai būdingiems sociodemografiniams, kultūriniais veiksniais, rizikos komunikacijos tikslui informuoti visuomenę, bet ir komunikacijos priemonėms. Viena iš reikšmingiausių turinčių galią stiprinti/silpninti riziką, manipuluoti visuomene, formuoti jos elgseną – žiniasklaida. Atkreiptinas dėmesys, jog įtakos rizikos suvokimui, visuomenės veiksmams turi ir komunikacijos „iš lūpų į lūpas“ dalyviai. Taigi komunikuojant riziką turi būti atsakingai parinktos komunikacinės priemonės, tinkamai formuojamos komunikacinės žinutės.

II. KIAULIŲ GRIPO ATVEJO LIETUVOJE TYRIMO

METODOLOGIJA

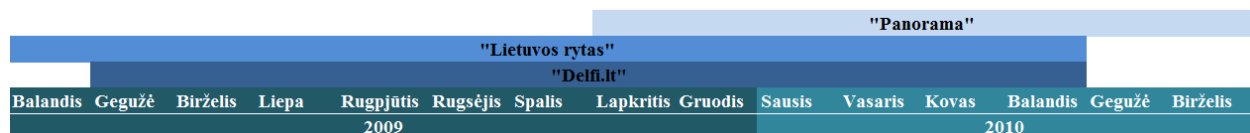
Remiantis teiginiu, jog žiniasklaida – pagrindinis žaidėjas, konstruojantis rizikos suvokimą, socialinę tikrovę, socialines reikšmes, kurias pateikia žmonėms ir taip formuoja visuomenės žinias (Denney 2005), tyrimui pasirinkta metodų trianguliacija: kokybinė ir kiekybinė turinio analizė bei anketinė apklausa. Trianguliacijos būdas taikomas, siekiant susidaryti nuodugnesnį vaizdą apie kiaulių gripo komunikaciją Lietuvoje: kokybinė ir kiekybinė žiniasklaidos turinio analizė leidžia tirti žiniasklaidos formuojamą rizikos suvokimą, o anketinė apklausa suteikia galimybę atsakyti į klausimą, kokį poveikį žiniasklaidos skleidžiama informacija darė visuomenei.

Kiekybinė ir kokybinė turinio analizė. Siekiant išanalizuoti komunikacinį procesą kiaulių gripo Lietuvoje metu ir Lietuvos žiniasklaidos tekstus, buvo pasirinkta kiekybinė ir kokybinė turinio analizė. Kiekybinė turinio analizė taikoma tirti žiniasklaidoje pasirodžiusių pranešimų duomenis, išreikštus skaitmenine forma. Kokybinė turinio analizė leidžia tirti informaciją apie diskurso dalyvius, formuojamas problemas, iliustracijas, retorines figūras, stiprinančias/silpninančias riziką.

Atliekant šį tyrimą, buvo išskirti raktiniai žodžiai, jais remiantis renkamos publikacijos apie kiaulių gripą, turinys skaidomas į kategorijas, kategorijos į subkategorijas, interpretuojami turinio duomenys. Analizuojant žiniasklaidos tekstus tyrimo metu gilinamasi į žiniasklaidos darbotvarkę, tekstų konstravimą, socialinės tikrovės kūrimą.

Kiekybinio ir kiekybinio tyrimo tiriamasis laikotarpis apima 2009 11 – 2010 04 mėnesius. Analizuojamo laikotarpio pradžia pasirinkta atsižvelgiant į tai, jog 2009 metų lapkričio mėnesį Lietuvoje buvo paskelbta gripo epidemija. Pavieniai straipsniai žiniasklaidoje apie kiaulių gripą pasirodė 2009 birželio mėnesį, tačiau Lietuvos žiniasklaidoje didesnio dėmesio nesulaukė. Informacija ėmė intensyvėti nuo lapkričio mėnesio, kai daugėjo kiaulių gripo atvejų Lietuvoje. Tiriamojo laikotarpio pabaiga pasirinkta pastebint gerokai sumažėjusį informacijos apie kiaulių gripą sklaidos intensyvumą analizuojamuose šaltiniuose (žr. 1 paveikslą).

Paveikslas 1. Informacijos apie kiaulių gripą sklaidos trukmė

Kokybiniai ir kiekybiniai turinio analizei šaltiniai pasirinkti kryptingai, siekiant analizuoti informaciją, pateiktą tradicinėse žiniasklaidos priemonėse: spaudoje, televizijoje, internete. Pasirinktas komercinis spaudos kanalas, komercinis internetinis naujienų portalas ir Lietuvos nacionalinis televizijos kanalas. Naujienų portalas „Delfi.lt“ bei dienraštis „Lietuvos rytas“ pasirinkti

kaip populiariausi Lietuvoje³, Lietuvos nacionalinė televizija pasirinkta kaip vienintelis nekomercinis kanalas.⁴

Tiriamąją aibę sudaro tekstai nacionaliniame dienraštyje „Lietuvos rytas“ (rasti 55 straipsniai), internetiniame naujienų portale „Delfi.lt“ (rasti 102 straipsniai) ir Lietuvos nacionalinės televizijos informacinėje laidoje „Panorama“ (rastos 43 laidos). Tekstai atrinkti naudojantis bibliografinę Lietuvos periodine spaudos straipsnių baze, internetinių portalų paieškos sistema bei Lietuvos nacionalinės televizijos laidų archyvu. Tekstai atrinkti, atsižvelgiant į raktinius žodžius: *pandemija, kiaulių gripas, gripas, epidemija*, identifikuojančius darbo objektą. Teksto turinys (*teigiamas, neutralus, neigiamas*) vertinamas atsižvelgiant į pranešimo temą, skleidžiamą informaciją, retorines priemones antraštėje ir tekste, iliustracijų siunčiamą komunikacinę žinutę.

Telešienės (2005) teigimu, atliekant turinio analizę, svarbu identifikuoti šiuos elementus:

1. Dalyką, temą: apie ką tekstas?
2. Kryptį: kaip tema rutuliojama?
3. Normas: koks klasifikavimo ir vertinimo pamatas?
4. Vertybes: kokie požiūriai, tikslai ir lūkesčiai išdėstomi?
5. Priemones: Kokios priemonės naudojamos tikslams pasiekti?
6. Bruožus: kokie požymiai naudojami aprašant asmenį?
7. Veikėjus: kas inicijuoja tam tikrus veiksmus ir kas juos atlieka?
8. Autorystę: kieno vardu formuluojami teiginiai?
9. Kilmę: nuo ko prasidėjo komunikacija?
10. Tikslą: į ką nukreipta komunikacija?
11. Vietą: Kur vyksta veiksmas?
12. Konfliktus: kokia bet kokio konflikto priežastis? Kas jo dalyviai? Kokio stiprumo konfliktas?
13. Pasekmę: ar konflikto pabaiga tragiška, neaiški, laiminga?
14. Laiką: Kada vyksta veiksmas?
15. Komunikacijos tipo formą: koks komunikacijos kanalas naudojamas?
16. Teiginių formą: kokios gramatinės ir sintaksinės formos gali būti atrastos?
17. Metodus: kokie retoriniai ar propagandiniai metodai naudojami?

Taigi kiekybinei ir kokybinei turinio analizei, atsižvelgiant į darbo objektą ir Telešienės (2005) išskirtus turinio analizės elementus, pasirinkta analizuoti šias kategorijas:

³ Remiantis TNS LT žiniasklaidos 2009 metų tyrimais, populiariausi Lietuvos savaitraščiai buvo šie: „Lietuvos rytas“ (19,3 proc.), „Vakaro žinios“ (19,1 proc.), „Respublika“ (8,4 proc.), „Šiaulių kraštas“ (4,6 proc.) ir „Kauno diena“ (4,6 proc.). Pagal atliktus Audience.lt internetinių portalų 2009 metų tyrimą, populiariausi naujienų portalai buvo šie „Delfi.lt“ (59 proc.), „Lrytas.lt“ (44 proc.), „Balsas.lt“ (36 proc.), „Alfa.lt“ (34 proc.), „diena.lt“ (29 proc.).

⁴ Lietuvos televizija pasirinkta remiantis prielaida, jog nekomercinis kanalas pateikia objektyvią, nešališką informaciją, atspindi visų visuomenės sluoksnių interesus. „Panorama“ pasirinkta remiantis LRT atliktais 2009 metų tyrimais, kurie konstatuoja, jog ši informacinė laida daugiausiai žiūrima Lietuvos nacionalinės televizijos laida. Be to, „Panorama“ laikoma seniausia šalyje televizijos informacinė laida.

1. Pagrindinė tema: apie ką tekstas;
2. Laikas: kada vyksta veiksmas;
3. Diskurso dalyviai: kas informacijos šaltinis, kieno vardu pateikiamos argumentacijos, teiginiai;
1. Pranešimo pobūdis (informacinis pranešimas, analitinis straipsnis, mokslo populiarinimo straipsnis, meninis / pramoginis straipsnis, skaitytojo laiškas, kt.);
2. Probleminiai klausimai: kokios problemos aktualizuojamos;
3. Rizikos pasekmių lokalizacija (lokali, nacionalinė, regioninė, globali);
4. Retorinės figūros, stiprinančios/silpninančios riziką;
5. Iliustracijos, stiprinančios/silpninančios riziką.

Taigi darbe tekstiniai duomenys analizuojami kiekybinės ir kokybinės turinio analizės metodais.

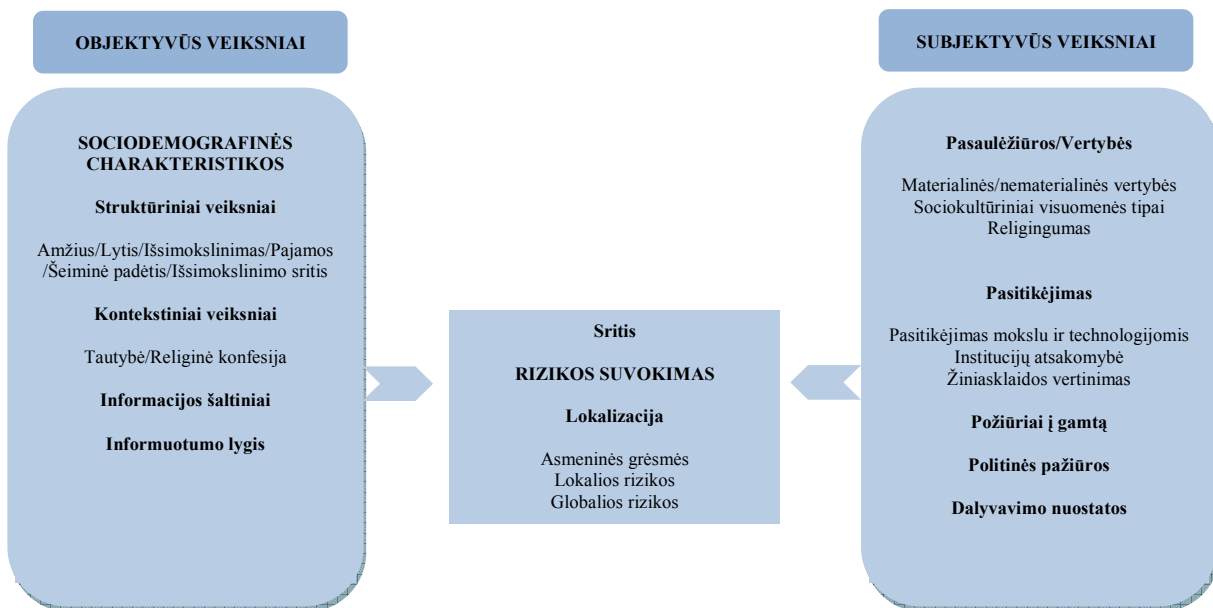
Kiekybinis tyrimo metodas. Šis metodas pasirinktas, atsižvelgiant į komunikacijos tikslą paveikti, formuoti socialinę tikrovę. Siekiant išryškinti žiniasklaidos poveikį visuomenei, visuomenės elgsenos modelius kiaulių gripo atvejo metu, pasirinkta anketinė apklausa elektroniniu paštu. Kiekybinis tyrimas buvo vykdomas 2010 m. gruodžio 01 d. – gruodžio 14 d. laikotarpiu. Tyrimo metu buvo apklausta 619 respondentų. Nustatyta vidutinė apklausos trukmė – 7 minutės.

Klausimynas sudarytas iš uždarų klausimų. Pagrindinėje klausimyno dalyje siekiama gauti informaciją apie tai, kokių veiksmų visuomenė ėmėsi kiaulių gripo metu (anketoje keliami klausimai: *Ar svarstėte galimybę skiepytis nuo „kiaulių gripo“? Ar pirkote medikamentų, skirtų gripo profilaktikai?*), kas darė įtaką sprendimams (anketoje keliami klausimai: *Ar sirgote kiaulių gripu Jūs arba Jūsų artimieji? Ar girdėjote apie mirties nuo kiaulių gripo atvejų?*), kokiu kanalu plito informacija apie šią pandemiją (anketoje keliamas klausimas: *Ar teko girdėti sąvoką „kiaulių gripas“?*, prašoma pažymėti kanalus: *Apie mirties atvejus nuo kiaulių gripo teko girdėti/skaityti...*), kaip visuomenė vertino žiniasklaidoje pateiktą informaciją apie kiaulių gripą (anketoje keliami klausimai: *Ar nemanote, kad žiniasklaidoje pateikiama informacija apie kiaulių gripą ir jo pavojų buvo per daug sureikšmintą, hiperbolizuota? Ar sutinkate, kad pandemijų viešinimas yra naudingas kompanijoms, kurios prekiauja vaistais ir profilaktikos priemonėmis nuo pandeminių ligų? Koks žiniasklaidos kanalas, Jūsų nuomone, teikė objektyvią informaciją apie kiaulių gripo atvejus Lietuvoje?*), kokias emocijas kėlė ši informacija. Siekiant gauti kuo tikslesnius rezultatus, išvengti dviprasmiškų klausimų ir pateikti platesnį atsakymų spektrą anketoje pasirinkti teiginiai, kuriuos apklausos dalyviai turi įvertinti pagal *Likert* skalę ar pažymėti tinkamus atsakymus. Baigiamojoje sociodemografinėje dalyje pateikiami klausimai, susiję su apklausos dalyvių lytimi, amžiumi, išsilavinimu, pajamomis, šeimine padėtimi. Šiais klausimais bandoma išsiaiškinti, kaip sociodemografiniai veiksniai lėmė visuomenės elgseną pandemijos metu, išryškinti elgsenos modelių charakteristikas.

Atvejo analizėje taikyti kokybinis ir kiekybinis metodai yra glaudžiai susiję. Kokybinio tyrimo metodu siekiama išryškinti komunikacinės žinutės siuntėjo, t.y. žiniasklaidos vaidmenį kiaulių gripo metu, pateiktos informacijos konstravimą, komunikacijos tikslus. Tuo tarpu kiekybinis tyrimo metodas suteikia galimybę analizuoti komunikacinės žinutės gavėją, t.y. visuomenės požiūrį į kiaulių gripą, visuomenės elgsenos modelius pandemijos metu. Be to, kiekybinis tyrimo metodas leidžia įvertinti kokybinio tyrimu metu gautus rezultatus bei sąsajas.

Pasak Balžekienės (2009), tiriant rizikos suvokimą tikslinga taikyti kompleksinį tyrimo modelį, tam, kad būtų atskleista vidinė suvokimo struktūra, išoriniai veiksniai: žiniasklaidos, pilietinės visuomenės, politikų įtaka. (žr. 2 paveikslą).

Paveikslas 2. Visuomenės nuomonės empirinio tyrimo konceptualusis modelis

Sudaryta Balžekienės.

Šis Balžekienės sudarytas modelis darbe taikytas išryškinti visuomenės elgsenos modelius pandemijos metu. Modelis leidžia išskirti visuomenės modeliams būdingas charakteristikas, veiksnius, lėmusius visuomenės elgseną. Elgsenos modeliai, jų pavadinimai formuoti remiantis tyrimo metu gautais rezultatais.

Tyrimo ribotumas. Kalbant apie tyrimo apribojimus, verta pažymėti, jog šiame tyrime nebuvo galimybės atlikti radijo analizės, kas būtų sudarę tradicinių žiniasklaidos priemonių visumą, ir leistų dar nuodugniau ištirti kiaulių gripo komunikaciją bei užtikrinti rezultatų patikimumą. Taip pat tyrimą riboja anketinės apklausos laikotarpis. Išsamūs rezultatai būtų gauti, jei būtų klausimai užduoti pandemijos metu ir anketos rezultatai palyginami su tiriamuoju laikotarpiu gautais rezultatais. Be to, elektroniniu būdu pateiktos anketos gauti rezultatai, reprezentatyviai neatspindi visos šalies gyventojų nuomonę, kadangi galimybės vykdyti tyrimą elektroniniu būdu visoje šalies teritorijoje, apklausti per 1000 gyventojų, kurių pasiskirstymas atitiktų šalies gyventojų pasiskirstymą pagal lyties amžiaus, tautybės, išsimokslinimo, gyvenamosios vietos kriterijus, nebuvo.

III. KIAULIŲ GRIPO ATVEJO LIETUVOJE TYRIMO

REZULTATAI

3.1. Kiaulių gripo turinio Lietuvos žiniasklaidoje kiekybinė ir kokybinė analizė

Lietuvoje kiaulių gripas nusinešė ne vieną dešimtį žmonių gyvybių, todėl natūralu, jog kilo didžiulis žiniasklaidos ažiotažas. Kiekvienas žiniasklaidos atstovas stengėsi kuo tiksliau, kuo įtaigiau, kuo paveikiau pateikti kuo naujesnę informaciją ir faktus, informuoti, gąsdinti, nuraminti ar kitaip paveikti kuo didesnę auditorijos dalį, todėl šiame tyrime buvo nagrinėjami straipsniai iš didžiausio žinių portalo *Delfi.lt*, dienraščio *Lietuvos rytas* bei informacinės laidos *Panorama*, kiekvieną vakarą transliuojamos per nacionalinį transliuotoją LTV.

Tema, laikas ir pranešimo pobūdis

Pirmiausia reikia atkreipti dėmesį, kad didžioji dauguma straipsnių (90%) *Delfi.lt* ir *Lietuvos rytas* apie kiaulių gripą buvo pateikti titulinuose portalų puslapiuose, o per *Panoramą* pristatomas pirmojoje laidos dalyje kaip viena iš aktualiausių dienos temų, todėl galima teigti, jog šiai problemai buvo suteiktas didelis svarbumas ir stengtasi kuo operatyviau nušviesti situaciją tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Taip pat iš tyrimo medžiagos paaiškėjo, kad kiaulių gripas tiriamuoju laikotarpiu (2009 metų ruduo/žiema) dominavo tarp aktualijų, todėl iš čia išplaukia faktas, kad tiek *Delfi.lt*, tiek *Lietuvos rytas* apie kiaulių gripą pranešdavo aktualijų skiltyje kaip apie sveikatos naujienas. Vėliau (2010 žiema/pavasaris) ši tema susilaukė vis mažiau susidomėjimo. Straipsniai randami tik specializuotose skiltyse – aktualijose išlieka tik tos publikacijos, kurios susijusios su vakcina, vyriausybės sprendimais, verslu, užsienio naujienomis (*Vakcinos yra, bet kas skiepytis, Lietuvos rytas: 2010; Kiaulių gripas – farmacinių firmų sąmokslas, Delfi.lt: 2010*).

Sveikata buvo ta skiltis, kurioje kiaulių gripo diskursas pasireiškė dažniausiai. Pastebėta, jog tik *Delfi.lt* sukūrė specialią rubriką – *Gripas* – kurioje buvo talpinami informaciniai pranešimai, diskusijos, vertinimai ir komentarai kiaulių gripo tema. Kadangi *Panorama* yra informacinė laida, kiaulių gripo analizei ar pristatymui skiriamas laikas buvo pirmosios laidos minutės – pačios svarbiausios, sulaukiančios didžiausio žiūrovų dėmesio.

Tyrimo medžiaga rodo, jog apie 90 % straipsnių ar reportažų turėjo autorių – tai dažniausiai buvo to paties žiniasklaidos kanalo korespondentai arba vietinės bei tarptautinės naujienų agentūros. Pastebėta, kad *Delfi.lt* dažniau perteikia naujienų agentūrų žinias ir duomenis, o *Lietuvos rytas* pateikia savo korespondentų informaciją, surinktą analizuojant tiek naujienų agentūrų informaciją, tiek interviu su specialistais, ekspertais ar politikais metu.

Delfi.lt neretai talpina portale dienraščių informaciją ar diskusiją, pavyzdžiui, 2009 metų lapkričio 27 dieną *Gripo* skiltyje pateikta diskusija, kuri buvo išspausdinta *Lietuvos žinių* dienraštyje. Tokia informacijos sklaida per „trečiąjį asmenį“ (šiuo atveju – portalą) gali būti paaiškinta diskusijos

išsamumu ir nagrinėjamų klausimų svarba visuomenėje, tačiau čia tik retas atvejis, kai *Delfi.lt* pateikė tokį išsamų straipsnį, nes daugiausia šiame portale straipsniai buvo informacinio pobūdžio, kai konstatuojamos mirtys, gripo plitimo ribos ar kalbama, kokių priemonių imtasi bandant gripo epidemiją suvaldyti Lietuvoje arba pasaulyje. Taigi diskusinių straipsnių *Delfi.lt* pasitaikė itin retai (tik 1%), o mokslo populiarinimo ar kitokio pobūdžio tekstų nerasta.

Informaciniai pranešimai dominavo ir dienraštyje *Lietuvos rytas*, nors šiame leidinyje rasta ir diskusinių straipsnių, kuriuose analizuojamas pandemio gripo paplitimas, iškeliamos įvairios nuomonės ir gripo rizikos vertinimai („*Pandemija neaplenkė ir įžymybių*“, „*Prieš beginklę šalį – kiaulių gripo ataka*“, „*Gripas šienauja aukas, o valdininkai meluoja*“).

Panoramoje taip pat daugiausia kiaulių gripo tema buvo pristatoma trumpuose informaciniuose pranešimuose-reportažuose, kurie kurti siekiant visuomenę supažindinti su ligos situacija, informuoti apie aukų skaičių, planuojamas priemones, turinčias sumažinti gripo užkrečiamumo riziką. Žinoma, laidos formatais leido *Panoramos* rengėjams surengti gyvas diskusijas studijoje, kurios dalyviai (medikai, politikai, kultūros atstovai ar kt. asmenys) konfrontuodavo kalbėdami ne tik apie gripo priežastis ar paplitimo mastą pasaulyje ir Lietuvoje, bet ir prieštaringas medikų išvadas dėl mirčių skaičiaus, visuomenės susiskaldymą rizikingoje ir dramatiškoje situacijoje.

Tyrime gauti duomenys leidžia daryti išvadą, kad diskusinio pobūdžio diskursas plačiausiai pritaikytas *Panoramos* laidoje, nes gyvas eteris, aktuali informacija, pateikiama „čia ir dabar“ – visa tai buvo visuomenės dėmesio garantas bei objektyvumo užtikrinimas, kas rizikos komunikacijos praktikoje yra vienas esminių reikalavimų.

Duomenų analizės metu išsiaiškinta, kad pagrindinė tema, kuri nagrinėjama *Delfi.lt*, *Lietuvos rytas* ir *Panorama* pranešimuose apie kiaulių gripą yra pandemijos valdymas ir kontrolė. Visuose straipsniuose, jei tai nebuvo tik informacinio pobūdžio pranešimas apie pakitusį ligos aukų skaičių, gilinamasi į tai, kaip kilo epidemija ir kokių priemonių imtasi ligai stabdyti bei suvaldyti, kaip atpažinti pandemio viruso užkrėtimo atvejus. Todėl straipsniuose dažniausiai kalbama apie vakciną, kuri padėtų išvengti užkrėtimo, o užsikrėtus padėtų lengviau persirgti kiaulių gripu. Pavyzdžiui, *Delfi.lt* straipsnyje „Seno pažįstamo naujas veidas: kiaulių gripas“ pateikiamoje diskusijoje nagrinėjamas vakcinės nuo kiaulių gripo veiksmingumas (**A.Skikas:** *Pasižiūrėsime, koks bus efektas.*), keliamas klausimas apie galimą šalutinį vakcinės poveikį (**A.Medalinskas:** *Skiepai skiepiams nelygu. Galima išgirsti teiginių, esą ši vakcina gali sukelti vėžį, neigiamai paveikti kai kurias žmogaus funkcijas ateityje. Ar šie skiepai nuo gripo yra patikimi ir be šalutinio neigiamo poveikio žmogaus sveikatai?*; **A.Ambrozaitis:** *Šalutiniai reiškiniai ir neigiamos reakcijos yra panašios, kaip po sezoninės vakcinės. Kartais kurį laiką skauda vakcinės suleidimo vietą, atsiranda sukietėjimas, žmogus karščiuoja ar jaučia nuovargį.*). Taigi pastebėta, jog didelis dėmesys skiriamas ne edukacijai, kaip apsisaugoti nuo pandemijos, kokių priemonių imtis, kaip sumažinti riziką, o

formuojamas nepasitikėjimas valdžios, farmacijos firmų atstovais. Be to, žiniasklaida, pateikdama ekspertų nuomones, vakciną akcentuoja kaip problemos sprendimą.

Apie vakciną nuo pandemijos gripo kalbėta daugiausiai visuose nagrinėtuose šaltiniuose. *Panoramos* laidoje tiesioginiame eteriye buvo aiškintasi, kaip elgtis užsikrėtus gripu, kaip gydytis ar išvengti ligos, diskutuota apie kelis ryškiausias mirties nuo pandeminio gripo atvejus – Kauno medicinos universiteto klinikose mirusį paauglį, Santariškių ligoninėje užgesusią 30 metų moterį (*Pirma kiaulių gripo auka, Panorama: 2009, Gripas šienauja aukas, Panorama: 2009*). Buvo bandoma išsiaiškinti, kas kaltas dėl kilusių didelių sirgusiųjų komplikacijų, ar medikai nepadarė lemtingų klaidų, ar buvo išvengta gydytojų aplaidumo, nes didelė visuomenės dalis, kaip buvo pastebėta, dažniausiai dėl mirties atvejų ligoninėse kaltino medikus (*Mirčių daugėja, atsakymų – ne, Delfi.lt: 2009; Septyniolikmečio mirtis – naują mįslę, Lietuvos rytas: 2009; Medikų tyrimas – klaidų nebuvo?, Panorama: 2009*).

Apibendrinant žiniasklaidoje skleistą informaciją, pabrėžtina, jog daugumą tekstų vienija pagrindinė tema – vakcinacija. Lietuvos žiniasklaidoje vakcinacijos tema pristatoma kaip galinti padėti išspręsti profilaktikos ir gydymo problemas. Kalbant apie vakcinaciją buvo siūloma skiepytis: pirmiausiai rekomenduojama gydytojams, rizikos grupėms ir vėliau pranešta, kad tą padaryti gali kiekvienas besirūpinantis savo sveikata („*Vaistinėse šluojami vaistai, galintys apsaugoti nuo gripo pandemijos, o kai kurios didmeninės vaistų įmonės 15 mėnesių atsargas pardavė per tris dienas*“, *Delfi.lt: 2009*; „*Savaitgalį Ukrainoje tvyrojo panika. Greitai plintančio A tipo gripo viruso H1N1 išsigandę žmonės šeštadienį puolė į vaistines pirkti marlės kaukių ir vaistų*“, *Lietuvos rytas:2009*; „*Lietuvoje pradedama skiepyti nuo pandeminio gripo. Pirmieji skiepai skirti medicinos darbuotojams ir lėtinėmis ligomis sergantiems žmonėms*“, *Panorama:2010*). Taigi vakcina žiniasklaidoje pateikiama kaip vienas iš pagrindinių problemos sprendimų.

Dalyviai, probleminiai klausimai

Šiame darbe analizuojamuose straipsniuose ar reportažuose taip pat gana dažnai aptariami ir valstybės institucijų priimami sprendimai dėl kiaulių gripo vakcinacijos užsakymo, panaudojimo bei kontrolės. Valdžios institucijos kaip ir medikai buvo pagrindiniai visų diskusijų dalyviai, nes pirmieji reglamentuoja sveikatos apsaugą, o antrieji vykdo, todėl abi institucijos yra gaudžiai susijusios, ypač pandeminio gripo akivaizdoje, kada valdžia sprendžia, kaip panaudoti valstybės lėšas gydymui, o medikai, jas gavę, imasi hospitalizuoti ir gydyti ligonius. Svarbu pažymėti, kad tokiu atveju, kai dėmesio centre atsidurdavo medicinos ir valdžios atstovai, paprasti visuomenės nariai būdavo tik kaip priemonė iliustruoti medikų ir politikų veiklą. Tai liudija net ir straipsnių pavadinimai – „*Medikus glumina gripo komplikacijos*“, „*Vaikas palaidotas, o medikai purtosi kaltės*“, „*Gripas šienauja aukas, o valdininkai meluoja*“.

Tyrimo metu gauti duomenys rodo, kad visuomenės atstovai buvo tik šalutiniai diskusijų dalyviai, o straipsniuose apie juos kalbama tik norint paliudyti medikų aplaidumą ar pandemio gripo pavojų, todėl skelbiama, kiek žmonių jau mirė, kokie buvo ligos simptomai, kaip elgėsi pats sergantis ir medikai (*Kiaulių gripas nustatytas dar 7 kariūnams, Delfi.lt: 2009; Oficialiame aukų sąraše - jau 10 žmonių, Lietuvos rytas:2010*).

Pagrindiniai informacijos šaltiniai portale *Delfi.lt*, dienraštyje *Lietuvos rytas*, laidoje *Panorama* buvo Sveikatos apsaugos ministerijos atstovai (dažniausiai pats ministras A. Čaplikas ar viceministras A. Skikas), infekcinių ligų specialistai, ekstremalių situacijų ekspertai, epidemiologai ir ligoninių atstovai. Iš pradžių žiniasklaida šiuos ekspertus pateikia kaip autoritetus, kuriais galima pasitikėti, vėliau šis pasitikėjimas blėsta, pereinama prie puolimo strategijos, kas didina nepasitikėjimą tiek pačia žiniasklaida, tiek ekspertais (*Pandemija nukautuotą Lietuvą, Delfi.lt: 2009; Gripas – medikų klaidų nebuvo?, Panorama: 2009*).

Visuomenės atstovai (žymūs atlikėjai, menininkai, sportininkai) buvo kalbinami jiems susirgus, kad likusiai visuomenės daliai papasakotų, kaip apsisaugoti nuo ligos arba ką daryti jai ištikus. Pavyzdžiui, dienraštyje *Lietuvos rytas* pateikiamas straipsnis pavadinimu „Pandemija neaplenkė ir įžymybių“, kuriame pasakojama apie operos solistės I. Prudnikovaitės bei dizainerio J. Statkevičiaus negalvimus susidūrus su pandeminiu gripu. Vaizdžiai kalbama apie tai, kokių priemonių ėmėsi žymūs žmonės, norėdami kuo greičiau išsivaduoti iš klastingos ligos („*Šiltos vilnonės kojines, ant juosmens – šilta skara – daug arbatos su medumi ir imbieru. Šitos liaudiški receptai pravertė dainininkei...*“). Pabrėžtina, jog šie interviu patvirtina visuomenės apklausos metu gautus rezultatus, konstatuojančius, kad gyventojai labiau pasitikėjo liaudies medicina nei šiuolaikine. Tokia informacija sustiprina nepasitikėjimą mokslu, farmacijos kompanijomis, kadangi net įžymybės neskuba pirkti antivirusinių vaistų, o naudojami liaudiškais receptais. Žiniasklaidoje publikuojami faktai, kad kiaulių gripą gali išgydyti medus, imbieras, poilsis, sumažina riziką. Kita vertus, pastebėta, kad apie Lietuvos įžymius žmones tekstuose kalbėta plačiau nei apie pasaulines įžymybes, tačiau jų paminėti (kartais net atskiruose pranešimuose) neatsisakoma, nes taip parodoma, kad žvaigždžių problemos niekuo nesiskiria nuo paprastų asmenų problemų ir kad pandemio gripas nesirenka – jis gali paguldyti į lovą net ir pasaulinio garso sportininkus ar atlikėjus.

Šis aspektas leidžia teigti, kad į gripo riziką Lietuvos informavimo priemonėse žvelgta ne tik lokaliai, bet ir globaliai, juo labiau, kad epidemija buvo pasklidusi po visą pasaulį. Žinoma, daugiausia dėmesio nagrinėtame portale, dienraštyje skirta lokalioms epidemijos sukeltoms problemoms aptarti, analizuoti. Ypatingas dėmesys skirtas mirties atvejams, kurie sukėlė didelį rezonansą visuomenėje. Lokalios medicinos problemos, medikų kompetencija, vakcinos nebuvimas ir bandymas kuo greičiau jos užsakyti ir parsisiųsti, profilaktinės priemonės, kurių turėtų imtis visuomenė – tai pagrindinės lokalaus pobūdžio problemos, kurioms tiek informaciniame portale, dienraštyje, tiek žinių programoje skirtas didžiausias dėmesys.

Rizikos pasekmių lokalizacija

Būtina pažymėti, jog minėtos lokalios problemos ir jų suvokimas susijęs ir su globalumu, t.y. kiaulių gripo pandemija Lietuvos spaudoje buvo suvokiama taip pat kaip globali problema, todėl buvo lyginama Lietuvos ir pasaulio situacija, pateikiama pasaulio mirčių ir ligos atvejų statistika ir ji nuolatos papildoma, skelbiama apie situaciją kaimyninėse valstybėse (daugiausia apie Lenkiją: *Lenkijoje kiaulių gripu susirgo ir trimetis berniukas, Delfi.lt: 2009; Lenkijoje kiaulių gripas nusinešė 38 gyvybes, Delfi.lt:2009; Lenkijoje kiaulių gripas tebešienauja gyvybes, Delfi.lt: 2009*).

Verta atkreipti dėmesį, kad dienraščio *Lietuvos rytas*, portalo *Delfi.lt* ir *Panoramos* straipsnių ir pranešimų analizė parodė, kad visgi globalus kiaulių gripo rizikos suvokimas buvo daugiau tik prielaida ir pretekstas iškelti lokalias sveikatos apsaugos, politines problemas ir nesutarimus tarp autoritetų taip parodant, kokie apleisti ir labiausiai epidemijos pasekmes jaučiantys yra paprasti visuomenės nariai. Todėl taip išsamiai buvo nagrinėjami mirties atvejai, vis bandant rasti kaltus, išaiškinti, ar medikai buvo aplaidūs, ar atliko viską, kas buvo reikalinga ir privalu gydant sunkius ligonius. Pastebėta, jog tiriamojo laikotarpio pradžioje dominavusios temos apie kiaulių gripą, jo charakteristikas, profilaktines priemones, perauga į politines diskusijas.

Didžiulė įtampa, kilusi Lietuvoje epidemijos metu leido žurnalistams solidarizuotis su paprastais gyventojais, todėl stengtasi pirmiausia nušviesti situaciją lokaliai mažiau dėmesio skiriant globaliam problemos suvokimui, taip siekiant sumažinti riziką. Tai išryškino ir sveikatos apsaugos viceministras A. Skikas *Delfi.lt* pateiktoje diskusijoje teigęs, kad „*Dabar Lietuvoje įtampa auga, išgirdus apie žmogaus mirtį nuo šios ligos. Tačiau kasdien Europoje nuo jo miršta apie 30 žmonių, tik kitų valstybių žiniasklaida tam neskiria tiek dėmesio, kaip Lietuvoje. Ten yra suvokiama, kad yra toks procesas ir jį reikia kažkaip pergyventi.*“ Ši mintis įrodo, kad Lietuvoje pandemijos rizika buvo suvokta labiau lokaliai ir nacionaliniu mastu nei globaliai, nors pranešimai apie susirgimų arba mirties atvejus kitose valstybėse liudijo apie globalų ligos bei su ja susijusių problemų pobūdį.

Kitų tekstų įtaka

Atlikus tyrimą taip pat paaiškėjo, kad internetiniame portale, dienraštyje, žinių laidoje dominuoja kontekstas apie ligą, medicinos apsaugą bei pandeminių virusą. Tai buvo esminė terpė, kurioje kalbėta apie kiaulių gripą, jo riziką, valdymo ir kontrolės priemones.

Daugiausia tekstų pasirodymą, kaip pastebėta, įgalindavo užfiksuotas pandeminio gripo susirgimas, mirties atvejis ar nauja informacija apie vakciną nuo gripo. Taip atsirado didžioji dalis (95%) straipsnių ir pranešimų. Trumpi pranešimai apie ligos atvejus atsirasdavo iš karto, kai tik būdavo diagnozuotas pandeminis gripas Lietuvoje ar pasaulyje (*Kiaulių gripas nustatytas dar 7 kariūnams, Delfi.lt: 2010; Brianui Litrellui diagnozuotas kiaulių gripas, Delfi.lt: 2010; Pandeminio gripo šmėkla jau klaidžioje mokyklose, Lietuvos rytas: 2010 ir kt*). Tekstų pasirodymą taip pat lemdavo ir mokyklų uždarymas (*Trinkūnaitė, Lietuvos rytas : 2009*), naujienos apie vakciną (*Pirmieji*

skiepai nuo kiaulių gripo, Lietuvos rytas: 2010; Vakcinos yra, bet kas skiepytis?, Lietuvos rytas: 2010; Vaistai vėluoja, ligoniai blaškosi, o kaltų nėra, Lietuvos rytas :2010; Europa atsikrato nereikalingos vakcinos, Delfi.lt: 2010).

Svarbu pažymėti, jog informaciniuose tekstuose, kurių pasitaikė nemažai, kontekstui neteikiama tokia didelė reikšmė, nes šitokio pobūdžio pranešimuose tiesiog konstatuojami faktai, susiję su nauju kiaulių gripo atveju, mirtimi ar pasveikimu. Kaip diskusija yra platesnė (ypač tai pastebėta tiriant *Panoramą*), kontekstas, įgalinęs pasirodyti pokalbį ar diskusinį reportažą, tampa kur kas svarbesnis. Tada pristatoma priežastis, t.y. kontekstas, dėl kurio buvo pakvieti svečiai į studiją, dėl kurio buvo parašytas straipsnis. Pavyzdžiui, jau minėtas atvejis su operos soliste ir dizaineriu buvo tas kontekstas, kuris įgalino atsirasti ir platesnį straipsnį apie tai, kiek lėšų valstybė skirs pandemijos kontrolei ir valdymui, kaip reikia saugotis nuo viruso arba ką daryti, jei užsikrėsta (*Pandemija neaplenkė įžymybių, Lietuvos rytas: 2010*).

Panoramoje 2009 metų lapkričio 27 dieną buvo diskutuota apie pandemiją. Diskusijos kontekstu, kuris lėmė jos atiradimą, tapo pranešimai apie tai, kad medikai nebetirs visų ligos atvejų, kad nustatyt, ar tikrai tai buvo pandeminio gripo virusas. Pasinaudoję šiuo kontekstu, *Panoramos* kūrėjai pakvietė į studiją Sveikatos apsaugos viceministrą A. Skiką, kad išsiaiškintų, ar būtina visiems skiepytis nuo pandeminio gripo, kaip turėtų elgtis švietimo įstaigos epidemijos metu ir kt.

Tyrimo metu pastebėta, kad kitų tekstų įtaka portale *Delfi.lt*, dienraštyje *Lietuvos rytas* ir laidoje *Panorama* nėra žymi, todėl prieita prie išvados, kad siekiant kuo didesnio objektyvumo ir išsamumo tiek žinių laidoje, tiek internetiniame portale ir dienraštyje neteikiamos nuorodos į kitus tekstus, išskyrus tuos atvejus, kai viena ar kitame portale perduodama kito portalo paskelbta informacija.

Teksto nuoseklumas

Tyrimo metu nustatyta, kad pagal nuoseklumą tiek internetiniame portale, dienraštyje, tiek žinių laidoje su prieštaravimais susidorojama. Nors kiaulių gripas buvo labai kontraversiška tema, kuria tiek daug diskutuota įvairiose terpėse, straipsnių, pranešimų ir reportažų autoriai susidoroja su prieštaravimais, parodydami kiaulių gripo dramatiškumą. Apie pandemijos riziką itin svarbių ir ryškių nutylėjimų nepastebėta, todėl galima teigti, jog portalas, dienraštis ir informacinė laida stengėsi visapusiškai atskleisti pandemijos riziką ir iš to kylančias problemas. Pavyzdžiui, straipsnyje „*Seno pažįstamo naujas veidas: kiaulių gripas*“ labai išsamiai diskusijos forma išdėstyta gripo rizika ir net galimas vakcinos šalutinis poveikis (*Seno pažįstamo naujas veidas: kiaulių gripas, Delfi.lt: 2009*). Mažiausiai į prieštaravimus ir riziką kreipiamas dėmesys trumpuose informaciniuose pranešimuose, kuriuose tik minima ligos statistika.

Kita vertus, kadangi ekstremaliomis situacijomis žiniasklaida linkusi pristatyti ir daugiausia išskelti kontraversiškas problemas, kiaulių gripo atveju neišvengta intrigos – kai kada gripo rizika

buvo mažinama raminant visuomenę pranešimais, kad gripas jau traukiasi ar kad mažėja susirgusiųjų skaičius, o kai kur epidemija iš vis atšaukiama (*Akistata su kiaulių gripu neišgąsdino lietuvių, Delfi.lt: 2010; Gripas traukiasi, Panorama: 2009* ir kt.).

Intriga išlaikyta skelbiant informaciją ir diskutuojant apie didžiausio žiniasklaidos priemonių dėmesio sulaukusį 14 metų kauniečio mirties atvejį, kai internetiniame portale, dienraštyje bei žinių laidoje labiausiai buvo bandoma susidoroti su prieštaravimais. Tada netilo kalbos apie medikų kompetenciją, ieškota kaltų, todėl čia buvo iškilusi didžiausia rizika nesusidoroti su prieštaravimais. Visgi žiniasklaidai pavyko atskleisti visų pusių (tiek medikų, tiek politikos atstovų, tiek paauglių tėvų) pozicijas ir nuraminti diskusiją. Konfliktas buvo nušviestas pakankamai išsamiai ir objektyviai, todėl gripo rizikos visuomenėje suvokimas stabilizuotas, nors kilus ginčams, pastebėta ir panikos požymių (visuomenė ėmė bijoti dėl artimųjų, kurie buvo gydomi ligoninėse saugumo bei medikų kompetencijos: *Žmonių protų suma, Lietuvos rytas: 2010*).

Turinio vertinimas

Analizuojant kiaulių gripo diskursą pagal vertinimą, paaiškėjo, kad tiek internetiniame portale *Delfi.lt*, dienraštyje *Lietuvos rytas*, tiek informacinėje laidoje *Panorama* turinio vertimas buvo panašus, tačiau ryškaus nukrypimo į teigiamą ar į neigiamą pusę nebuvo. Galima teigti, kad turinio vertinimo atžvilgiu kiaulių gripo diskursas greičiau buvo neutralus negu teigiamas ar neigiamas. Būtinai pastebėti, kas teigiamo vertinimo kiaulių gripo atveju ir negalėjo būti, nes liga jau pati savaime negali būti teigiamas dalykas, o tik neigiamai vertinti vėlgi neobjektyvu. Todėl tekstuose, kad ir buvo kalbama apie didžiulę gripo riziką ir pavojus (neigiamas vertinimas), visgi atsirasdavo teigiamesnių dalykų, pavyzdžiui, patarimų, kaip saugotis ir išvengti ligos. Neutralus turinio vertinimas labiausiai išryškėjo informaciniuose pranešimuose, kai pateikiama mirtingumo bei sergamumo statistika.

Žinoma, pasitaikė atvejų, kur kiaulių gripas pateikiamas vien tik neigiamai ir koncentruojamasi tik vien neigiamais faktais (*Infekcinė ligoninė perpildyta, Panorama: 2010; Antrąkart renkasi Ekstremalių įvykių komisija, ibid.: 2009; Skaičiuojam kiaulių gripo aukas toliau, ibid.: 2009; ir kt.*), kas stiprina, hiperbolizavo riziką. Tačiau toks informacijos vertinimas neišvengiamas turint omenyje kiaulių gripo tiesioginį pavojų žmonių gyvybėms.

Retorinės figūros

Tyrimo metu gauti duomenys leidžia teigti, kad žurnalistai, siekdami įtaigumo, skaitytojų ar žiūrovų dėmesio, norėdami sustiprinti argumentus labai dažnai naudoja įvairias retorines figūras. Kiaulių gripo diskurso analizė parodė, kad straipsniuose daugiausia naudojamos metaforos, atskleidžiančios kiaulių gripo prieštarumą ir pavojų – *seno pažįstamo naujas veidas; pandemio gripo šmėkla jau klaidžioja; gripo banga jau ritasi...*, *gripo čiuptuvai* – bei vaizdingi veiksmažodžiai,

kuriais apibūdinama gripo sukelta rizika, žala bei komplikacijos – *atėmė sūnų; neaplenkė ir išmybių; baugina; šienauja; pasiglemžė; pražudė* ir kt. Pastebėtina, kad su gripu naudojami veiksmoždziai yra neigiamos konotacijos, susiję su baigtimi, neišvengiamybe, pavojumi ir baime. Net ir vaizdingi posakiai ir epitetai, kurie dažniausiai skamba antraštėse (pvz., *knysliuko gripas*), turi neigiamo atspalvio, nes taip norima paryškinti blogas emocijas, kurias sukelia epidemija. Tokiu būdu, žinoma, kartu atkreipiamas visuomenės dėmesys į vyraujančią problemą ne tik nacionaliniu, bet ir globaliu mastu, rizika yra hiperbolizuojama.

Siekiant išlaikyti kontaktą su visuomene ir varžantis dėl skaitytojų/žiūrovų dėmesio būtina naudoti kuo taiklesnius posakius, ypač pavadinant publikaciją ar reportažą. Tokia tendencija pastebėta ir nagrinėjant kiaulių gripo diskursą. Dėl dėmesio kovojama naudojant ir įsmeninimą, kai kiaulių gripui suteikiamos žmogiškosios savybės – tada liga geba *pražudyti, šienauti gyvybes ir t.t.* (Iš *vaistinių lentynų šluoja medikamentus nuo gripo, Delfi.lt: 2009; Lenkijoje kiaulių gripas tebešienauja gyvybes, Delfi.lt: 2009; Gripas šienauja aukas, o valdininkai meluoja, Lietuvos rytas: 2009*). Tokia retorika kuria dramatiškumą, stiprina riziką.

Būtina atkreipti dėmesį, kad įvairios retorinės figūros kiaulių gripo atveju labiau pasitelkiamos internetiniame portale, dienraštyje, o laidoje *Panorama* vaizdingų posakių ar epitetų, įsmeninimo ir metaforų pasitaikė kur kas rečiau nei *Delfi.lt* ar *Lietuvos ryto* publikacijose. Tai galima paaiškinti *Panoramos* kaip nacionalinio transliuotojo pagrindinės žinių laidos formatu ir nusistovėjusiu gana konservatyviu įvaizdžiu, todėl šios laidos vedėjai ir reportažų autoriai negali sau leisti žaisti su kalba ir retorinėmis figūromis, kaip tai laisvai daro internetinių portalų, dienraščių žurnalistai. Taigi retorinės figūros daro tekstus įtaigesnius, atitinkamai paryškina kiaulių gripo problemos tam tikrus aspektus (riziką, pavojų, kontrolę ar kt.) ir leidžia palaikyti ryšį su visuomene, stiprina riziką.

Ilustracijos

Atliekant tyrimą, pastebėta, jog daugumą straipsnių (82 proc.) ir laidų (67 proc.) pateikiama kartu su iliustracijomis (nuotraukomis, reportažais, piešiniais). Daugiau kaip 90 proc. jų lydėjo neaiškia žinutę komunikuojančios iliustracijos, susijusios su medicinos prietaisais, medikamentais:

Medikus glumina gripo komplikacijos, Delfi.lt: 2009

Lenkijoje užregistruotas 18-tas mirties nuo naujojo gripo atvejis, Delfi.lt: 2009

Nepaisant to, jog iliustracijų perduodama informacija nėra aiški ir nereprezentuojanti straipsnio turinio, tai stiprina riziką, kadangi susiduriama su tuo, ką suvokti gana sunku. Susidūrus su nežinomybę, didėja panikos jausmas.

Riziką stiprina ir iliustracijos, reportažai, kuriuose vaizduojama ligoninė, vaikai:

Medicinos audito inspekcijos išvados dėl nuo kiaulių gripo mirusio 13-mečio, Panorama: 2009

Lenkijoje kiaulių gripas tebešienauja gyvybes, Delfi.lt: 2009

Iliustracijos matyti vaikų žaislai, ligoninėje gulintis, bejėgis vaikas, kas itin veikia žiūrovų emocijas, ypač kai kalbama apie mirusį trylikametį. Šalia esanti fotografija, kurioje vaizduojama serganti mergaitė, iliustruoja straipsnį apie gripo aukas Lenkijoje. Turinys neatitinka iliustracijos turinio, tačiau tai stiprina riziką, kadangi nuotrauka tarsi komunikuoja žinutę, jog nei vienas nuo pandemijos nėra apsaugotas ir mirtis nepasigaili net vaikų. Taip manipuluojama šeimas turinčiais skaitytojais.

Taip pat rasta straipsnių (2 proc.), reportažų (3 proc.), kuriuos iliustruoja ekspertų nuotraukos:

Paskelbta visuotinė epidemija, Panorama: 2009

Kiaulių gripas – farmacinių firmų sąmokslas?, Delfi.lt: 2010

Kaip matyti, ekspertų iliustracijos perteikia gana neutralias emocijas. Veiduose matyti susirūpinimas, tačiau jis nedramatizuotas, kas silpnina riziką.

Kalbant apie iliustracijas, mažinančias baimės, panikos jausmą, rasta ir šmaikščių iliustracijų (3 proc.), kurios kiaulių gripui suteikia materialų pavidalą:

Kiaulių gripas ne toks mirtinas, kaip baimintasi, Delfi: 2010

Dėl kiaulių gripo – atostogos, Lietuvos rytas: 2009

Šio tyrimo rezultatai parodo, jog žiniasklaidoje dominuoja iliustracijos, kurios skleidžia neapibrėžtą komunikacinę žinutę, neatitinkančios tekstų turinio, kas stiprina riziką.

Apibendrinant kiekybinę ir kokybinę turinio analizę, pastebėta, jog žiniasklaida nuolat informavo visuomenę apie kiaulių gripą, tačiau skleistos informacijos turinys vertinamas neigiamai, kadangi trūko edukacinės medžiagos, kaip apsisaugoti nuo pandemijos, kritiško, analitinio situacijos vertinimo. Pasitelkti ekspertų argumentai formavo neigiamą nuomonę apie valdžios institucijas, jų gebėjimą valdyti riziką. Be to, nemaža dalis informacijos buvo pateikiama skaičiais, kas pasak Paulos (1998), užkerta kelią visuomenei įvertinti riziką, jos mastą, kadangi statistinę informaciją žmogui suvokti, analizuoti yra gana sunku. Skaičių pateikimas dažniausiai sukelia nerimą, kas iškreipia rizikos suvokimą, ją simbolizuoja. Pastebėta, jog iliustracijoms taip pat nebuvo skiriamas pakankamas dėmesys. Susidarė išpūdis, jog nuotraukos, piešiniai atrinkti neatsakingai, kas stiprina riziką.

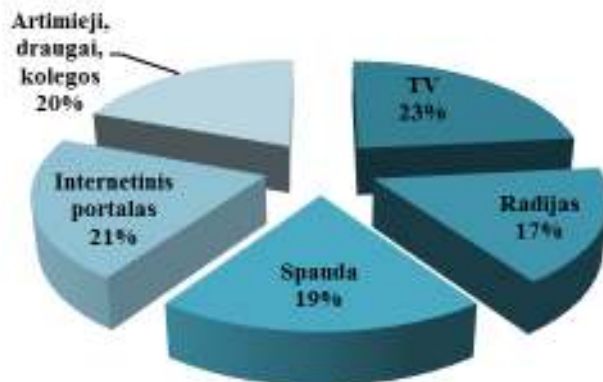
3.2. Visuomenės nuomonės tyrimo rezultatų analizė

Siekiant išryškinti visuomenės elgsenos modelius kiaulių gripo metu, nuomonę apie žiniasklaidoje skleistą informaciją, svarbu pažymėti, kad rizikos vertinimas ir suvokimas priklauso nuo objektyvių ir subjektyvių veiksnių. Tyrime dalyvavusių respondentų amžiaus imtis labai įvairi: jauniausių respondentų amžius svyruoja nuo 18 iki 23 metų, vyriausių 51-60.

Masinės komunikacijos priemonės daugelio mokslininkų apibrėžiamos kaip informacijos skleidimo priemonės, kurios nukreiptos į masinę auditoriją, yra prieinamos visiems. Žiniasklaida – viena iš populiariausių masinės komunikacijos priemonių. Ne paslaptis, jog didelė dalis visuomenės informaciją apie supančią tikrovę gauna būtent per žiniasklaidą. Tą patvirtina ir apklausos duomenys: apie pasaulyje siautėjusį kiaulių gripą apklausos dalyviai išgirdo per televiziją, radiją, perskaitė spaudoje, naujienų portaluose. Pastebėta, jog buvo vykdoma gana intensyvi „iš lūpų į

lūpas“ komunikacija (žr. 3 paveikslą), kas turėjo gana didelę įtaką visuomenės elgsenai kiaulių gripo metu.

Paveikslas 3. Informacijos sklaidos kanalai

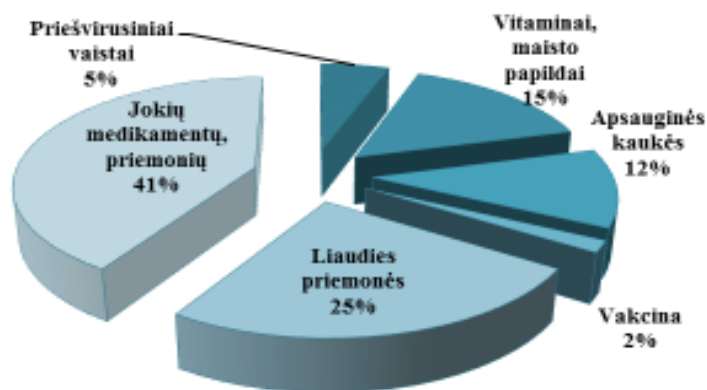

2 proc. apklaustųjų skiepėjosi nuo kiaulių gripo. Pusė iš jų šį sprendimą priėmė dėl artimųjų, draugų ir kolegų daromos įtakos. 16 proc. apklausos dalyvių svarstė galimybę skiepytis, bet abejojo dėl informacijos apie gripą trūkumo (6 proc.) arba dėl to, jog skiepytis atsisakė artimieji, draugai, kolegos (10 proc.). Taigi galima daryti išvadą, jog komunikacija „iš lūpų į lūpas“ rizikos komunikacijos metu turi gana didelę įtaką informacijos sklaidai ir yra viena iš priemonių, formuojančių visuomenės elgseną.

Remiantis šiuolaikinės visuomenės apibrėžimu, jai būdingais bruožais ir emocijų svarba komunikacijos procesui, apklausos metu bandyta išsiaiškinti, kokius vidinius išgyvenimus kelia sąvoka „kiaulių gripas“. Stipriausios emocijos, kurias išgyveno apklausos dalyviai yra šios: nerimas, baimė, panika. Su šiais teiginiais sutiko 75 proc. apklaustųjų. Iš dalies su teiginiu, jog sąvoka „kiaulių gripas“ kelia pyktį, liūdesį, sutiko beveik 60 proc. respondentų. Silpniausiai apklausos dalyviai jautė agresiją, juoką ir abejingumą. Su tvirtinimu, jog „kiaulių gripas“ kelia šias emocijas nesutiko daugiau kaip 80 procentų respondentų.

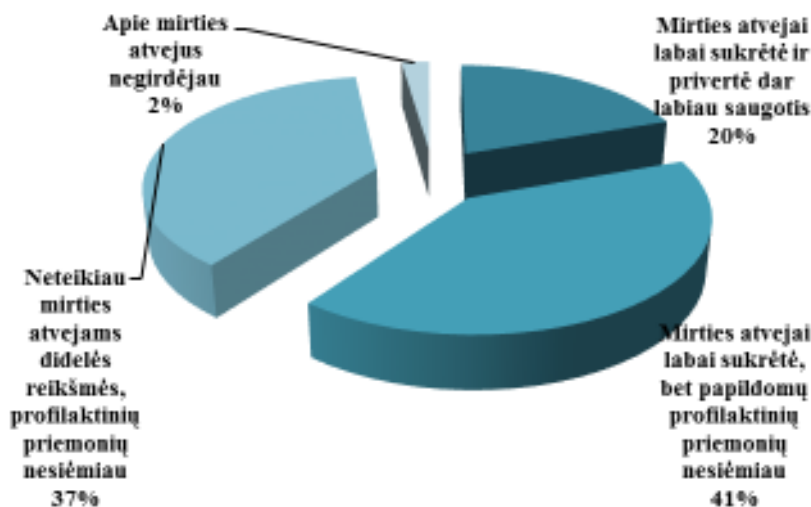
Pasak psichologų (Franken 2002), nerimą, baimę ir paniką sukelia susidūrimas su neapibrėžtumu, egzistencine grėsme, neįveikiamu fiziniu pavojumi. Taigi galima kelti prielaidą, jog šiuolaikinę visuomenę, susidūrusią su rizika, lydi nepasitikėjimas, nesaugumas, neveiknumas, neracionalus mąstymas, kas organizuoja visuomenės elgseną. Kita vertus, baimės jausmas padeda išvengti pavojaus ir mobilizuoja jėgas puolimui ar gynybai. Tai leidžia manyti, jog būtent ši emocija daugelį apklausos dalyvių paskatino imtis tam tikrų priemonių. Daugiau nei 60 proc. respondentų, kuriuos lydėjo baimė, nerimas ir panika, kiaulių gripo metu pirko priešvirusinių vaistų, vitaminų, maisto papildų, apsaugines kaukes ar vakciną (žr. 4 paveikslą).

Paveikslas 4. Naudotos priemonės kiaulių gripo metu

Pastebėta, jog visuomenės elgsenai įtaką taip pat darė aplinka, t.y. sergantys aplinkiniai, draugai, kolegos, informacijos sklaida apie mirties atvejus. Tie, kurie kiaulių gripu sirgo patys ar sirgo jų artimieji, draugai, kolegos, profilaktines priemones naudojo, o tie, kurie patys nesirgo, nesirgo ir jų artimieji, buvo linkę nenaudoti jokių medikamentų. Be to, sprendimą skiepytis ar išgyti, naudoti profilaktines priemones lėmė ir informacijos apie mirties atvejus sklaida. 20 proc. apklausos dalyvių, išgirdę apie mirties nuo kiaulių gripo atvejus, ėmė saugotis dar labiau. Kita vertus, nepaisant to, jog ši informacija daugiau nei 40 proc. respondentų ir sukrėtė, tačiau papildomų profilaktinių priemonių jie nesiėmė. Likę apklausos dalyviai tvirtino, jog yra girdėję apie nuo kiaulių gripo mirusius žmones, tačiau didelės reikšmės jiems netikė ir vos 2 proc. respondentų iš vis nėra girdėję tokios informacijos (žr. 5 paveikslą). Paradoksalu, jog technologijų amžiuje, atsigręžiama į senąsias tradicijas, grįžtama prie liaudies priemonių. Visuomenė ima labiau pasitikėti tuo, kas gyvuoja jau ne vieną tūkstantmetį, ir suabejoja medicina.

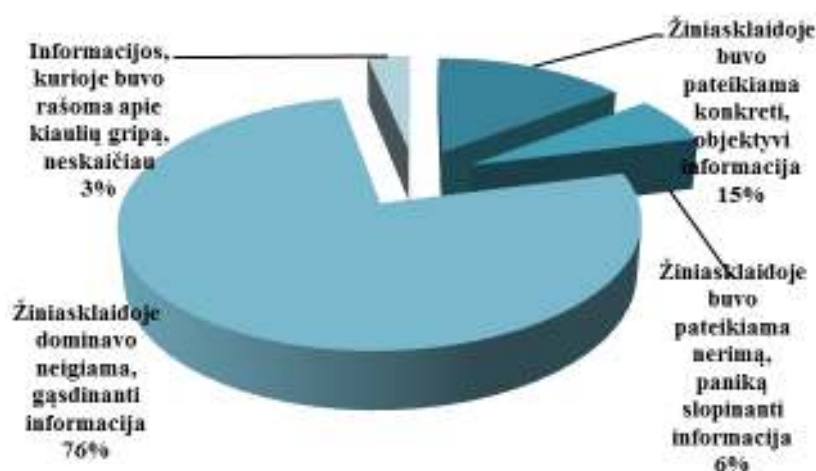
Paveikslas 5. Mirties atvejų įtaka visuomenės elgesiui

Atsižvelgiant į tai, jog informaciją apie mirties atvejus respondentai išgirdo per televiziją, radiją, perskaitė spaudoje, internetiniuose portaluose (84 proc.) galima kelti prielaidą, jog žiniasklaida rizikos komunikacijos metu turi didelę įtaką visuomenės elgsenos formavimui, emocijoms. Tai, kas visuomenei sukelia baimę žiniasklaidos priemonėse, tie veiksniai kelia didžiausią baimę ir realybėje. Taigi masinės komunikacijos priemonės padeda pažinti išorinį pasaulį ir didinti visuomenės patyrimą, reguliuoti ir kontroliuoti visuomeninius procesus.

Remiantis tuo, jog vienas iš svarbiausių informacijos vertinimo kriterijų yra objektyvumas, apklausos metu respondentų buvo paprašyta įvertinti žiniasklaidoje publikuotą informaciją apie kiaulių gripą. Daugiau nei 75 proc. apklausos dalyvių tvirtino, jog žiniasklaidoje dominavo neigiama, gąsdinanti informacija. Tik 20 proc. respondentų pripažino, kad žiniasklaidos priemonėse buvo pateikta konkreti, objektyvi, nerimą, paniką slopinanti informacija (žr. 6 paveikslą).

Paveikslas 6. Informacijos apie kiaulių gripą vertinimas

Apklausos dalyviai, paprašyti įvardinti, kuri iš Lietuvoje esančių žiniasklaidos priemonių teikė objektyvią informaciją, labiausiai nešališkais žiniasklaidos kanalais buvo įvardino TV3 vakaro žinias (16 proc.) bei LRT Panoramą (14 proc.). Taip pat nemaža dalis respondentų mano, jog objektyvią informaciją apie kiaulių gripą skleidė internetinis naujienų portalas „Delfi“ (10 proc.), LNK vakaro žinios (10 proc.) bei dienraštis „Lietuvos rytas“ (8 proc.). Pabrėžtina, kad 30 proc. apklausos dalyvių mano, jog objektyvios informacijos neteikė nei vienas žiniasklaidos kanalas. Taigi galima kelti prielaidą, jog rizikos metu visuomenės pasitikėjimas žiniasklaida buvo gana žemas. Galima daryti išvadą, jog žiniasklaidoje pateikta informacija buvo hiperbolizuota, šališka, neargumentuota. Šią išvadą suponuoja ir apklausos dalyvių nuomonė, jog pandemijų viešinimas yra naudingas kompanijoms, kurios prekiauja vaistais ir profilaktikos priemonėmis nuo pandeminių ligų. Su šiuo teiginiu sutiko 83 proc. respondentų. Tam įtakos galėjo turėti ne tik nepasitikėjimas

šiuolaikine medicina, bet ir intensyvi lobistų veikla.⁵ Be to, pastebėtas nepasitikėjimas ir gydytojais. Jų rekomendacijomis skiepytis ar naudotis tam tikromis profilaktikos priemonėmis nepasinaudojo nei vienas apklausos dalyvis. Tad tai patvirtina Becko (1992) teiginį, jog technologijų sukeltos rizikos mažina visuomenės pasitikėjimą mokslu, politikais ir žiniasklaida.

Apibendrinant apklausos rezultatus, galima daryti išvadą, jog žiniasklaidoje informacijos apie kiaulių gripą netrūko. Taip pat pastebimas itin didelis visuomenės susidomėjimas šia rizika, tačiau kartu ir nepasitikėjimas žiniasklaida, skleidžiama informacija. Pabrėžtina, kad didžioji dalis visuomenės informaciją apie kiaulių gripą vertino neigiamai, dominavimo nuomonė, jog kiaulių gripas – galimybė pasipelnyti kompanijoms, gaminančioms profilaktines priemones. Atsižvelgiant į tai, galima kelti prielaidą, kad visuomenė domėjosi ne pandemija, o ieškojo tiesos, siekė demaskuoti farmacijos kompanijas: visuomenė pati sau tampa autoritetu, atlieka „herojaus“ vaidmenį.

Remiantis Balžekienės pasiūlytu visuomenės nuomonės tyrimo modeliu ir atliktos apklausos duomenimis, galima išskirti penkis visuomenės elgesio modelius, kurie dominavo kiaulių gripo metu:

1. Racionalus (šiam modeliui būdingas racionalus mąstymas, kritiškas požiūris į žiniasklaidoje pateiktą informaciją, nepasitikėjimas žiniasklaidos priemonėmis, vadovavimasis nestereotipiniu mąstymu, abejingumas);
2. Kategoriškas (šis elgesio modelis pasižymi kategorišku, išankstiniu nusiteikimu);
3. Pasyvus (šiai grupei priklausanti visuomenės dalis abejinga bet kokiai informacijai, pasižymi ribotu mąstymu, besidominti tik savo aplinka);
4. Masinis (šiam elgesio modeliui priklauso ta visuomenės dalis, kuri priima sprendimus, remdamasi ne savo, o kitų nuomone, vadovaujasi principu „elkis taip, kaip elgiasi kiti“. Šiai visuomenės grupei būdingas itin aukštas pasitikėjimo žiniasklaida lygis);
5. Saugus (saugaus elgesio modelis pasižymi operatyviais sprendimais, kuriuos skatina saugumo poreikis – noras apsisaugoti nuo ligų).

Racionalus elgesio modelis

Beveik pusę dalyvavusių apklausoje kiaulių gripo metu nesiskiepijo, nes suabejojo vakcinos patikimu. Ši visuomenės grupė ne tik manė, jog vakcina – nėra patikima, bet ir gripo metu nesiėmė jokių papildomų profilaktinių priemonių, neįsigijo medikamentų. Jų veiksmams įtakos nedarė

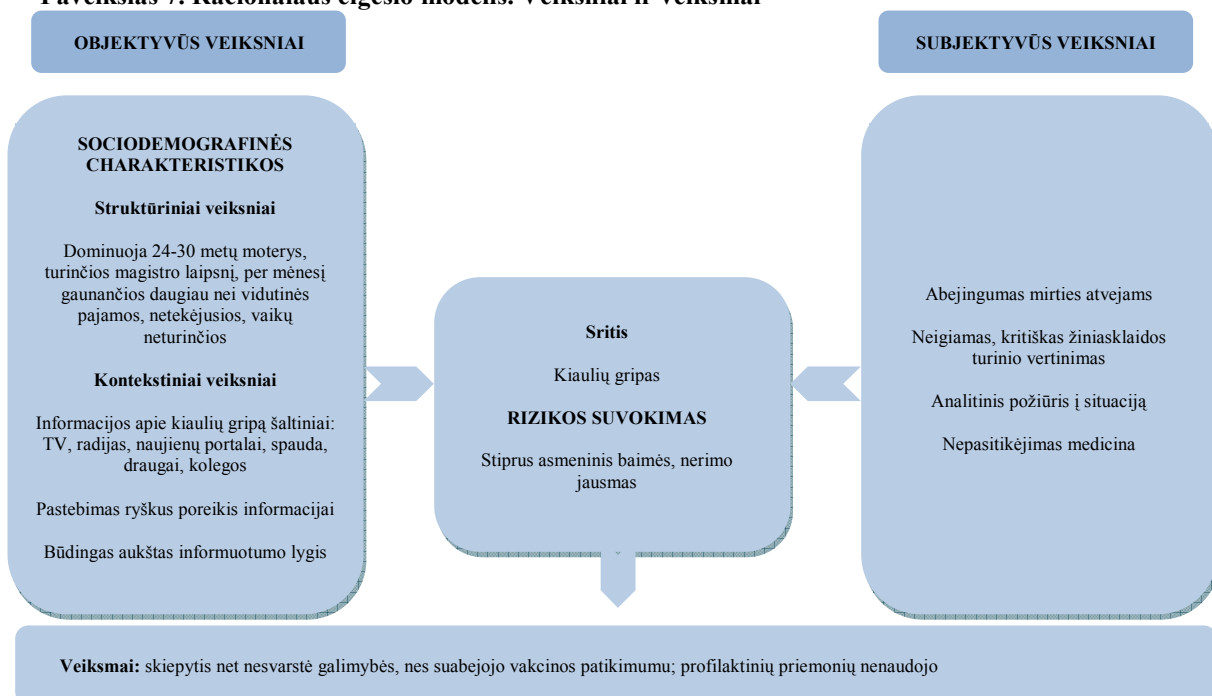
⁵ Pavyzdžiui, Prancūzijos vyriausybė net kelis mėnesius derėjosi su farmacijos kompanijomis dėl sutarčių nutraukimo, kol sveikatos apsaugos ministrei Roselyne Bachelot šiaip ne taip pavyko pasiekti susitarimą. Ir tai tik tuomet, kai ji pažadėjo farmacijos kompanijoms GSK, „Sanofi-Pasteur“ ir „Novartis“ už nepagamintus skiepus išmokėti 48 mln. eurų kompensaciją (Lietuvos žinios (2010). Kiaulių gripas kainavo milijonus. Prieiga per internetą: http://www.alfa.lt/straipsnis/10330646/?Kiauliu.gripas.kainavo.milijonus=2010-03-25_12-42. Žiūrėta 2011 01 10).

Lietuvoje situacija, rodos, buvo gana panaši. Nors vyriausybė ilgą laiką akcentavo, kad šalis vakcinos nepirks, nes ji gali būti gauta per vėlavimą, vis tik buvo priimtas Vyriausybės nutarimas pandeminio gripo programai vykdyti skirti 1,7 mln. litų. Iš jų 700 tūkst. bus skirti vakcinai įsigyti, o už 1 mln. litų papildyti antivirusinių vaistų atsargas (Gripui ne. Pasiskiepyti nuo pandeminio gripo galės visi norintieji. Prieiga per internetą: <http://www.gripuine.lt/tag/profilaktika>. Žiūrėta 2011 01 10).

informacija apie mirties atvejus, nors apie juos girdėjo per visus žiniasklaidos kanalus. Galima kelti prielaidą, jog ši apklausos dalyvių grupė nuo itin gausaus informacijos kiekio tapo abejinga bet kokiems dramatiškiems įvykiams, kadangi nepaisant to, jog apie mirties atvejus jie girdėjo, bet į tai nereagavo, nesureikšmino informacijos. Kita vertus, faktas, jog teko apie kiaulių gripą skaityti spaudoje, naujienų portaluose, girdėti per radiją, televiziją, iš artimųjų, draugų, rodo, jog šis įvykis sulaukė visuomenės susidomėjimo. Taigi galima kelti prielaidą, jog žiniasklaida patenkino visuomenės poreikį „gauti“ siaubo porciją, kaip atsaką į nuostatą, jog ten, kur viskas gerai, slypi blogis (Dagytė 2007).

Nepaisant to, jog apklausos dalyviai net nesvarstė galimybės skiepytis, nesiėmė jokių veiksmų, pripažino, jog sąvoka „kiaulių gripas“ kelia stiprų baimės ir nerimo jausmą, galima kelti prielaidą, jog ši grupė – racionaliai mąstanti, informaciją analizuojanti visuomenės dalis, nepasiduodanti masėms skirtoms manipuliacijoms. Respondentai domėjosi žiniasklaidos priemonėse skleista informacija apie kiaulių gripą. Be to, apklausos duomenys rodo, jog daugiau nei pusė šios grupės respondentų, žiniasklaidoje dominuojančią informaciją vertino kaip neigiamą, gąsdinančią ir visiškai sutiko su nuomone, jog pandemijų viešinimas yra naudingas kompanijoms, prekiaujančioms profilaktinėmis priemonėmis nuo pandeminių ligų.

Paveikslas 7. Racionalaus elgesio modelis. Veiksniai ir veiksmai

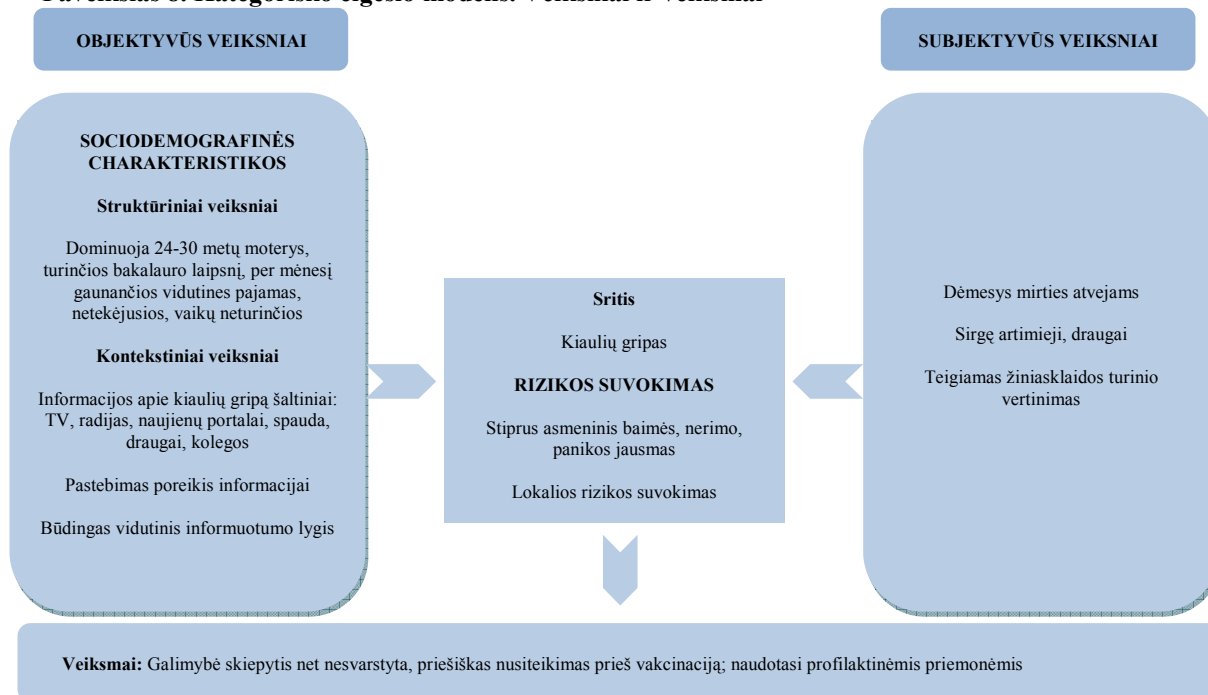
Sudaryta autorės.

Kategoriškas elgesio modelis

Didelė dalis apklaustųjų tikino, jog nuo kiaulių gripo nesiskiepijo, net nesvarstė tokios galimybės. Pagrindinė priežastis – išankstinis nusitiekimas prieš bet kokio tipo vakcinaciją. Ši visuomenės grupė aktyvesnė nei pirmoji. Daugiau nei pusė šios grupės respondentų patvirtino, jog

nepaisant to, jog yra priešiška nusiteikę prieš vakcinas, vis tik įsigijo priešvirusinių vaistų ar vitaminų, maisto papildų. Galima kelti prielaidą, jog šios grupės elgesiui didžiausią įtaką darė informacija apie mirties atvejus, kadangi net trečdalis jų teigė girdėję/skaitę apie kiaulių gripo aukas ir tai juos sukretė bei privertė imtis profilaktinių priemonių. Taip pat gana didelę reikšmę elgesiui turėjo ir tai, jog kiaulių gripu sirgo artimieji draugai. Tad nenuostabu, jog šioje grupėje stipriausiai dominavo baimės, nerimo, netgi panikos jausmas.

Paveikslas 8. Kategoriško elgesio modelis. Veiksniai ir veiksmai

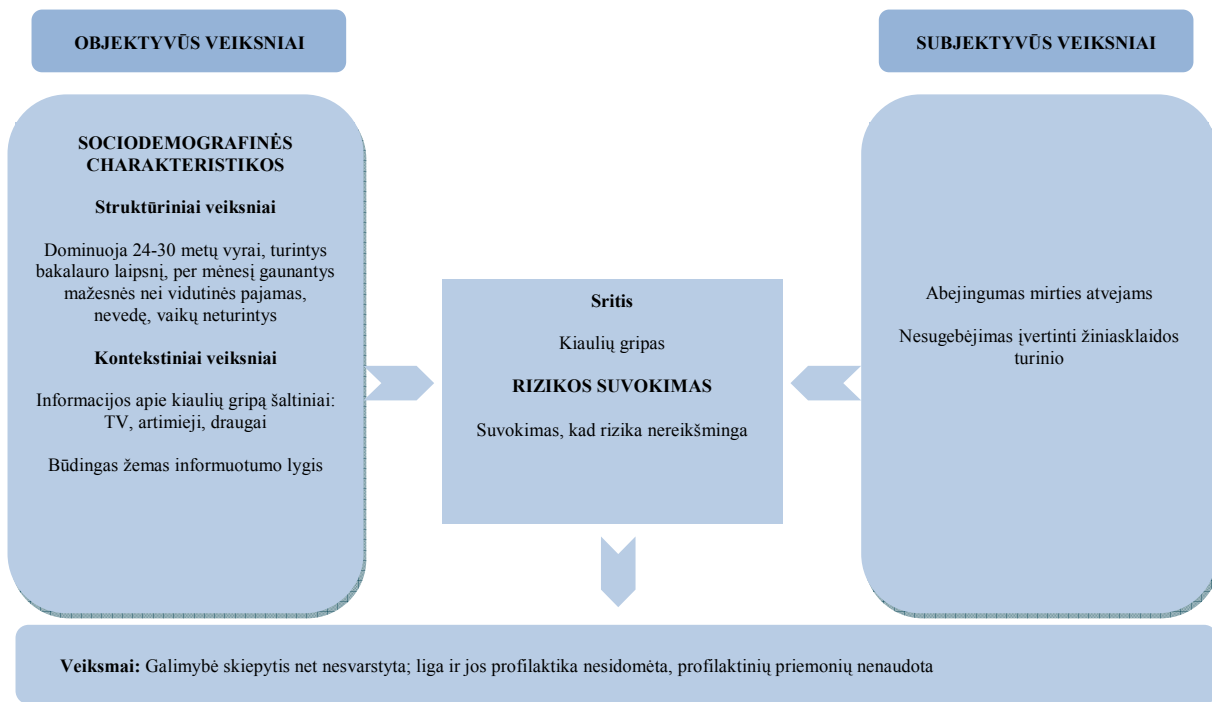
Sudaryta autorės.

Pasyvaus elgesio modelis

Dar vienas ryškus elgesio modelis, dominavęs kiaulių gripo metu, – visiškai pasyvus. Ši visuomenės dalis nesvarstė galimybės skiepytis, nesidomėjo šia liga, jos profilaktika, vakcinacija, nesiėmė jokių profilaktinių priemonių. Galima kelti prielaidą, jog tam įtakos turėjo abejingumas bet kokiai informacijai, kuri nėra susijusi su apklaustųjų aplinka – šia liga nesirgo nei patys apklaustos dalyviai, nei jų artimieji, draugai. Apie kiaulių gripą apklaustieji girdėjo iš artimųjų, draugų, per televiziją, tad ir įvertinti, kuris žiniasklaidos kanalas teikė objektyviausią informaciją, buvo sudėtinga. Į šį klausimą neatsakė nei vienas respondentas. Elgesio abejingumą rodo ir emocijų įvertinimas. Nei viena emocija nebuvo įvertinta daugiau kaip trejetu skalėje nuo vieno iki penkių.⁶

⁶ Vienas – visiškai nesutinku, du – nesutinku, trys – iš dalies sutinku, keturi – sutinku, penki – visiškai sutinku.

Paveikslas 9. Pasyvaus elgesio modelis. Veiksniai ir veiksmai

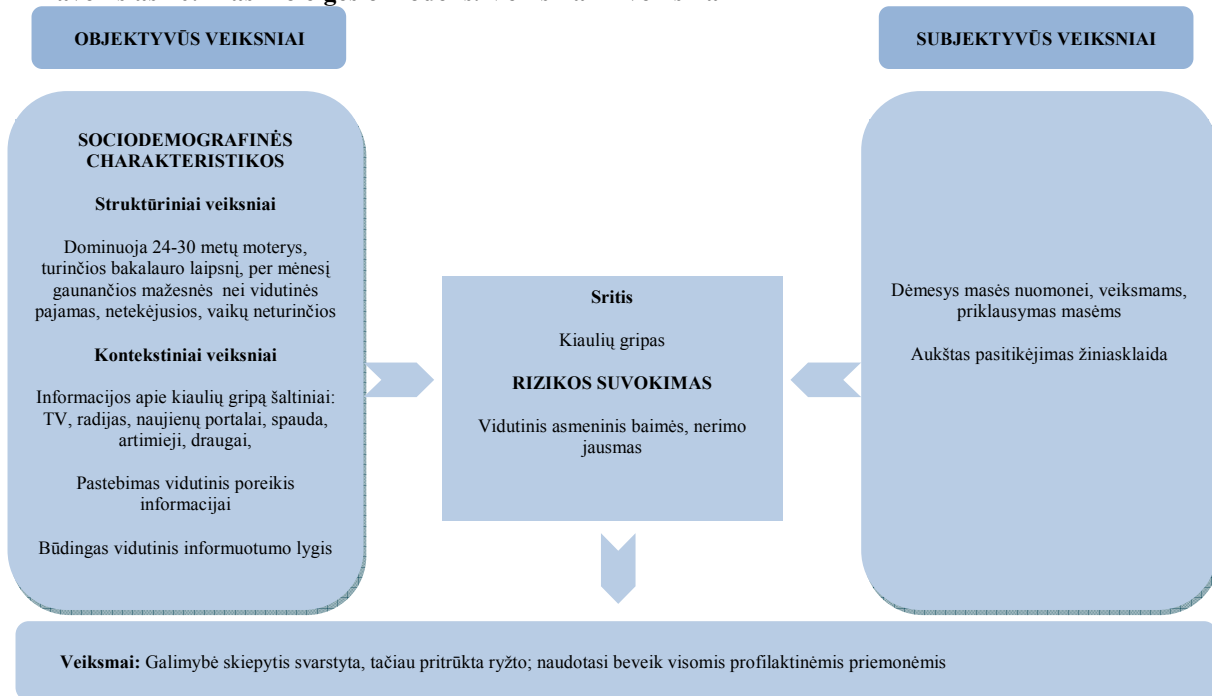

Sudaryta autorės.

Masinio elgesio modelis

Baimės, nerimo emocijos vyrauja ir dar viename elgesio modelyje, kuris priklauso nuo masių nuomonės, požiūrio, veiksmų. Šiam modeliui priskirti apklaustieji svarstė galimybę skiepytis, pirko apsaugines kaukes, vitaminus, tačiau ryžto skiepytis pritrūko, nes to nedarė jų artimieji, draugai, trūko informacijos apie gripą. Apklaustos duomenys, rodantys, jog ši grupė intensyviai domėjosi kiaulių gripu, perskaite/išgirdę apie šią pandemiją ėmėsi papildomų profilaktinių priemonių, leidžia daryti išvadą, jog ši visuomenės grupė labiausiai pažeidžiama, pasiduodanti kitų įtakai, manipuliacijai. Šią išvadą patvirtina ir apklaustos dalyvių pasitikėjimas žiniasklaida. Daugiau kaip pusė jų, į klausimą, ar žiniasklaida pateikė sureikšmintą, hiperbolizuotą informaciją, atsakė, jog masinės komunikacijos priemonės apie kiaulių gripą rašė objektyviai, konkrečiai. Be to, ši visuomenės dalis nepritaria teiginiui, kad pandemija atnešė naudą kompanijoms, teikiančioms profilaktines priemones nuo pandeminių ligų, vadinasi, kiaulių gripą apklaustieji įvertino kaip itin rimtą problemą.

Paveikslas 10. Masinio elgesio modelis. Veiksniai ir veiksmai

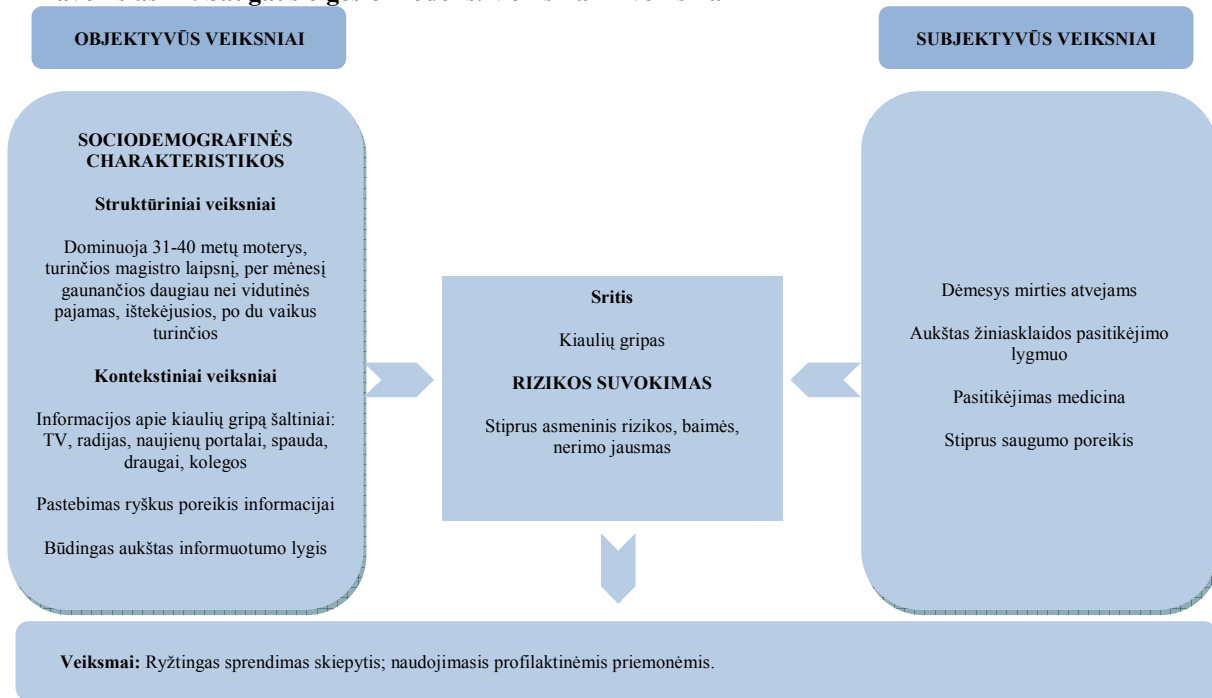
Sudaryta autorės.

Saugaus elgesio modelis

Nedidelę dalį apklaustųjų sudaro ta visuomenės dalis, kuri išgirdusi apie kiaulių gripą iš karto pasiryžo skiepytis, kadangi priklausė rizikos grupei. Ši jų apsisprendimą galėjo lemti ir tai, jog sirgo artimieji, draugai, be to, apklaustuosius išgąsdino ir faktai apie mirties atvejus, kas privertė imtis papildomų profilaktikai skirtų priemonių: priešvirusinių vaistų, apsauginių kaukių. Priimti tokius sprendimus galėjo lemti ir socialinė padėtis, kadangi ši respondentų grupė per mėnesį gauna didesnes nei vidutinės pajamos, be to, apklaustieji yra vedę/ištekėjusios ir turi po du vaikus. Paminėti veiksniai taip pat turėjo įtakos ir emocinei būklei. Tarp respondentų dominavo stiprus baimės, nerimo jausmas.

Pastebėta, jog šiai grupei būdingas pasitikėjimas žiniasklaidoje pateikta informacija. Tai rodo informacijos, publikuotos žiniasklaidoje, įvertinimas. Gerokai daugiau nei pusė šios grupės apklaustųjų tvirtino, jog žiniasklaida pateikė konkrečią, objektyvią informaciją. Be to, su teiginiu, kad pandemija suteikė naudą kompanijoms, gaminančioms, parduodančioms profilaktines priemones, sutiko tik iš dalies. Pabrėžtina, kad apie kiaulių gripą apklausos dalyviai skaitė spaudoje, naujienų portaluose, girdėjo per televiziją, radiją, iš draugų.

Paveikslas 11. Saugaus elgesio modelis. Veiksniai ir veiksmai

Sudaryta autorės.

Apibendrinant visuomenės elgsenos modelius, pabrėžtina, jog tyrimo rezultatai rodo, kad racionalus ir kategoriškas elgsenos modeliai dominuojantys. Abu juos vienija poreikis informacijai, gana aukštas informuotumo lygis. Ryškiausias skirtumas – žiniasklaidos vertinimas. Kategoriškajam elgsenos modeliui būdingas teigiamas žiniasklaidos vertinimas, o racionaliajam – neigiamas. Kategoriškajam elgsenos modeliui priskirti apklausos dalyviai iš anksto yra priešiška nusiteikę prieš vakcinaciją, o racionaliajam elgsenos modeliui būdingas analitiškas situacijos vertinimas. Taip pat gana ryškus ir pasyvusis modelis. Jis labiausiai būdingas vyrams, kurių informuotumo lygis žemas, būdingas nesugebėjimas įvertinti žiniasklaidos turinio. Paradoksalu, tačiau mažiausiai dominuojantis yra saugaus elgesio modelis, kuriam priskiriami tie respondentai, kurie pasiryžo skiepytis, itin rūpinosi profilaktikos priemonėmis. Pabrėžtina, jog ši grupė per mėnesį gauna didesnes nei vidutinės pajamas, yra sukūrusi šeimas, taigi jų saugumo poreikis, pasitikėjimas medicina yra stipriausias.

IŠVADOS

1. Rizikos komunikacija reikalauja ypatingo dėmesio ir atidumo, kadangi netinkamai valdoma komunikacija gali stiprinti riziką. Tyrimas rodo, kad hiperbolizuota rizika gali sukelti paniką visuomenėje, kas kuria galimybę ja manipuliuoti. Susilpninta rizika užkerta kelią įvertinti rizikos mastą, sukuria grėsmę, kad bus nepastebėti itin svarbūs reiškiniai, padaryta didesnė žala nei galėtų būti. Kiaulių gripo komunikacija buvo vykdoma remiantis Laswell modeliu, nekreipiant dėmesio į problemas, trukdančias visuomenei gauti žinutes, tikslios, pagrįstos, mokslinės, racionalios informacijos stoką, grįžtamąjį ryšį. Pastebėta, jog kiaulių gripo metu dominavo komunikacijos modelis, kuriam būdingi ritualinio modelio bruožai. Visuomenės nuomonės tyrimo rezultatai rodo, jog rizikos visuomenė suvokia, kad pasaulis, kuriame gyvena yra nesaugus, tačiau nėra linkę pasitikėti šiuolaikine medicina, ekspertų nuomone, valdžios atstovais, žiniasklaida. Nepaisant šiuolaikiniame pasaulyje kuriamų technologijų, visuomenė atsigręžia į tradicines liaudies priemones, kurias „iš lūpų į lūpas“ propaguoja savo artimiesiems, draugams, kolegoms, taip tarsi suburdami savo bendruomenę.
2. Kelta hipotezė, kad žiniasklaida hiperbolizavo riziką pasitvirtino tik iš dalies. Paskelbus pandemiją, Lietuvoje kiaulių gripo metu žiniasklaidoje vyravo visuomenę gąsdinanti, hiperbolizuota informacija, kuri propagavo vakcinaciją, tačiau vėliau kiaulių gripo diskursą pakeičia politinės diskusijos apie rizikos valdymą, kas nukreipia dėmesį nuo rizikos keliamo pavojaus ir ją sumažina. Iš pradžių Lietuvoje žiniasklaida rėmėsi ekspertų (medikų, farmacininkų ir kitų sveikatos sektoriaus atstovų) nuomone, tačiau vėliau ėmė abejoti jų patikimumu – perėjo į puolimo poziciją. Šiuo laikotarpiu (valstybė pavėluotai užsako vakcinas) žiniasklaida suabejojo autoritetais, ėmė nebepasitikėti valdžios siūlomomis priemonėmis ir atsigręžė į politikų veiksmų kritiką – imta ieškoti „tiesos“.
3. Tyrimo duomenys rodo, kad kiaulių gripo komunikacijos metu riziką stiprino žiniasklaidoje dominavusi vaizdinė ir tekstinė informacija apie mirties atvejus, aukas kitose šalyse, tolimesnės neigiamos prognozės. Tačiau pabrėžtina, kad žiniasklaidos poveikis visuomenei buvo gana mažas. Rizikos komunikacijos metu žiniasklaida atliko informacijos sklaidėjo funkciją: visuomenė domėjosi kiaulių gripu, gilinosi į informaciją, kad sumažintų riziką, tačiau buvo linkusi nepasitikėti sklaidžiama informacija (ekspertų nuomone, medicina). Publikacijų, reportažų apie vakcinaciją, profilaktines priemones visuomenės elgesiui padarė nežymų poveikį.

LITERATŪRA

Knygos, monografijos

1. Anderson C. (2006) *The Long Tail: Why the Future of Business Is Selling Less of More*. New York: Hyperion.
2. Balžekienė (2009). Rizikos suvokimas: sociologinė konceptualizacija ir visuomenės nuomonės tyrimo metodologinės prielaidos. *Filosofija. Sociologija*, 20 (4), 217-226.
3. Beck U. (1992) *Risk Society. Towards a New Modernity*. London-Newbury Park-New Delhi. Sage Publications.
4. Botelho D., Kurtz H. (2008) The Introduction of Genetically Modified Food in the
5. Braman S. (2007). When Nightingales Break the Law: Silence and the Construction of Reality. *Ethics and Information Technology*, 9. 281–295.
6. Chimombo M.P.F., Roseberry R.L. (1998). *The Power of Discourse – An Introduction to Discourse Analysis*. Lawrence Erlbaum Associates.
7. Dearing J.W., Rogers E.M. (1996) *Agenda-setting*. Sage.
8. Denney D. (2005). *Risk and Society*. Sage.
9. Douglas M., Wildavsky A. (1983). *Risk and Culture. An Essay on the Technological and Environmental Dangers*. University of California Press.
10. Dryzek S. The Politics of the Earth: Environmental Discourses. *Human Ecology Review*, 5, 66.
11. Fiske J. (1998). *Įvadas į komunikacijos studijas*. Vilnius: Baltos lankos.
12. Giddens A. (2000). *Modernybė ir asmens tapatumas: asmuo ir visuomenė vėlyvosios modernybės amžiuje*. Vilnius. Pradai.
13. Giddens A. (2005). *Sociologija*. Poligrafija ir informatika.
14. Hajer M.A. (1995). *The Politics of Environmental Discourse. Ecological Modernization and the Policy Process*. Oxford. Clarendon Press.
15. Juraitė K. (2002). *Ekologinė sąmonė ir masinė komunikacija: visuomenės nuomonės apie aplinkosaugą konstravimas žiniasklaidoje* (daktaro disertacija). Kaunas: Vytauto Didžiojo Universitetas.
16. Kasperson, Roger, Nayna Jhaveri, Jeanne X. (2001). *Stigma and social amplification of risk: toward a framework of analysis*. Cambridge University Press.
17. Katz E., Lazarsfeld P.F. (1955). *Personal Influence: The Part Played by People in the Flow of Mass Communication*. Transaction Publishers.
18. Kellner (2003). Baudrillard: A New McLuhan? Prieiga per internetą: http://gseis.ucla.edu/faculty/kellner/2009_essays.html. (Žiūrėta 2010 10 15).
19. Kwansah-Aidoo K. (2003). Events That Matter: Specific Incidents, Media Coverage, and Agenda-Setting in a Ghanaian Context. *Canadian Journal of Communication*, 28, 43-66.
20. Kwansah-Aidoo K. (2005). *Topical Issues in Communications and Media Research*. Nova Publishers.
21. Latour B. (2004). *Mes niekada nebuvo modernūs*. Vilnius. Homo Liber.
22. Latour B. (2003). Is Remodernization Occuring – And if so, how to prove it? A Commentary on Ulrich Beck? *Theory, Culture & Society*, 20 (2), 35-48.
23. Lewison G. (2007). The Reporting of the Risks from Genetically Modified Organisms in the Mass Media, 2002-2004. *Scientometrics*, 72(3), 439-458.
24. Löfstedt R., Frewer L. (1998). *The Earthscan reader in Risk and Modern Society*. London. Earthscan Publications.
25. Luhmann N., Cross K. (2000). *The Reality of the mass Media*. Stanford University Press.
26. Lupton D. (1999). *Risk: Sociocultural theory*. Cambridge University Press.
27. Major A.M., Atwood L.E. (2004). Environmental risks in the news: issues, sources, problems, and values. *Public Understanding of Science*, 13. 295-308.
28. McCombs M.E. (2004). *Setting the Agenda – The Mass Media and Public Opinion*. Polity.
29. McCombs M.E., Shaw D.L., Weaver D.H. (1997). *Communication and Democracy – Exploring the Intellectual Frontiers in Agenda-setting Theory*. Lawrence Erlbaum Associates.
30. McCullagh C. (2002). *Media Power. A Sociological Introduction*. Palgrave.
31. McQuail D. (2005). *McQuail's Mass Communication Theory*. Sage Publications.
32. Paulos JA. (1998). *Mathematical Illiteracy and Its Consequences*. New York.
33. Pidgeon N. (2002). Science, uncertainty and society. *Eurohealth*, 8(1)16-18.

34. Pidgeon N., Kasperson R. E., Slovic P. (2003). *The Social Amplification of Risk*. Cambridge University Press.
35. Pitrėnaitė (2007). Ekstremalių situacijų valdymo veiksmingumo didinimas Lietuvoje. *Mokslo darbai*, 19 (4), 12-20.
36. Renn, O. (1992). Risk communication: towards a rational discourse with the public. *Journal of Hazardous Materials*, 29, 465-519.
37. Rimaitė (2009). *Genetiškai modifikuotų organizmų diskurso formavimas Lietuvos žiniasklaidoje* (daktaro disertacija). Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
38. Rimaitė (2009). Lietuvos visuomenės požiūriai į genetiškai modifikuotus organizmus: viešosios nuomonės ir žiniasklaidos analizė. *Filosofija. Sociologija*, 20 (4), 271-282.
39. Rimaitė A., Rinkevičius L. (2008). Sociokultūrinis rizikos suvokimo konstravimas: teoriniai požiūriai ir jų taikymas tiriant viešąjį diskursą dėl genetiškai modifikuotų organizmų. *Filosofija. Sociologija*, 2 (19), 86-96.
40. Scheufele D.A., Tewksbury D. (2007). Framing, Agenda Setting, and Priming: The Evolution of Three Media Effects Models. *Journal of Communication*, 57, 9-20.
41. Sernovitz A. (2006). *Word of Mouth Marketing*. Chicago: Kaplan Publishing.
42. Skarderud, F. (2001). *Nerimas. Klajonės po modernųjį Aš. (Unrest. A Journey in the Modern Self)*. Vilnius: Tyto alba.
43. Slovic, P. (1987). Perception of Risk. *Science*, 236, 280-285.
44. Takeshita T. (2005). Current Critical Problems in Agenda-setting Research. *International Journal of Public Opinion Research*, 18(3), 275-296.
45. Telešienė A. (2005). Kritisiosios diskurso analizės metodologinių principų taikymas sociologiniuose tyrimuose. *Filosofija. Sociologija*, 2, 1-6.
46. Ulfkotte U. (2003). *Taip meluoja žurnalistai*. Vilnius: Mintis.
47. United States and the United Kingdom: A News Analysis. *The Social Science Journal*, 45, 13-27.
48. Vaišnys A. (2005). *Komunikacijos ir informacijos politika*. Studijų programa. Vilniaus universitetas.
49. Walsh J. (1996). *True Odds: How Risk Affects Your Everyday Life*. Silver Lake Publishing.
50. Wilcox D.L., Cameron G.T., Ault P.H., Agee W.K. (2007). *Ryšiai su visuomene: strategija ir taktika*. Poligrafija ir informatika, 2007.
51. Wildavsky A., Dake, K. (1998). *Theories of Risk Perception: Who Fears What and Why?*, in *Risk and Modern Society*. London: Earthscan Publications.
52. Wright, W. R. (1997). Functional analysis and mass communication. *Public Opinion Quarterly*, 24, 610-613.

Internetiniai šaltiniai

1. Metinė žiniasklaidos tyrimų apžvalga 2009. 2010. *TNS Gallup tyrimai* <http://www.tns.lt/lt/ziniasklaidos-tyrimai-metine-ziniasklaidos-tyrimu-apzvalga>. Žiūrėta 2010 11 04.
2. Dagtė I. (2006). Ar padeda žiniasklaida mums tvirtinti savo valstybę? Bernardinai. Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2007-08-20-ina-dagyte-ar-padede-ziniasklaida-mums-tvirtinti-savo-valstybe/4363>. Žiūrėta 2010 11 12.
3. Vareikis E. (2010). *Kiaulių gripas – ne liga, o psichozė*. Delfi.lt. Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/news/ringas/abroad/evareikis-kiauliu-gripas---ne-liga-o-psichoze.d?id=22006288>. Žiūrėta 2010 01 05.

PRIEDAS NR. 1. APKLAUSOS ANKETA

1. Ar teko girdėti sąvoką „kiaulių gripas“ (jei Jūsų atsakymas neigiamas, į tolimesnius klausimus nebeatsakinėkite)

- a) Taip, teko girdėti per TV
- b) Taip, teko girdėti per radiją
- c) Taip, teko skaityti internetiniame portale
- d) Taip, teko skaityti spaudoje
- e) Taip, teko girdėti iš artimųjų, draugų, kolegų
- f) Ne, apie kiaulių gripą nieko negirdėjau

2. Ar sutinkate, kad sąvoka „kiaulių gripas“ kelia šias emocijas (įvertinkite skalėje nuo 1 iki 6, 1-visiškai nesutinku, 2-nesutinku, 3-labiau nesutinku nei sutinku, 4-iš dalies sutinku, 5-sutinku, 6-visiškai sutinku)?

	1	2	3	4	5	6
Baimę						
Paniką						
Pyktį						
Liūdesį						
Agresiją						
Abejingumą						
Juoką						

3. Ar svarstėte galimybę skiepytis nuo „kiaulių gripo“?

- a) Taip, išgirdęs/išgirdusi apie gripą tam iš karto pasiryžau, nes skiepijosi ir mano artimieji, draugai
- b) Taip, išgirdęs/išgirdusi apie gripą tam iš karto pasiryžau, nes rekomendavo gydytojas
- c) Taip, išgirdęs/išgirdusi apie gripą tam iš karto pasiryžau, nes priklausiau rizikos grupei
- d) Taip, bet abejojau, nes trūko informacijos apie gripą
- e) Taip, bet abejojau, nes nesiskiepijo nei mano artimieji, draugai
- f) Taip, bet ilgai abejojau, nes trūko informacijos apie gripą
- g) Taip, bet ilgai abejojau, nes nesiskiepijo nei mano artimieji, draugai
- h) Ne, apie tai net negalvojau, nes nesidomėjau šia liga ir jos profilaktika
- i) Ne, apie tai net negalvojau, nes suabejojau vakcinų patikimu
- j) Ne, apie tai net negalvojau, nes neteko girdėti apie galimybę skiepytis
- k) Ne, nes esu nusiteikęs/nusiteikusi prieš vakcinas

4. Ar pirkote medikamentų, skirtų gripo profilaktikai? (pažymėkite visus tinkamus variantus)

- a) Pirkau priešvirusinių vaistų, antibiotikų
- b) Pirkau vitaminų, maisto papildų
- c) Pirkau apsauginių kaukių
- d) Pirkau vakciną
- e) Naudojau liaudies priemonėmis
- f) Jokių medikamentų nepirkau ir nevartoju

5. Ar sirgote kiaulių gripu Jūs arba Jūsų artimieji?

- a) Taip, sirgau ir sirgo mano artimieji, draugai
- b) Taip, sirgau, bet mano artimieji neužsikrėtė
- c) Ne, nesirgau, bet sirgo mano artimieji, draugai
- d) Ne, nei aš, nei mano artimieji, draugai nesirgo

6. Ar girdėjote apie mirties nuo kiaulių gripo atvejų ?

- a) Taip, teko girdėti jie mane labai sukrėtė ir privertė dar labiau saugotis
- b) Taip, teko girdėti, jie mane labai sukrėtė, bet papildomų profilaktinių priemonių nesiėmiau
- c) Taip, teko girdėti per TV, bet neteikiau jiems didelės reikšmės
- d) Ne, apie mirties atvejus negirdėjau

7. Apie mirties atvejus nuo kiaulių gripo teko girdėti/skaityti: (pažymėkite visus tinkamus variantus)

- a) Per TV
- b) Per radiją
- c) Internetiniame portale
- d) Spaudoje
- e) Iš artimųjų, draugų, kolegų
- f) Apie mirties atvejus negirdėjau/neskaičiau

8. Ar nemanote, kad žiniasklaidoje pateikiama informacija apie kiaulių gripą ir jo pavojų buvo per daug sureikšmintą, hiperbolizuota?

- a) Žiniasklaidoje buvo pateikiama konkreti, objektyvi informacija
- b) Žiniasklaidoje buvo pateikiama nerimą, paniką slopinanti informacija
- c) Žiniasklaidoje dominavo neigiama, gąsdinanti informacija
- d) Informacijos, kurioje buvo rašoma apie kiaulių gripą neskaičiau

9. Ar sutinkate, kad pandemijų viešinimas yra naudingas kompanijoms, kurios prekiauja vaistais ir profilaktikos priemonėmis nuo pandeminių ligų?

- a) Visiškai sutinku
- b) Sutinku
- c) Iš dalies sutinku
- d) Labiau nesutinku nei sutinku
- e) Nesutinku
- f) Visiškai nesutinku

10. Koks žiniasklaidos kanalas, Jūsų nuomone, teikė objektyvią informaciją apie kiaulių gripo atvejus Lietuvoje?

- a) Dienraštis „Lietuvos Rytas“
- b) Dienraštis „Vakaro žinios“
- c) Dienraštis „Respublika“
- d) TV3 vakaro žinios
- e) LNK vakaro žinios
- f) LRT Panorama
- g) Internetinis portalas „Delfi“
- h) Internetinis portalas „Lietuvos rytas“
- i) Internetinis portalas „alfa.lt“
- j) Radijas LRI
- k) Radijas „Lietus“
- l) Radijas „M-1“
- m) Kita

11. Lytis

- a) Vyras
- b) Moteris

12. Jūsų amžius

- a) 18-23
- b) 24-30
- c) 31-40
- d) 41-50
- e) 51-60
- f) Daugiau nei 60 metų

13. Jūsų išsilavinimas

- a) Vidurinis
- b) Profesinis

- c) Aukštesnysis
- d) Aukštasis (universitetinis bakalauro laipsnis)
- e) Magistro laipsnis
- f) Daugiau nei vienas magistro laipsnis
- g) Daktaro laipsnis
- h) Profesoriaus laipsnis

14. Šeiminė padėtis

- a) Vedęs/ištekėjusi
- b) Išsiskyręs/išsiskyrusi
- c) Našlys/našlė
- d) Nevedęs/netekėjusi

15. Ar turite vaikų?

- a) Taip, turiu vieną
- b) Taip, turiu du
- c) Taip, turiu daugiau nei du
- d) Ne, neturiu nei

PRIEDAS NR. 2. TIRIAMUOJU LAIKOTARPIU APIE KIAULIŲ GRIPĄ SKLEISTI PRANEŠIMAI

TYRIMUI PASIRINKTUOSE ŠALTINIuose

„Delfi“					
Nr.	Data	Autorius	Antraštė	Komunikacinė žinutė	Turinio vertinimas
1.	2009 04 28	BNS	Indonezijos sveikatos ministrė: kiaulių gripo virusas gali būti sukurtas žmogaus	Indonezijos sveikatos ministrė Siti Fadilah Supari antradienį pareiškė, kad nauja pavojinga kiaulių gripo viruso atmaina gali būti sukurta žmogaus, taip pat paragino pažaboti šios ligos plitimą pasaulyje.	Neutralus
2.	2009 09 24	NEWS.YAHOO.COM.	Peršalimas ar kiaulių gripas?	JAV daugelis motinų leidžia savo vaikus į mokyklą, kai jie sloguoja ir nespiria kosėja. Tačiau dabar jos svarsto, galbūt jie turėtų pasilikti namuose.	Neutralus
3.	2009 10 07	EUROPEANHITRADI O.LT	Brianiui Litrellui diagnozuotas kiaulių gripas	Grupės „Backstreet Boys“ nariui Brianiui Litrellui (34) buvo diagnozuotas kiaulių gripas. Įtariama, kad Brianas Litrellas kiaulių gripu užsikrėtė, grįžęs iš Tokijo.	Neutralus
4.	2009 10 15	SPORT.DELFILT	Ispanijos ACB lygoje staučia kiaulių gripas	Ispanijos elitinės krepšinio ACB lygos vadovai nukėlė šalies čempionato antrojo turo rungtynes tarp Madrido „Estudiantes“ ir Las Palmas „Gran Canaria 2014“ klubų dėl kiaulių gripo epidemijos madridiečių komandoje. Ispanijos sostinės ekipos šeši krepšininkai apsikrėtė pavojingu H1N1 virusu.	Neigiamas
5.	2009 11 03	BNS	Karo akademijos kariūnams nustatytas kiaulių gripas	Daliai Gėnerolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos kariūnų, pirminiais duomenimis, nustatytas vadinamasis kiaulių gripas. Lietuvos AIDS centro laboratorija pasirinktinai ištyrė šešių kariūnų mėginius ir visiems patvirtinta pandemine gripo A (H1N1) forma.	Neutralus
6.	2009 11 03	ROBERTA TRACEVIČIŪTĖ, „LIETUVOS ŽINIOS“	Pandemija nokautuotų Lietuvų	Ukrainoje siautėjant vadinamajam kiaulių gripui mūsų krašto gyventojai raginami nesibaiminti šios ligos protrūkio, nors akivaizdu, kad Lietuva nepasirengusi atremti iš greitųjų valstybių atsėlinančios grėsmės. Lietuva atsidūrė tarp 8 Europos šalių, neapsirūpinusių vakcina.	Neigiamas
7.	2009 11 07	M. TOMKŪNAS „SEKUNDE“	Iš vaistinių lentynų šluoja medikamentus nuo gripo	Vaistinėse šluojami vaistai, galintys apsaugoti nuo gripo pandemijos, o kai kurios didmeninės vaistų įmonės 15 mėnesių atsargas pardavė per tris dienas.	Neigiamas
8.	2009 11 09	LRT.LT	Kiaulių gripas nustatytas dar 7 kariūnams	Tyrimai patvirtino, kad Karo akademijoje vadinamuoju kiaulių gripo susirgo dar 7 kariūnai, tačiau medikai teigia, kad situacija rimsta.	Neigiamas
9.	2009 11 10	NAUJIENŲ AGENTŪRA PAP	Lenkijoje kiaulių gripu susirgo ir trimetis berniukas	Lenkijoje užregistruoti septyni nauji susirgimo vadinamuoju kiaulių gripu atvejai, kurie beveik visi yra susiję su jauno amžiaus žmonėmis.	Neigiamas

10.	2009 11 11	INGA SAUKIENĖ DELFI.LT	Vilniuje dėl kiaulių gripo gali būti uždaranta mokykla	Vilniaus Šiuolaikinės mokyklos centro mokinei nustatytas kiaulių gripas. Mergaitės šeima į AIDS centro laboratoriją kreipėsi trečią ligos dieną. Taigi yra tikimybė, kad A(H1N1) virusas išplito ir mokykloje.	Neutralus
11.	2009 11 13	„LIETUVOS RYTAS“ DELFI.LT	Pandeminio gripo šmėkla jau klaidžioja mokyklose	Nuo kitos savaitės gripu susirgę žmonės nebežinos, kuri ligos forma juos užklupo - pandeminė ar sezoninė. Lietuvos AIDS centro laboratorija to nebetirs.	Neigiamas
12.	2009 11 19	DELFI.LT	Dažniausiai užduodami klausimai apie pandeminį gripą A(H1N1)v	Pateikiami Valstybinės visuomenės sveikatos priežiūros tarnybos atsakymus į populiariausius klausimus apie naująjį gripą.	Neutralus
13.	2009 11 21	MEILĖ JANČORIENĖ, „VALSTIEČIŲ LAIKRAŠTIS“	Lietuva – gripo pandemijos gniaužtuose	Šiomet gripo banga per šalį nusirito kur kas anksčiau nei įprasta. Pasaulinė sveikatos organizacija (PSC) naujojo gripo pandemiją paskelbė dar birželį, tačiau mus liga užklupo vėlyvą rudenį	Neigiamas
14.	2009 11 27	A. MEDALINSKAS, „LIETUVOS ŽINIOS“ KORRESPONDENTAS	Seno pažįstamo naujas veidas: kiaulių gripas	Paskelbus gripo epidemiją Lietuvoje ir į Anapilį išskelavus pirmosioms pandemijos aukoms, žmonėms kilo daug klausimų. Kuo skiriasi dabar visus gąsdinantis kiaulių gripas nuo į pers šalimą panašaus sezoninio gripo, žinomo ne vieną dešimtmetį?	Neutralus
15.	2009 12 01	PARENGTA PAGAL LŪ KOREPONDENTŲ DAIVOS BARONIENĖS, RITOS KRUŠINSKAITĖS, KRISTINOS KUČINSKAITĖS IR AISTĖS STANKEVIČIENĖS PRANEŠIMUS, „LIETUVOS ŽINIOS“	Netekys skaičiuojamos atsargiai	Pandeminio viruso aukų daugėja. Vakar oficialiai patvirtintas kevirtasis mirties nuo vadinamojo kiaulių gripo atvejis. Dar kelių skaudžių netekčių sveikatos valdinkai su šia liga nelinkę sieti.	Neutralus
16.	2009 12 02	GITANA LEKUTIENĖ „LIETUVOS ŽINIOS“	Mirčių daugėja, atsakymų - ne	Pandeminio viruso sukeltos komplikacijos vakar nusinesė 46 metų vyro gvybę.	Neigiamas
17.	2009 12 05	LENKIJOS NAUJIENŲ AGENTŪRA PAP	Lenkijoje kiaulių gripas nusinesė 38 gvybybes	Lenkijos Lubusko vaivadijos Gožuvo mieste penktadienį mirė 41 metų moteris, kuriai buvo nustatytas virusas A(H1N1). Tai 38-oji vadinamojo kiaulių gripo ataka šalyje.	Neigiamas
18.	2009 12 06	TELEVIZIJA TVN24	Lenkijoje kiaulių gripas pakirto gydytoją	Lenkijos Vroclavo mieste šeštadienį nuo vadinamojo kiaulių gripo mirė gydytojas. Medikui po viruso A(H1N1) sukulto gripo kilo komplikacijos - išsivystė plaučių uždegimas ir kvėpavimo takų infekcija.	Neigiamas
19.	2009 12 10	TELEGRAPH.CO.UK.	Kiaulių gripas ne toks mirtinas, kaip baimintasi	Kiaulių gripo pandemija yra ne tokia mirtina, kai buvo baiminamasi	Teigiamas

20.	2009 12 14	LENKIJOS NAUJIENŲ AGENTŪRA PAP	Lenkijoje kiaulių gripas tebešienauja gyvybes	Lenkijoje mirusiųjų, kuriems laboratoriniais tyrimais patvirtintas užsikrėtimas pandeminiu virusu A(H1N1), skaičius išaugo iki 73, pranešė.	Neigiamas
21.	2009 12 11	JAV SVEIKATOS APSAUGOS ATSTOVAI	Nuo balandžio nuo kiaulių gripo mirė 10 tūkst. amerikiečių	Nuo balandžio kiaulių gripas nusinešė beveik 10 tūkst. amerikiečių gyvybių, įskaitant 1,1 tūkst. vaikų ir 7,5 tūkst. jaunesnio amžiaus suaugusiųjų, o šiuo virusu užsikrėtė vienas iš šešių gyventojų.	Neigiamas
22.	2010 01 08	INGA SAUKIENĖ DELFI.LT	Gripas nusinešė nėščios moters gyvybę, bet kūdikis gyvas	Nuo kiaulių gripo mirus 41 parą Kauno klinikoje reanimacijoje gydytai 24 metų moteriai, medikai su viltimi stebi prieš tris savaites iš jos ištrauktą 27 savaičių kūdikį. Berniuką buvo nuspręsta gelbėti, kai ypač pablogėjo jo motinos kvėpavimo funkcija.	Neutralus
23.	2010 01 12	„LIETUVOS ŽINIOS“	Europa atsikrato nereikalingos vakcinos	Vakarų Europos šalys viena po kitos siekia atsikratyti vakcinos nuo pandemio gripo H1N1. Paaiškejo, kad žmonėms jos visai nereikia.	Neutralus
24.	2010 01 26	DR. B. VĖSAITĖ	B.Vėsaitė. Kiaulių gripas – farmacinių firmų sąmokslas?	Sausio 26 d. ET Parlamentinėje Asamblėjoje vyko klausymai, ar kiaulių gripo pandemija nebuvo dirbtinai sukelta panika, siekiant didesnio farmacinių firmų pelno.	Neutralus
25.	2010 11 30	INGA SAUKIENĖ DELFI.LT	Medikus glumina gripo kompliakcijos	Pandeminis gripas visame pasaulyje nusineša palyginti jaunų žmonių gyvybes, kurie nėra nei blogos sveikatos, nei pasižymi ypatingais žalingais įpročiais. Tai eiliniai šiuolaikinės visuomenės žmonės.	Neigiamas

„Lietuvos rytas“					
Nr.	Data	Autorius	Antraštė	Komunikacinė žinutė	Turinio vertinimas
1.	2010 01 21	DANUTĖ JONUŠIENĖ LR KORESPONDENTĖ	Lenkai abejoja dėl skiepu	Skiepai nuo naujojo gripo gali sukelti vyrų nevaisingumą.	Neutralus
2.	2010 01 13	ERIKA BARONAITĖ LR KORESPONDENTĖ	Vakcinis yra, bet kas skiepysis?	Rumunijoje prieš ligoninės, kurioje skiepijama nuo pandeminio gripo, - grūstis, o Lietuvoje, kur vakar ši liga pasiglemžė dar vieno auką, - spėliojimai, kiek atsiras norinčių išbandyti naująją vakciną.	Neutralus
3.	2010 01 09	DANUTĖ JONUŠIENĖ LR KORESPONDENTĖ	Moterį pražudęs gripas neįveikė jos kūdikio	Kauno klinikoje užvakar užgeso vadinamoju kiaulių gripu sirgusios jaunos moters iš Šakių rajono gyvybė. Tačiau medikams liko dar viena svarbi užduotis - išsaugoti gydymo metu gimusį jos kūdikį.	Neigiamas
4.	2010 01 06	DANUTĖ JONUŠIENĖ LR KORESPONDENTĖ	Oficialiame aukų sąrašė - jau 10 žmonių	Ekstremalių situacijų komisija vakar šaukė gripo epidemiją Lietuvoje ir nusprendė, kad bus įsigyta vakcinos nuo kiaulių gripo.	Neigiamas
5.	2009 12 28	DAIVA ZIMBLIENĖ LR KORESPONDENTĖ	Pralaimėjo grumtynes su kiaulių gripu	Vilniuje, kaip manoma, nuo pandeminio gripo šeštadienį mirė 23 metų mergina. Tai aštunta mirtis šalyje nuo gripo.	Neigiamas
6.	2009 12 18	VYGANDAS TRAINYS LR KORESPONDENTAS	Gripo čiuptuvai glemžiasi gyvybes	Nors šalyje slūgsta pandeminio gripo banga, liga ir toliau mirtinai pavojinga. Kirčiai tenka tiems, kurie susirgo prieš 3 savaites ir buvo gydomi reanimacijoje.	Neigiamas
7.	2009 12 09	DANUTĖ JONUŠIENĖ LR KORESPONDENTĖ	Buvau pasijutusi mirtininke	Vadinamojo kiaulių gripo pandemijos metu buvo įsakyta ligonius guldyti net sostinės ligoninės koridoriuje. Atsigavusi po ligos vilnietė abiturientė I. Bajega prisipažino besišaukusi Dievo.	Neigiamas
8.	2009 12 07	BNS, LR	Gripas traukiasi	Nors Lietuvoje jau atšaukta gripo epidemija, ligoninėse ir toliau miršta per ją sunkiai susirgę žmonės.	Teigiamas
9.	2009 12 02	VYGANDAS TRAINYS LR KORESPONDENTAS	Gripas pakirto žaibiškai	Panevėžyje pandeminis gripas nusinesė pirmąją auką. Praėjusį šeštadienį Panevėžio apskrities ligoninės Intensyviosios terapijos skyriuje mirė 44 metų Rimas Mažilis.	Neigiamas
10.	2009 12 02	JADVYGA PEKARSKAITĖ LR KORESPONDENTĖ	Septymmečio mirtis - nauja mįslė	Kauno medicinos universiteto klinikų (KM U K) reanimatologams nepavyko išgelbėti septymmečio Jonavos berniuko. Jis galėjo būti persirgęs vadinamoju kiaulių gripu.	Neigiamas

11.	2009 12 01	ARŪNAS KARALIŪNAS LR KORESPONDENTAS	Gripas šienauja aukas, o valdininkai meluoja	Šešių pacientų, kurie gaivunami Kauno medicinos universiteto klinikų reanimacijoje, būklė vakar buvo kritinė.	Neigiamas
12.	2009 11 30	AISTĖ GRIŠKONYTĖ LR KORESPONDENTĖ	Liga atėmė motiną iš šešiametės	Nei patyrę medikai, nei moderni aparatūra nepadėjo pandeminiu gripu susirgusiai 31 metų šiaulietei Linai Agejevienei. Našlaitė liko jos šešerių metų dukte.	Neigiamas
13.	2009 11 28	ZIGMAS JUREVIČIUS LR KORESPONDENTAS	Pandemija neaplenkė ir žymybių	Vadinamuoju kiaulių gripu sergantiems ligoniams dažniausiai yra būdingi nesunkūs negalavimai.	Neigiamas
14.	2009 11 27	DAIVA ZIMBLIENE LR KORESPONDENTĖ	Ligoninės priimamajame - košmaras	Kauno medikai, atrodo, dar nepasimokė iš praėjusios savaitės tragedijos, kai jų kolegoms aplaidžiai dirbant nuo vadinamojo kiaulių gripo mirė trylikametis moksleivis.	Neigiamas
15.	2009 11 26	BNS	Baimė dėl gripo	Savaitgalį Ukrainoje įvyrojo panika. Greitai plintančio A tipo gripo viruso H1N1 išsigandę žmonės šeštadienį puolė į vaistines pirkti marlės kaukių ir vaistų.	Neutralus
16.	2009 11 25	ARŪNAS KARALIŪNAS LR KORESPONDENTAS	Sūnaus netekę kauniečiai: norima slėpti tiesą	Profesinė nesėkmė. Taip auditoriai įvertino Kauno medikų pralaimėtą kovą su kiaulių gripu, pasiglemžusių pirmąją auką. Bet mirusio berniuko tėvai pasiryžę įrodyti, kad jų sūnus galėjo likti gyvas.	Neigiamas
17.	2009 11 21	JADVYGA PEKARSKAITĖ LR KORESPONDENTĖ	Vaikas palaidotas, o medikai purtos kaltės	Kauno klinikų medikai dievogojasi, kad pandeminiu gripu susirgusio trylikamečio išgelbėti nebuvo įmanoma.	Neigiamas
18.	2009 11 20	DANUTĖ JONUŠIENĖ LR KORESPONDENTĖ	Vaištai vėluoja, ligoniniai blaškosi, o kaltų nėra	Trys savaitės - tiek laiko gali užtrukti vaistų nuo kiaulių gripo „Tamiflu“ lėtinu pakuočių gamyba.	Neigiamas
19.	2009 11 13	BNS, LR	Per pandemiją pamokos galėtų vykti ir internetu	Žinomas infektologijos profesorius Alyudas Laiškonis per gripo epidemiją siūlo pamokas iš mokyklos klasių perkelti į virtualią erdvę.	Neutralus
20.	2009 11 13	DANUTĖ JONUŠIENĖ LR KORESPONDENTĖ	Pandeminio gripo šmėkla jau klaidžioja mokyklose	Nuo kitos savaitės gripu susirgę žmonės nebežinos, kuri ligos forma juos užklupo - pandemine ar sezonine.	Neigiamas
21.	2009 11 12	ZIGMAS JUREVIČIUS LR KORESPONDENTAS	Serbui teks atremti tautiečių iššūkį	Joshas Childressas neišvengė kiaulių gripo - Pirėjo „Olympiakos“ legionierius dėl viruso nežais daugiau nei savaitę.	Neutralus

22.	2009 11 12	SANDRA TRINKUNAITE LR KORESPONDENTĖ	<i>Dėl kiaulių gripo – atostogos</i>	<i>Kiaulių gripas įsisuko ir Vilniaus Šiuolaikinės mokyklos centre. Baiminantis ligos protrūkio, vakar mokykla savaitėi buvo uždaryta.</i>	Neutralus
23.	2009 11 10	GINTARAS RADAUSKAS LR APŽVALGININKAS	<i>Žmonių protų suma</i>	<i>Ko bijo žmonės, girdėdami vis grėsmingesnius pranešimus apie susirgimus naujuoju pandeminiu gripu? Baiminasi užsikrėsti virusu ir galbūt pasveikti dar neužklupus sezoniniam gripui ar tiesiog nežinios dėl tikrosios viruso keliamos grėsmės?</i>	Neutralus
24.	2009 11 09	ZIGMAS JUREVIČIUS LR KORESPONDENTAS	<i>„Žalgirį“ baugina gripas</i>	<i>Kiaulių gripo grėsmė gali perrašyti Kauno „Žalgirio“ krepšinininkų tvarkarašį. Dėl Ukrainoje siaučiančio viruso kauniečiai paprašė nukelti jų kelionę į šią šalį.</i>	Neutralus
25.	2009 11 07	VIRGINIJA PETRAUSKIENĖ, LIGITA VALONYTĖ, DAIVA ZIMBLIENĖ LR KORESPONDENTĖS	<i>Akistata su kiaulių gripu neišgąsdino lietuvių</i>	<i>Šią savaitę Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos studentus išguldė virusai.</i>	Teigiamas
26.	2009 11 04	AISTĖ GRĮŠKONYTĖ LR KORESPONDENTĖ	<i>Prieš beginklę šalį - kiaulių gripo ataka</i>	<i>Vakar pavakare krašto apsaugos ministrė Rasa Juknevičienė prezidentei, Seimo pirmininkei ir premjerui pranešė apie priešą, jau išgulžiusį keliasdešimt būsimų karininkų ir kelianti pavojų visam kraštui.</i>	Neigiamas

„Panorama“					
Nr.	Data	Autorius	Antraštė	Komunikacinė žinutė (kadras)	Turinio vertinimas
1.	2010 04 16	KRISTINA GARALEVIČIŪTĖ	<i>Teismas atmetė Kauno klinikų skundą dėl 13-mečio mirties nuo kiaulių gripo</i>	<i>Teismas nepatenkino Kauno klinikų, kuriose nuo kiaulių gripo mirė 14-metis, skundo. Klinikų vadovas turi dviem medikams, gydžiusiems mirusį paauglį, skirti išpėjimą, papeikimą arba atleisti iš darbo. Po medicininio audito nustatyta, kad gydytojos nesugebėjo laiku sunkiai sergančiam paaugliui nustatyti kiaulių gripo.</i>	Neutralus
2.	2010 02 08	GIEDRIUS VITKAUSKAS, MARIJA GABRIENĖ, REDA GILYTĖ	<i>Skiepai nuo gripo visiems nemokamai</i>	<i>Medikams ir žmonėms su rizikos grupe vangiai skiepijantis nuo pandemio gripo nutarta skiepyti visus norinčius. Tačiau į poliklinikas nemokamų skiepijimų užsuka vos vienas kitas gyventojas.</i>	Neutralus
3.	2010 01 14	KRISTINA GARALEVIČIŪTĖ, JŪRATĖ ANILIONYTĖ	<i>Pirmieji skiepai nuo kiaulių gripo</i>	<i>Lietuvoje pradėdama skiepyti nuo pandemio gripo. Pirmieji skiepai skirti medicinos darbuotojams ir lėtinėmis ligomis sergantiems žmonėms. Tačiau nei medikai, nei Panoramoms kalbinti skiepytis sako neskubėsiantys.</i>	Neutralus
4.	2010 01 08	TOMAS KAVALIAUSKAS	<i>17ta gripo auka</i>	<i>Nuo pandemio gripo Kauno medicinos universiteto klinikose mirė 24-erių moteris. Besilaukiančioji kūdikio į ligoninę pateko lapkričio pabaigoje, netrukus jai buvo atlikta Cezario operacija ir kūdikis išgelbėtas, dabar jam mėnuo laiko. Tai jau 17-ta pandemio gripo auka. Nuo sezono gripo mirė 8 žmonės.</i>	Neutralus
5.	2010 01 04	SALOMĖJA PRANAITIENĖ	<i>Vakcina nuo kiaulių gripo+JM(Lietuva pirko pirmąją skiepijimo vaistą nuo kiaulių gripo siuntą)</i>	<i>Lietuvą pasiekė iš Nyderlandų vyriausybės už milijoną litų nupirktą vakcina nuo pandemio arba vadinamojo kiaulių gripo. Pasak sveikatos apsaugos ministro, po savaitės bus pradėti skiepyti medikai, taip pat asmenys, priskiriami didesnės rizikos grupėms. Tačiau kai kurie medikai sako, kad skiepijimą laukę anksčiau, o ne nusiūgus pandemio gripo bangai, dabar didėja sergamumas sezoniniu gripu.</i>	Neutralus
6.	2010 01 04	SALOMĖJA PRANAITIENĖ	<i>Vakcina nuo kiaulių gripo</i>	<i>Lietuvą pasiekė iš Nyderlandų vyriausybės už milijoną litų nupirktą vakcina nuo pandemio arba vadinamojo kiaulių gripo. Pasak sveikatos apsaugos ministro, bus skiepijami medikai, taip pat asmenys, priskiriami didesnės rizikos grupėms. Tačiau dalis medikų skiepytis atsisako.</i>	Neutralus
7.	2009 12 15	KRISTINA GARALEVIČIŪTĖ	<i>Gripas traukiasi?</i>	<i>Iš Lietuvos pamažu traukiasi gripas - jau aštuoniose savivaldybėse atšaukta gripo epidemija. Tačiau šaltes mastu ji kol kas tebegalioja.</i>	Teigiamas
8.	2009 12 07	RAMŪNAS OŽALAS	<i>GRIPAS - MEDIKŲ TYRIMAS-KLAIDŲ NEBUVO?</i>	<i>Medicinos audito inspekcija, tyrusi nuo gripo mirusio visagimiečio mirties aplinkybes, nustatė, kad medikai dirbo tinkamai ir pažeidimų nepadarė. Artimieji svarsto tokias išvadas skūsti teismui. 40-metis visagimietis buvo antroji šalyje vadinamojo kiaulių gripo auka. Iki</i>	Neigiamas

					<i>šiol šalyje patvirtintos 7 pandemio ir 3 sezoninio gripo aukos. Anot sveikatos apsaugos ministerijos, sergamumas gripu sumažėjo trečdalyje savivaldybių.</i>	
9.	2009 12 02	KRISTINA GARALEVIČIŪTĖ	Skaičiuojam kiaulių gripo aukas toliau		Sveikatos apsaugos ministerija ramina, kad didžiojoje Lietuvos dalyje sergamumas gripu stabilizuojasi ir net mažėja. Tačiau patvirtinamos ar įtariamoms nuo gripo mirtys fiksuojamos kasdien.	Neigiamas
10.	2009 12 01	KRISTINA GARALEVIČIŪTĖ	Antrą kart renkasi Ekstremalių situacijų komisija		Pandeminis gripas toliau glemžiasi aukas. Vilniuje patvirtinta jau penktoji vadinamojo kiaulių gripo auka. Dar viena mirtis įtariama Klaipėdoje. Tačiau ekstremalių situacijų komisija teigia, kad pandemio gripo padėtis šalyje stabilizuojasi ir naujų priemonių žaboti jam imtis neketinama.	Neutralus
11.	2009 11 29	JOANA LAPĖNIENĖ	Gripas		Prasidėjusi vadinamojo "kiaulių" gripo epidemija išryškino seną skaudulį - ligoninių gydytojai prašo stacionare gydomų ligonių patiems pirkti brangius vaistus. Pasak sveikatos apsaugos ministro, stacionare gydomam ligoniui mnedikai neturi išrašyti recepto, nes už jo paslaugas moka Ligoninių kasos. Pacientai turi sumokėti patys tik tuomet, jei savo iniciatyva pasirenka papildomas brangesnes paslaugas ar procedūras.	Neutralus
12.	2009 11 28	GIEDRIUS SIMONAVIČIUS	Gripas šienauja aukas		Pandeminis gripas Lietuvoje nusinėšė trečiąją gyvybę. Po komplikacijų Santairškių klinikoje mirė 30 metų moteris.	Teigiamas
13.	2009 11 27	JOANA LAPĖNIENĖ, LORETA MAČIULIENĖ, LINA LAURINAITYTĖ	Pandemija - Infekcinė ligoninė perpildyta		Nemažėjant sergančiųjų, Sveikatos apsaugos ministras nurodė poliklinikoms dirbti ir poilsio dienomis, o stipriai karščiuojančius pacientus lankyti namuose. Tuo metu specialistai atkreipia dėmesį, kad susirgus vadinamuoju kiaulių gripu nuo komplikacijų antvirusiniai vaistai efektyviausiai veikia išgėrus juos per pirmąsias dvi paras.	Neutralus
14.	2009 11 25	KRISTINA GARALEVIČIŪTĖ, JŪRATĖ ANILIONYTĖ, JOANA LAPĖNIENĖ	Medicinos audito inspekcijos išvados dėl nuo kiaulių gripo mirusio 13-mečio		Medicinos auditoriai siūlo bausti dvi Kauno klinikų medikas, kurios prižiūrėjo praėjusią savaitę nuo vadinamojo kiaulių gripo mirusį 13-meitį. Tėvai sako, kad siūlomos bausmės per švelnios. Jie gydytojus kaltina visišku abejingumu, nes esą mirštančiam sūnui vietoj reanimacijos buvo pasiūlyta daugiau gerti arbatų.	Neutralus
15.	2009 11 24	KRISTINA GARALEVIČIŪTĖ	Paskelbta visuotinė epidemija		Gripo epidemijas paskelbus dviem trečdaliams savivaldybių epidemija skelbiama visoje šalyje. Kol nėra ekstremalios situacijos - kol kas tik rekomenduojama susilaikyti nuo masinių renginių, uždaryti mokyklas, tačiau žadama lengvinti nedarbingumo lapelių išdavimą, o sveikatos ministerija iš valstybės rezervų apsaugos priemonėmis turės aprūpinti svarbiausias valstybės funkcijas atliekančias institucijas.	Neutralus
16.	2009 11 23	KRISTINA	GRIPAS: Antra H1N1 auka		Vadinamasis kiaulių gripas nusinėšė jau antrąją auką. Visagine mirė	Neutralus

		GARALEVIČIŪTĖ			40-metis. Nors gripo epidemija paskelbta jau beveik pusėje savivaldybių, tačiau visuotinės epidemijos neskubama skelbti.	
17.	2009 11 21	DEIVIDAS JURSEVIČIUS	GRIPAS - skelbs epidemiją		Medikai teigia, kad daugiau kaip pusė šalies gyventojų patenka į gripo epidemijos zonas, todėl kitą savaitę gali būti skelbiama visuotinė gripo epidemija. Pasak epidemiologų, epidemija piką turėtų pasiekti gruodžio viduryje, ar sausio pradžioje.	Neutralus
18.	2009 11 20	JEVGENIJUS BARDAUSKAS JŪRATĖ ANILIONYTĖ	VĖL GRIPAS		Lietuvoje gripas sparčiai plinta. Savaitėi baigiantis, trečdalis savivaldybių, paskelbė gripo epidemiją. Į ligonines plūsta tūkstančiai žmonių, uždarinėjamos mokyklos, o medikai reiškia abejones, ar užteks jėgų ir lešų, kad būtų užtikrinta reikiama pagalba. Pirmadienį turėtų būti sprendžiama, ar reikia gripo epidemiją skelbti visoje šalyje.	Neigiamas
19.	2009 11 18	KRISTINA GARALEVIČIŪTĖ, LORETA MAČIULIENĖ	Kiaulių pandemio gripo aukos		Lietuvoje pirmoji vadinamojo kiaulių gripo auka. Po kelių intensyvioje terapijoje praleistų parų mirė 14-metis iš Kauno rajono. Kauno klinikų teigimu, dėl gripo komplikacijų intensyviai gydomi dar du vaikai - panaši situacija ir kituose didmiesčiuose. Iš viso komplikacijos įtariamos per šimtui žmonių.	Neigiamas
20.	2009 11 17	REDA HOFMANAITĖ	Lenkija: sparčiai plinta kiaulių gripas (dengimai)		Lenkijoje - ketvirta vadinamojo kiaulių gripo auka. Vieno pietų Lenkijos miestelio ligoninėje mirė 24 metų moteris. Dar kelių žmonių, kuriems nustatytas A/H1n1 tipo virusas šiuo metu yra reanimacijoje labai sunkios būklės - tarp jų ir 31 nerių gydytojas, štandien blogai pasijutęs tiesiog darbo vietoje. Per antrąją lapkričio savaitę Lenkijoje užregistruota per 40 tūkstančių gripo atvejų - tiesa ne visada tai naujojo tipo kiaulių gripas, medikų teigimu, sezoninė gripo epidemija nėra naujiena. Tiesa neramina, kad ir ah 1n1 viruso sukeltų susirgimų daugėja. Lenkijoje patvirtinta kone 300 atvejų.	Neigiamas
21.	2009 11 17	KRISTINA GARALEVIČIŪTĖ, JEVGENIJUS BARDAUSKAS	Gripas jau šienauja Lietuvą		Vilniuje, Ukmergės ir Ignalinos rajonuose paskelbta gripo epidemija. Dar apie dešimt rajonų sparčiai artėja epidemijos link. Dėl poliklinikoje nusidriekusių sergančiųjų eilių gydytojai nebespėja vykti pagal visus iškvietimus į namus. Ministerija pagalbos medikams ketina prašyti rezidentų.	Neigiamas
22.	2009 11 12	TOMAS KAVALIAUSKAS			Lietuvoje artimiausiu metu nebebus tirinama, ar pacientai užsikrėtė vadinamoju kiaulių gripu. Anot sveikatos ministerijos, pasirinktinai bus testuojami tik kai kurie užsikrėtę asmenys - tie, kurie guli ligoninėse, kuriems kilo ligos komplikacijos ir panašiai. Beje, Estija taip pat nebetikrins pacientų dėl vadinamojo kiaulių gripo. Kodėl keičiama tyrimų tvarka, klausiamo sveikatos apsaugos viceministro Artūro Skiko	Neutralus
23.	2009 11 11	JEVGENIJUS	MEDIKAMENTAI UKRAINAI		Kiaulių gripas pasiekė ir Lietuvos mokyklas. Jis nustatytas vienai	Neutralus

		BARDAUSKAS		<p>mergaitė, besimokanti sostinės Šiuolaikinės mokyklos centre. Mokyklos vadovybė stūlo tėvams savaitę neleisti savo vaiką į šią mokyklą-paprastai tokiu atveju rekomenduojama mokykloms skelbti 7 dienų atostogas.</p> <p>Pandeminio gripo epidemijos užkluptai Ukrainai išskraidinta Lietuvos humanitarinė siunta - vaistų ir apsaugos priemonių už beveik 80-imt tūkstančių litų. Praėjusią savaitę skrydis iš Zoknių buvo atidėtas paaiškėjus, kad dalis vaistų Ukrainoje neregistruoti.</p>	
24.	2009 11 04	KRISTINA GARALEVIČIŪTĖ	Kiaulių gripas. Susirgo 6 kariūnai	<p>Žinybos patvirtina, kad Lietuvoje nustatytas pirmasis grupinis susirgimas vadInamuju kiaulių gripu. 6-iems karo akademijos kariūnams jis nustatytas, dar 8-iems įtariamas. Sveikatos apsaugos ministerija ramina, kad šis gripas nėra pavojingesnis už įprastą ir dar svarstoma, ar pirkti prevencinės vakcinos.</p>	Neutralus
25.	2009 11 04	KRISTINA GARALEVIČIŪTĖ	Knyšliuko gripas. Susirgo 6 kariūnai	<p>Žinybos patvirtina, kad Lietuvoje nustatytas pirmasis grupinis susirgimas vadInamuju kiaulių gripu. 6-iems karo akademijos kariūnams jis nustatytas, dar 8-iems įtariamas. Sveikatos apsaugos ministerija ramina, kad šis gripas nėra pavojingesnis už įprastą ir dar svarstoma, ar pirkti prevencinės vakcinos.</p>	Neutralus
26.	2009 11 02	MARIJUS ŽIEDAS	Nevažiuoti į Ukrainą(dengimai)	<p>Ukrainoje sparčiai daugėjant susirgimų naujuoju A tipo gripu, Lietuvos Užsienio reikalų ir Sveikatos apsaugos ministerijos pataria atsisakyti nebūtinių kelionių į šią šalį. Ypač daug kvėpavimo takų susirgimų ir pneumonijos atvejų Ukrainos Lvovo mieste ir vakarinėse šalies srityse. Naujausiais duomenimis, nuo gripo mirė 53 žmonės. Laboratoriškai patvirtinta 13 naujojo tipo gripo atvejų.</p>	Neutralus
27.	2009 10 01	KRISTINA GARALEVIČIŪTĖ, LORETA MAČIULIENĖ	Pirma kiaulių pandemio gripo auka	<p>Lietuvoje nuo vadinamojo kiaulių gripo mirė pirmas žmogus. pirmoji vadinamojo kiaulių gripo auka. Kauno klinikoje dėl gripo komplikacijų mirė keturiolikmetis. Dėl komplikacijų klinikoje gydomi dar du vaikai. Iš viso komplikacijos įtariamos per šimtui žmonių.</p>	Neutralus